PROJEKT

UCHWAŁA NR...
RADY GMINY KOMAŃCZA
z dnia ..... 2025 r.

w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komańcza

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.) oraz art. 8 ust. 1 i art. 11 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j Dz. U. z 2024 r. poz. 278) Rada Gminy Komańcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Wyznacza się obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Komańcza.

§ 2.

Granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji określa załącznik stanowiący integralną część uchwały.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Komańcza.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Wnioskodawca
WÓJT GMINY KOMAŃCZA
dr inż. Roman Bzdyl

RADCA PRAWNY
Krzysztof Nieckarz

Uzasadnienie

Gmina Komańcza przystąpi do sporządzania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komańcza" (GPR), dzięki któremu będzie istniała możliwość ubiegania się o pozyskanie środków zewnętrznych z programów unijnych i krajowych. Ważnym elementem GPR jest diagnoza przeprowadzana na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, której celem jest zidentyfikowanie tych miejsc w gminie, w których występuje szczególna koncentracja zjawisk kryzysowych.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, wszelkie zamierzenia miasta związane z przygotowaniem, koordynowaniem i tworzeniem warunków do prowadzenia działań z zakresu rewitalizacji wymagają wyznaczenia w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Uchwała ta stanowi akt prawa miejscowego.

Chcąc właściwie ocenić skalę potrzeb w zakresie rewitalizacji oraz określić obszar miasta wymagający interwencji i kompleksowego działania, przeprowadzona została szczegółowa diagnoza gminy, obejmująca swoim zakresem pięć sfer, w tym przede wszystkim sferę społeczną oraz sfery: gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną.

Wyznaczone podobszary cechują się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, mają istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju lokalnego gminy, a także zgodnie z przesłankami wynikającymi z ustawy o rewitalizacji stanowią nie więcej niż 20% powierzchni gminy i są zamieszkałe przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców. Wyznaczone obszary są fundamentem przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Komańcza (GPR).

Program rewitalizacji to opracowany i uchwalony przez samorząd lokalny wieloletni program działań zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich dalszego rozwoju. Objęcie danego obszaru programem rewitalizacji stanowi podstawę wspierania go poprzez programy unijne i instrumenty krajowe lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych. Program rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać aspektu społecznego, ekonomicznego, przestrzennego, technicznego, środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Celem rewitalizacji jest pobudzenie, uruchomienie mechanizmów rozwojowych, które sprawią, że nawet po zakończeniu interwencji, obszar będzie nadal się rozwijał. Niezbędnym elementem procesów rewitalizacyjnych jest prowadzenie działań o charakterze społecznym ukierunkowanym na mieszkańców.

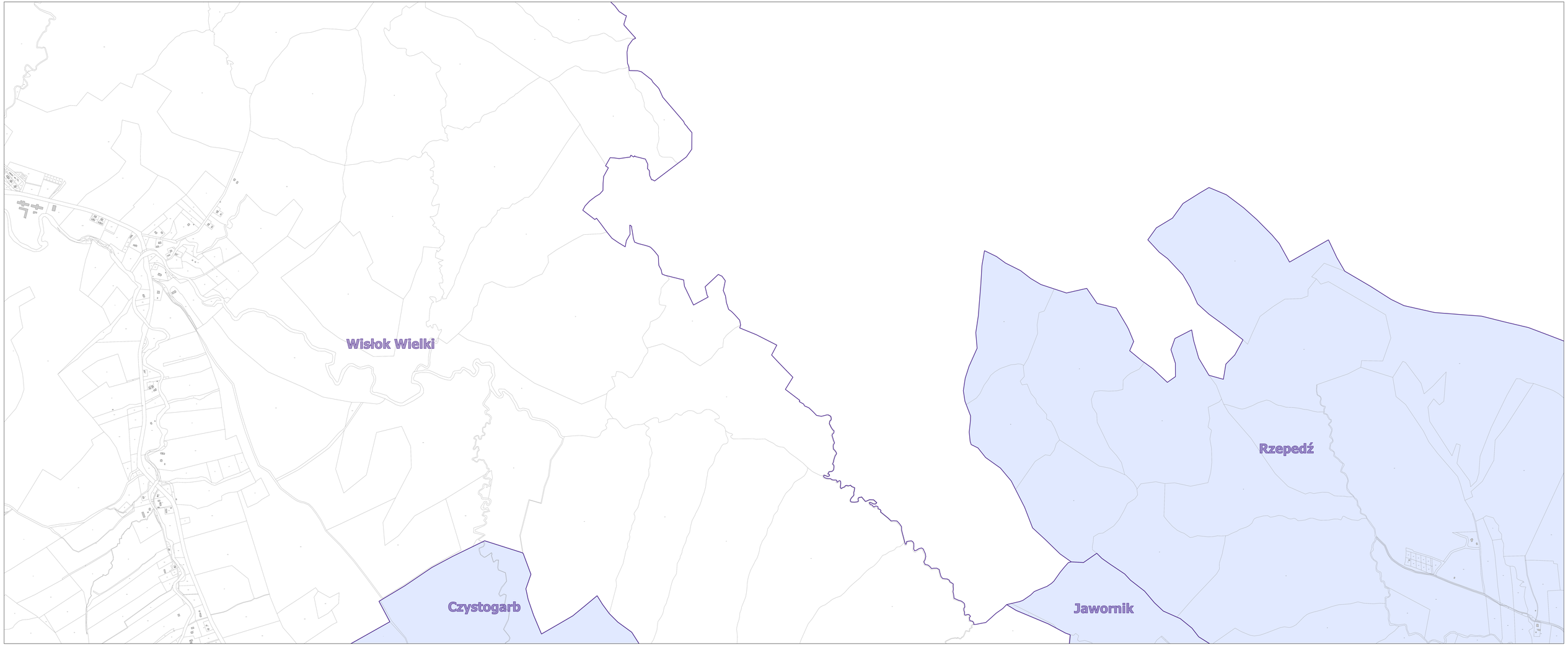

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 1

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

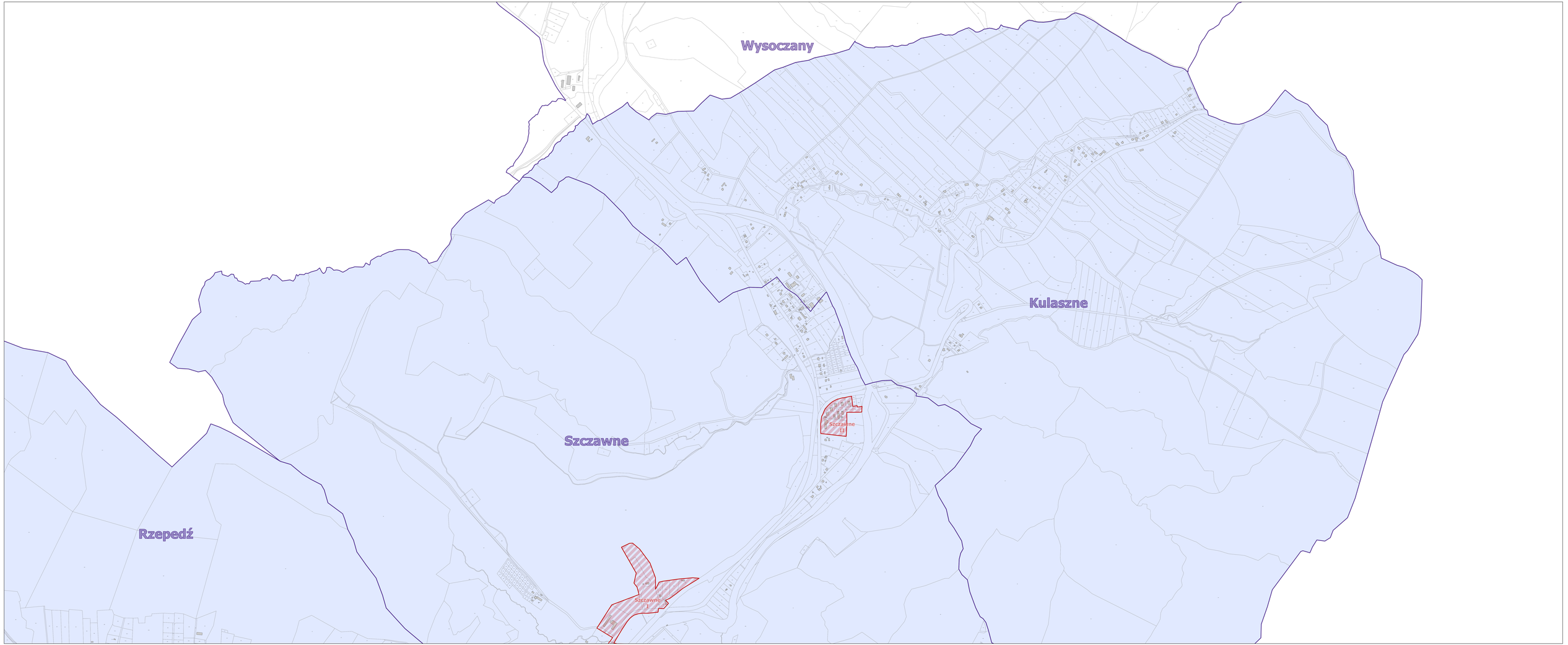

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 2

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

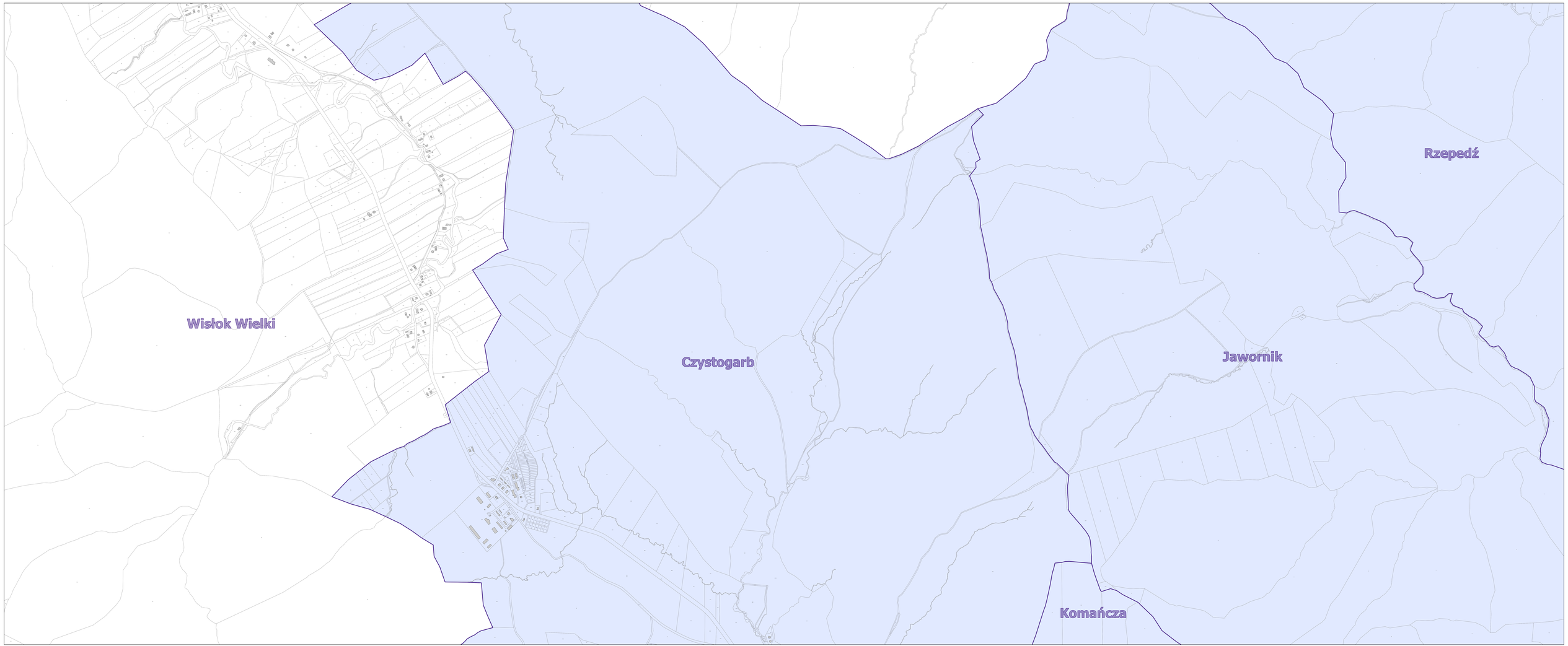

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 3

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

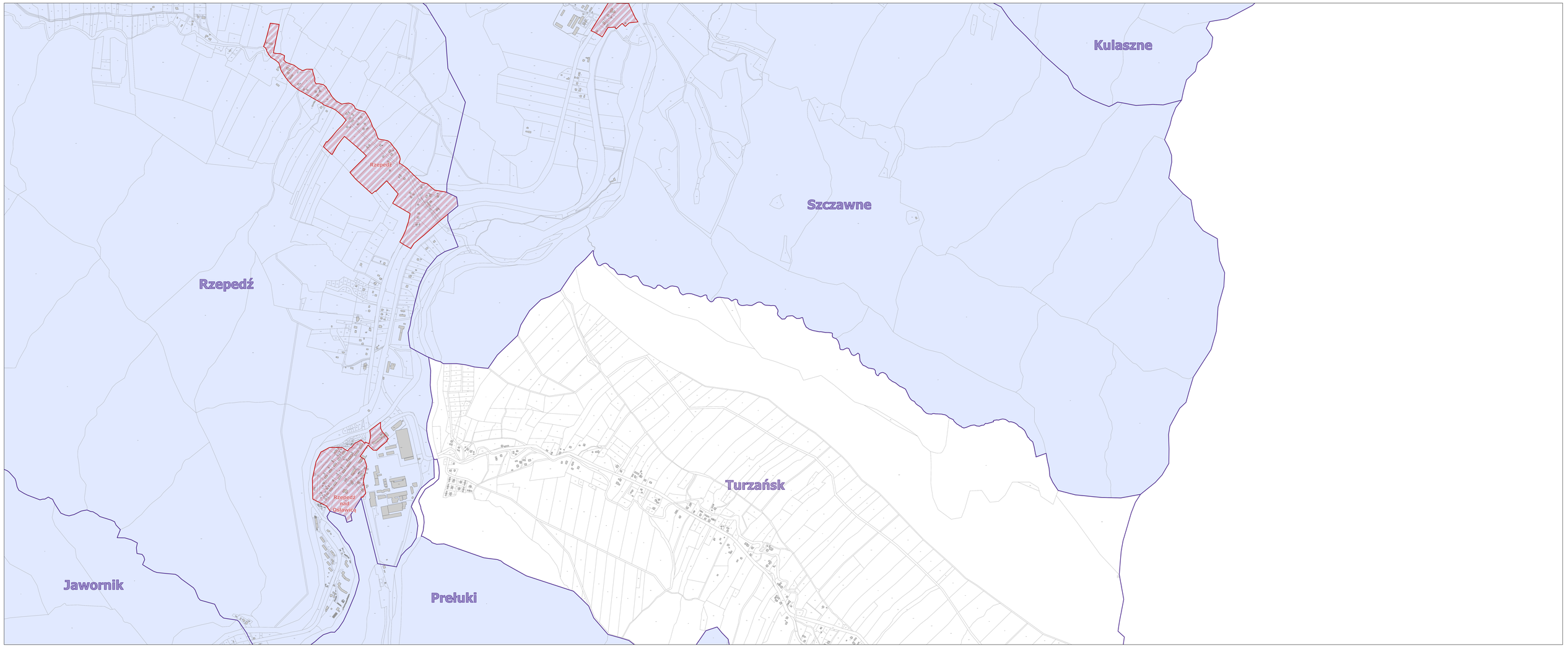

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 4

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

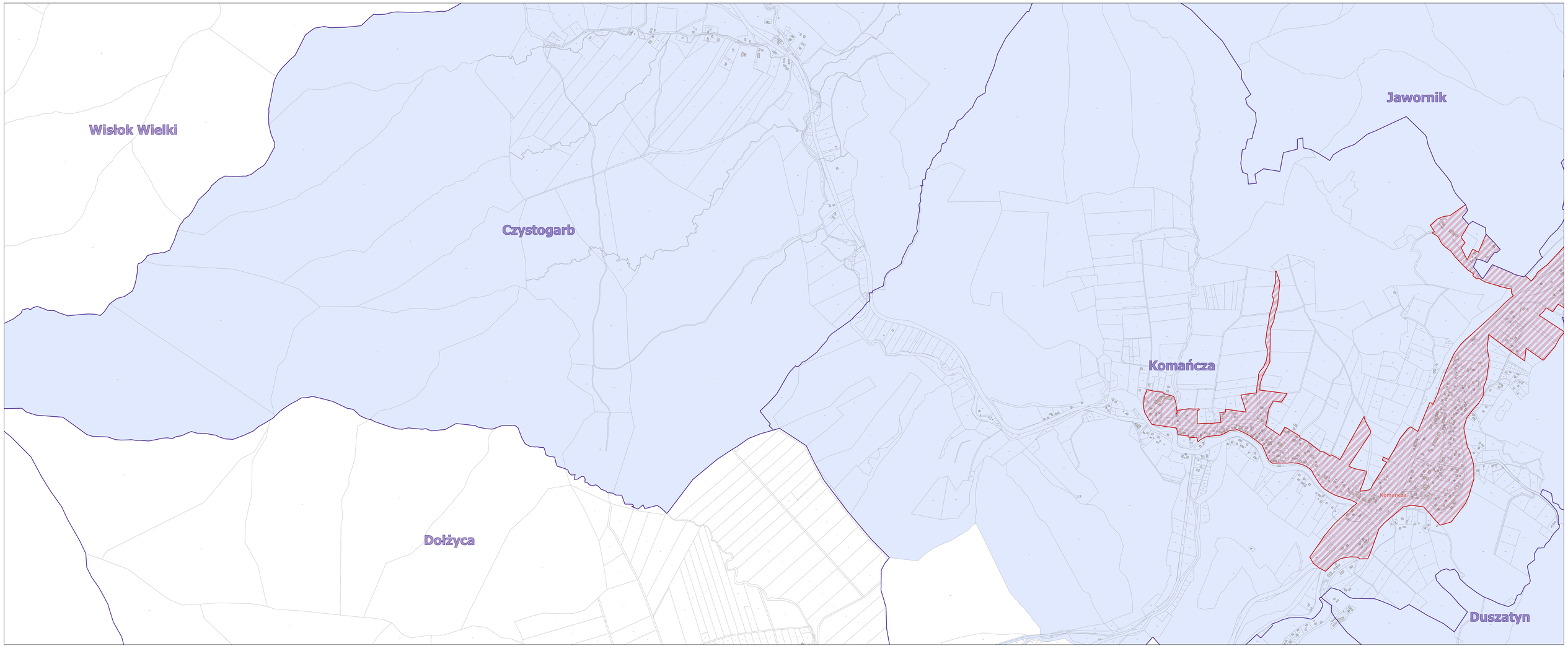

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 5

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

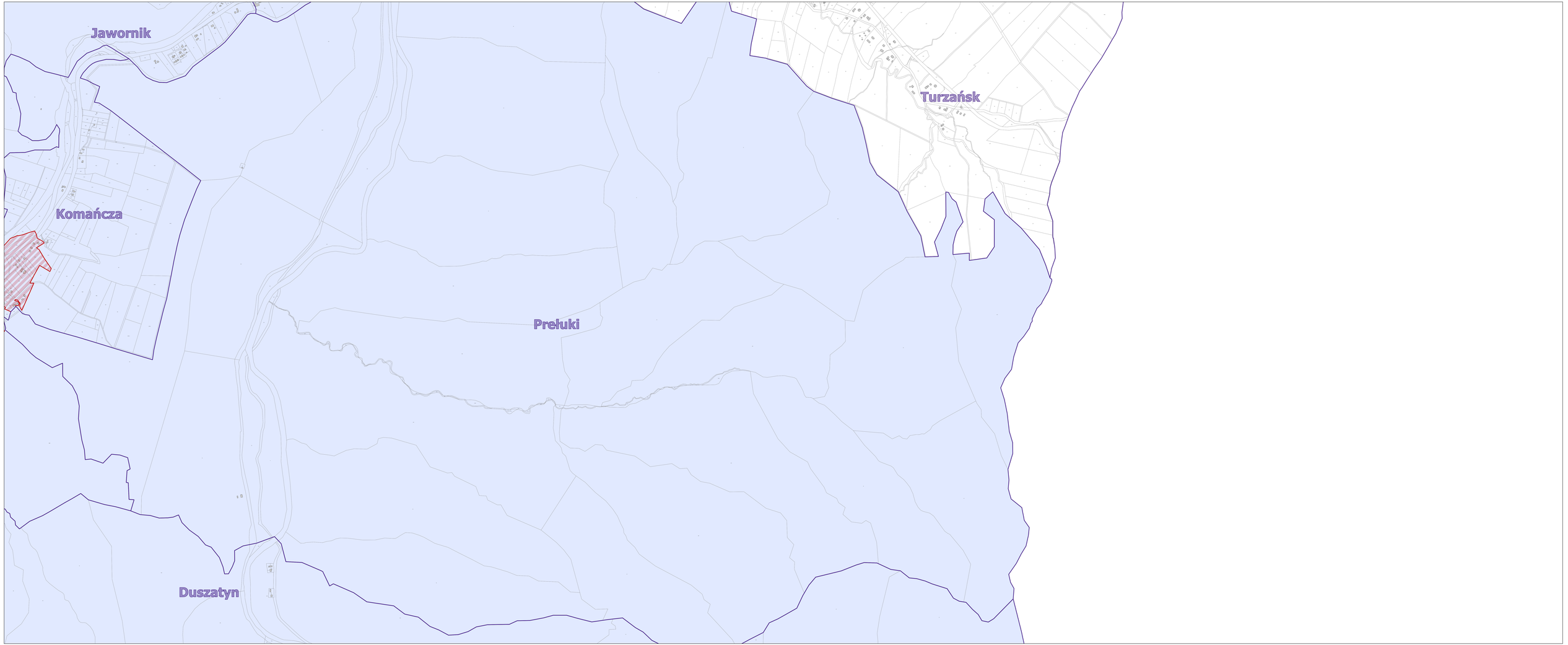

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 6

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

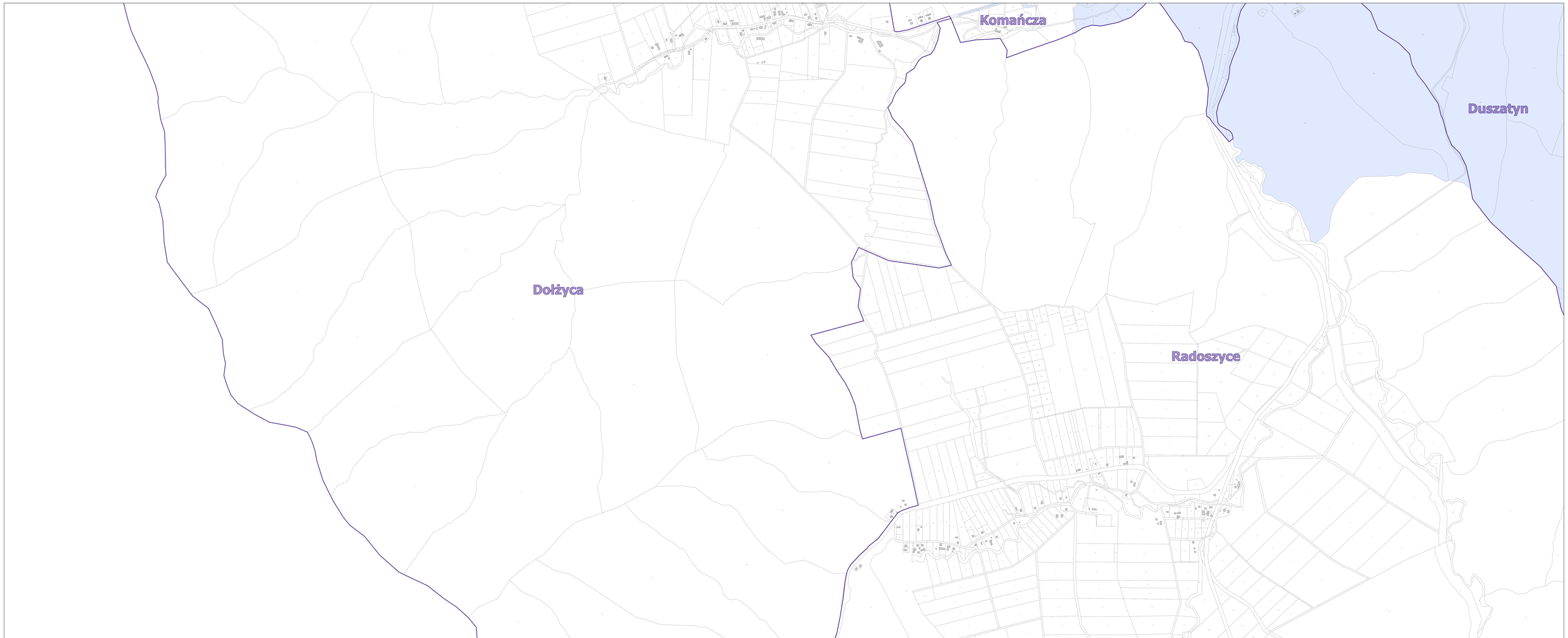

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 7

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

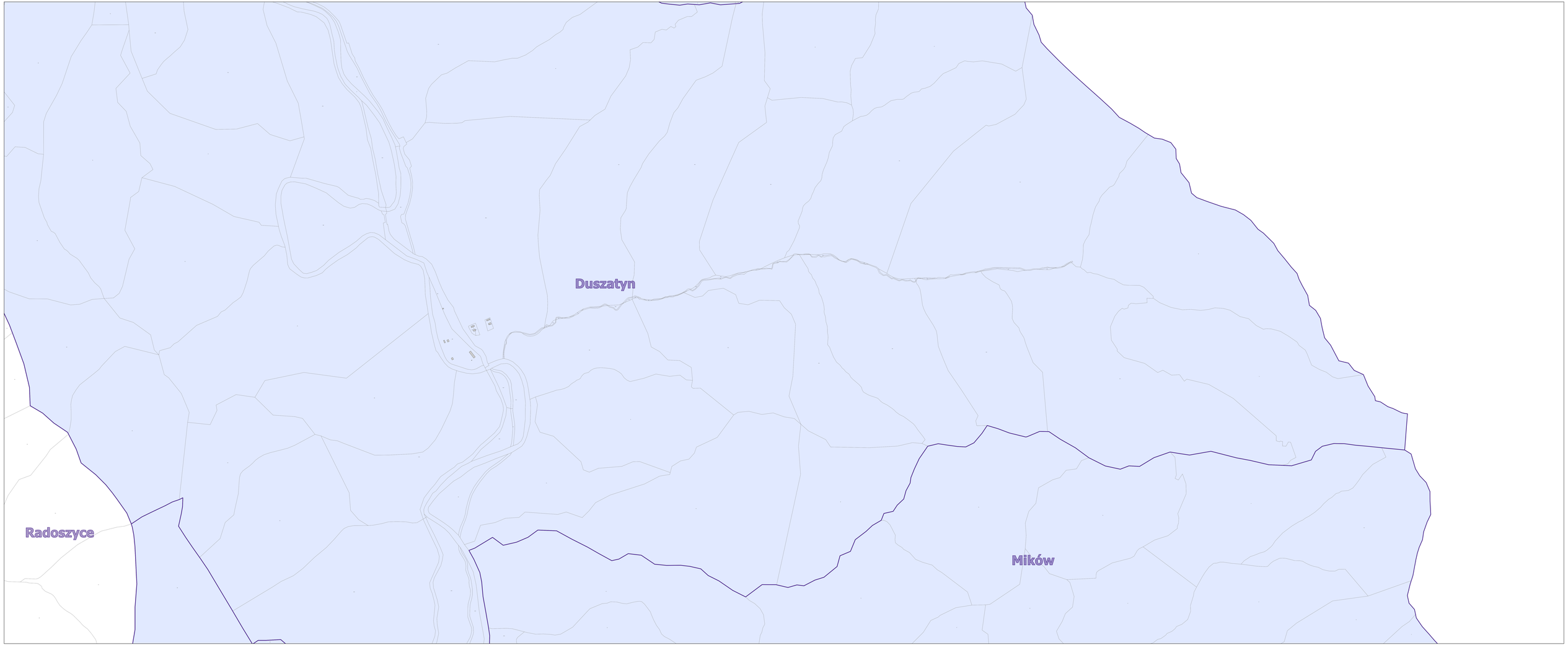

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA B

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

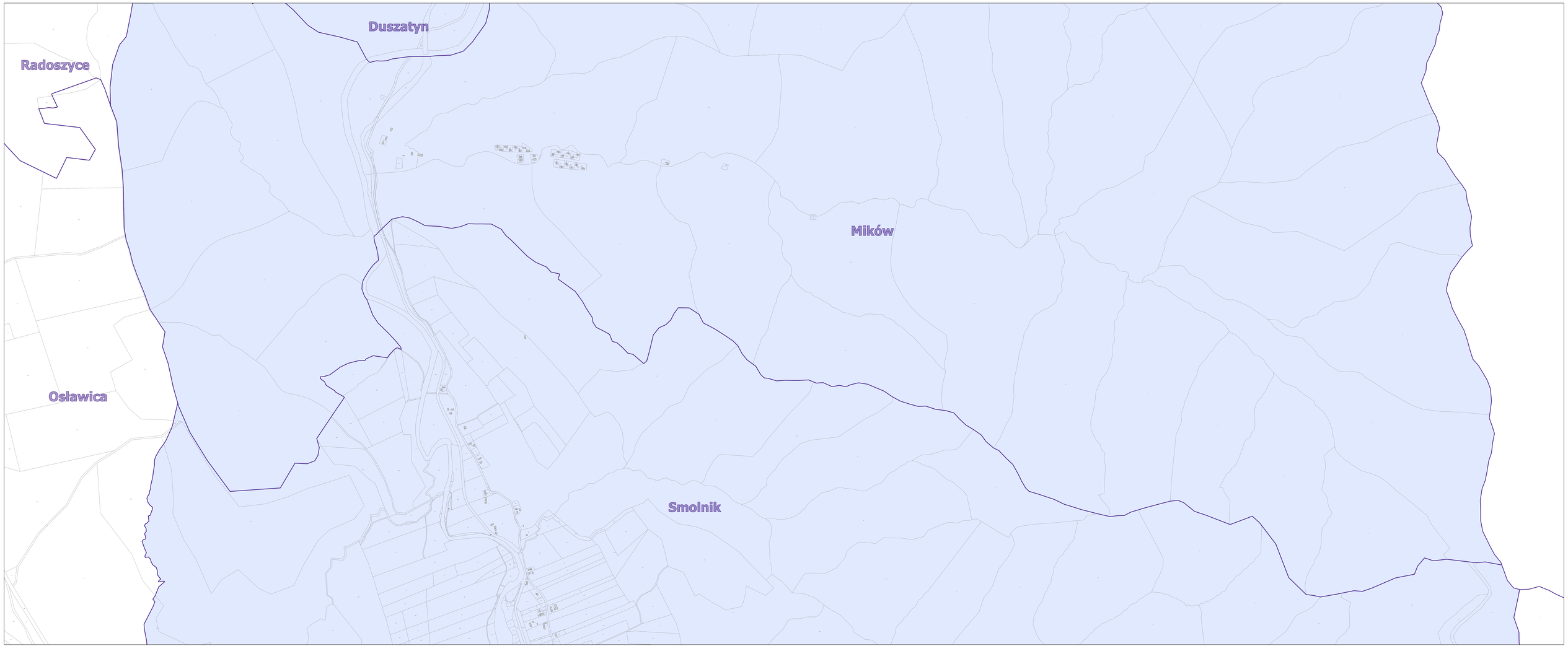

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 9

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

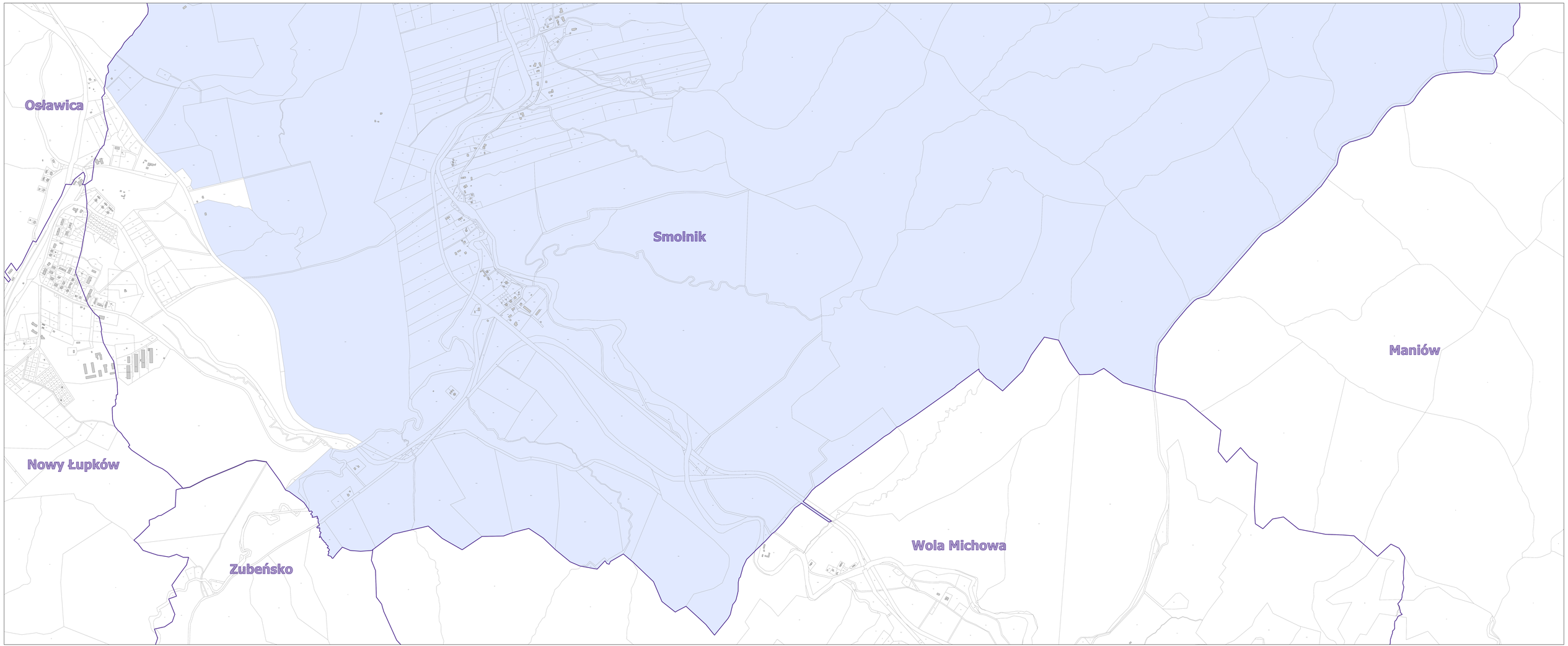

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI
GMINY KOMAŃCZA

obszar rewitalizacji
obszar zdegradowany
granica obrębu ewidencyjnego
Mików nazwa obrębu ewidencyjnego

SEKCJA 10

0 100 200 m
SKALA 1:5 000

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI

DLA GMINY KOMAŃCZA

DIAGNOZA DELIMITACYJNA

Opracowanie

Spis treści

1. Wprowadzenie 4

1.1 Podstawa prawna 4
1.2 Charakterystyka gminy 5

2. Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego 8

2.1 Charakterystyka wyznaczonych obszarów porównawczych 10
2.2 Dobór kryteriów delimitacji obszaru zdegradowanego 12

3. Diagnoza obszaru zdegradowanego 15

3.1 Sfera społeczna 15
3.2 Sfera gospodarcza 34
3.3 Sfera środowiskowa 37
3.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna 43
3.5 Sfera techniczna 50

4. Podsumowanie analizy 53

5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 58

Spis tabel i grafik 69

1. Wprowadzenie

Diagnoza delimitacyjna stanowi pierwszy etap opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Komańcza. Niniejszy dokument identyfikuje tereny, które wymagają przeprowadzenia rewitalizacji, czyli obszary o wysokim natężeniu problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych. Diagnoza stanowi podstawę do wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, który zostanie zdefiniowany na końcu niniejszego dokumentu.

1.1 Podstawa prawna

Kwestie dotyczące procesu rewitalizacji oraz sposobu przeprowadzenia diagnozy delimitacyjnej określa wspomniana już ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Dla niniejszego dokumentu, służącego wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, istotne znaczenie mają zawarte w ustawie definicje dotyczące tych obszarów. W związku z tym poniżej przywołano najważniejsze zapisy ustawy o rewitalizacji, które wpływają na proces delimitacji.

Rewitalizacja — Art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji:

„proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji".

Interesariusze rewitalizacji — Art. 2.1 ust. 2 ustawy o rewitalizacji:

1) „mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego oraz członkowie kooperatywy mieszkaniowej współdziałający w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inwestycji mieszkaniowej w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 28 z późn. zm.);
2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6) organy władzy publicznej;
7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa".

Obszar zdegradowany (OZ) — Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji:

„Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym".

Art. 9. ust. 2 ustawy o rewitalizacji:

„Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzennofunkcjonalnych lub technicznych, o których mowa w ust. 1".

Obszar rewitalizacji (OR) — Art. 10. ust. 1 ustawy o rewitalizacji:

„Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację".

Art. 10. ust. 2 ustawy o rewitalizacji:

„Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic".

Należy podkreślić, że aby dany obszar został uznany za zdegradowany, musi na nim występować nie tylko wysokie natężenie negatywnych zjawisk społecznych, ale także co najmniej jedno z negatywnych zjawisk pozaspołecznych: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. W wyborze obszaru rewitalizacji decyduje nie tylko kryzys w sferze społecznej, ale także znaczenie obszaru dla rozwoju całej gminy.

Powyższe definicje wprowadzone przez ustawodawcę stanowią punkt wyjścia do opracowania i zastosowania odpowiedniej metodyki wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

1.2 Charakterystyka gminy

Gmina Komańcza położona jest w południowej części województwa podkarpackiego, wchodząc w skład powiatu sanockiego. Jest gminą wiejską, w jej granicach znajduje się czternaście sołectw: Komańcza

(będąca centrum administracyjnym gminy) oraz Czystogarb, Dołżyca, Mików, Nowy Łupków, Radoszyce, Rzepedź nad Osławicą, Rzepedź, Smolnik, Szczawne-Kulaszne, Turzańsk, Wisłok Wielki, Wola Michowa, Wysoczany. Gmina Komańcza graniczy z gminami Baligród, Cisna, Jaśliska, Bukowsko oraz gminą Zagórz. Jej południową granicę stanowi granica państwowa ze Słowacją – krajem preszowskim.

Gminę Komańcza zamieszkuje łącznie 4 207 mieszkańców (dane z 2024 roku), czyli 4,3% ludności powiatu sanockiego. Jej powierzchnia obejmuje obszar 387,72 km², co stanowi aż 31,7% powierzchni powiatu – jest przez to jedną z największych gmin w Polsce pod względem powierzchni. Jest natomiast obszarem mało zaludnionym - gęstość zaludnienia wynosi 11 osób na km². Dużą część powierzchni gminy pokrywają lasy (prawie 75%) natomiast użytki rolne stanowią około 23%. Gmina Komańcza położona jest w dolinie rzek Osława i Osławica, na pograniczu pasm górskich Bieszczadów oraz Beskidu Niskiego. Na jej terenie zlokalizowane są dwa parki krajobrazowe: Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy oraz Jaśliski Park Krajobrazowy.

Początki osadnictwa na terenie obecnej gminy Komańcza związane są z piętnastym wiekiem, kiedy to na mocy prawa wołoskiego zaczęto lokować wsie w trudno dostępnych dolinach Beskidu Niskiego. Mieszkańcy parali się głownie pasterstwem, rolnictwem oraz rzemiosłem. Teren ten przez wieki miał charakter krainy pogranicza etnicznego, kulturowego oraz administracyjnego. Obszar obecnej gminy należał do I Rzeczypospolitej Obojga Narodu, aby w 1772 roku stać się peryferyjną częścią cesarstwa Habsburgów. W drugiej połowie dziewiętnastego wieku, wskutek budowy przecinającej obszar obecnej gminy linii kolejowej łączącej Przemyśl z Budapesztem, nastąpiło ożywienie gospodarcze regionu. Po odzyskaniu Niepodległości w 1918 roku powrócił on do granic państwa polskiego - w okresie międzywojennym na terenie gminy powstało kilka pensjonatów, co oznaczało stopniowe kierunkowanie w stronę turystyki. Rozwój ten został wstrzymany poprzez wybuch drugiej wojny światowej w 1939, którego konsekwencją była pięcioletnia okupacja niemiecka. Od 1944 roku obszar gminy stał się areną walk Wojska Polskiego, Milicji Obywatelskiej z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii. W maju 1946 roku UPA spaliła dużą część miejscowości Komańcza. Skutkowało to masowymi wysiedleniami ludności łemkowskiej i ukraińskiej. Obecnie na terenie gminy wciąż żyją Łemkowie osławiaccy, kultywujący dziedzictwo materialne i niematerialne podkarpacia. W Komańczy, w latach 1955-1956 internowany był kardynał Stefan Wyszyński.

W 1974 roku Komańcza uzyskała status uzdrowiska. Posiada też status gminy ekologicznej, należąc do Stowarzyszenia Zdrowych Miast Polskich. Oznacza to, że właśnie turystyka odgrywa coraz poważniejszą rolę w funkcjonowaniu obszaru. Jej niezaprzeczalnym atutem są walory stricte przyrodnicze: wymienione wyżej parki krajobrazowe, rezerwaty przyrody oraz szlaki piesze i rowerowe. Do najbardziej istotnych zabytków należą Cerkiew św. Michała Archanioła w Turzańsku (w 2013 wpisana

na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO), Klasztor Sióstr Nazaretanek w Komańczy (postawiony w stylu szwajcarskim), Cerkiew prawosławna św. Opieki Matki Bożej (odbudowana po pożarze replika drewnianej świątyni z początku dziewiętnastego wieku) oraz Cerkiew greckokatolicka św. Michała Archanioła w Rzepedzi. Sporym potencjałem turystycznym jest nieużytkowana obecnie historyczna kolej wąskotorowa, powstała pod koniec dziewiętnastego wieku głównie w celu transportu drewna.

Przez teren gminy Komańcza przebiega kilka istotnych szlaków transportowo-komunikacyjnych takich, jak droga wojewódzka DW897 (tzw. „Wielka Pętla Bieszczadzka"), droga wojewódzka (DW 892) do granicy ze Słowacją oraz szereg dróg powiatowych i gminnych. Teren gminy Komańcza przecina również linia kolejowa nr 107, łącząca Zagórz z Nowym Łupkowem (i dalej Słowacją: stacja Medzilaborce). Mieszkańcy korzystają z czterech stacji kolejowych, zlokalizowanych w Szczawnem, Rzepedzi, Komańczy-Letnisko i Nowym Łupkowie.

2. Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego

Zapisy ustawy o rewitalizacji wskazują, że ***Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, który realizowany jest w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowanie działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowanych terytorialnie, prowadzonych przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.***[1] Tym samym, obszar, który zostanie poddany procesowi rewitalizacji powinien zostać wyodrębniony w sposób szczegółowy, w oparciu o katalog wskaźników przedstawiających wewnętrze zróżnicowanie poszczególnych obszarów porównawczych.

Diagnozę wyznaczającą obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Komańcza oraz wykorzystaną metodykę ich delimitacji, opracowano w sposób spełniający wymogi ustawy o rewitalizacji[2]. Dodatkowo przy opracowywaniu dokumentu korzystano z wytycznych i rekomendacji zawartych w publikacji „Delimitacja – krok po kroku" zrealizowanej przez zespół Instytutu Rozwoju Miast pod redakcją Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa. Proces delimitacji zakładał siedem etapów prac:

1	Podział obszaru gminy na jednostki statystyczne (jednostki wyznaczone na podstawie powiązań funkcjonalnych, uwarunkowań historycznych oraz w nawiązaniu do układu osadniczego i granic naturalnych).
2	Dobór kryteriów (zmiennych) delimitacji.
3	Szczegółowa analiza wskaźnikowa w zakresie problemów społecznych w wyodrębnionych obszarach (badanie ilościowe) pozwalająca na wskazanie obszarów o szczególnym nasileniu i koncentracji problemów społecznych (wykorzystana metoda: analiza danych zastanych pozyskanych między innymi z Urzędu Gminy Komańcza, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komańczy, Powiatowego Urzędu Pracy w Sanoku, Komendy Powiatowej Policji w Sanoku).
4	Normalizację danych zastanych, dokonanie standaryzacji, a następnie opracowanie syntetycznego wskaźnika degradacji w sferze społecznej.
5	Analiza obszarów porównawczych pod kątem występowania problemów w sferze pozaspołecznej. Analiza czynników gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych obejmuje przedstawienie poszczególnych zmiennych w skali ilościowej. Uzyskane wyniki stanowiły podstawę do wyłonienia obszaru, który zostanie poddany rewitalizacji.

[1] Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji
[2] Ibidem.

6	Wskazanie obszarów porównawczych, które cechują się najwyższym stopniem zdegradowania – w wymiarze społecznym i tzw. pozaspołecznym.
7	Zidentyfikowanie obszaru rewitalizacji – obszaru o szczególnym nasileniu problemów społecznych, uwzględniającego obligatoryjne wskaźniki dotyczące powierzchni – maksymalnie 20% powierzchni gminy – oraz ludności – maksymalnie 30% wszystkich zamieszkujących Gminę Komańcza.

Wykorzystywane wskaźniki zapisane są w różnych jednostkach i przedziałach (zbiorach) liczbowych, przez co ich porównywanie i zestawienie staje się utrudnione. Wskaźniki te wymagają standaryzacji, po przeprowadzeniu której możliwe będzie porównanie skali natężenia zjawisk kryzysowych w każdej z wyróżnionych jednostek. W delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Komańcza wykorzystano sposób obliczenia wskaźnika syntetycznego zgodnie z metodą opisaną w publikacji „Delimitacja – krok po kroku". Pierwszy etap polegał na odjęciu od zmiennych ich średnich arytmetycznych, a następnie podzieleniu otrzymanej różnicy przez odchylenie standardowe według wzoru: $\mathbf{t_{ij}}=\frac{x_{ij}-\overline{x_j}}{s_j}$

gdzie:

t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

$\overline{x_j}$ – średnia arytmetyczna wskaźnika j

s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j

Po obliczeniu wartości wskaźników i ich normalizacji możliwe były dalsze obliczenia. Najpierw określono czy dany wskaźnik jest stymulantą czy destymulantą (tzn. czy wysokie wartości wskaźnika świadczą o rozwoju danego obszaru porównawczego, czy też prowadzą do zjawisk kryzysowych). Jeśli wśród wybranych wskaźników znajduję się stymulanta, ich wartości należy pomnożyć przez -1 (zgodnie ze wzorem $z_{ij} = x_{ij} \cdot (-1)$, gdzie za x_{ij} przyjmuje się wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i). Natomiast w przypadku, kiedy dany wskaźnik jest destymulantą, wartości otrzymane podczas normalizacji pozostawiamy bez zmian.

Ostatnim etapem budowy wskaźnika syntetycznego jest wyznaczenie wartości wskaźnika syntetycznego dla danej jednostki porównawczej, która to będzie sumą wszystkich wartości cząstkowych przeliczonych zgodnie z powyższym wzorem. W zależności od wyniku możliwa jest ocena

czy poszczególny obszar znajduję się w stanie kryzysowym. Wysoka wartość oznacza występowanie kryzysu (im wyższa tym jego nasilenie jest większe), a niska wartość świadczy o pozytywnej sytuacji społecznej obszaru.

Zgodnie z przyjętą metodyką idąc za zapisami zawartymi w ustawie o rewitalizacji obszarem zdegradowanym będzie ten obszar, w którym wskaźnik syntetyczny natężenia zjawisk kryzysowych o charakterze społecznym jest wyższy niż wskaźnik dla całej gminy oraz dla którego zidentyfikowano występowanie co najmniej jednego zjawiska kryzysowego w sferze pozaspołecznej.

2.1 Charakterystyka wyznaczonych obszarów porównawczych

W celu skutecznego przeprowadzenia procesu delimitacji należało podzielić obszar gminy na odpowiednie jednostki porównawcze. W przypadku Gminy Komańcza podział ten oparty został na jednostkach pomocniczych, czyli sołectwach. Z czternastu sołectw wyodrębniono zatem czternaście jednostek porównawczych które, po uprzedniej analizie, zostaną zdiagnozowane pod kątem koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz występowania niepożądanych zjawisk w sferach gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Przeprowadzona diagnoza pozwoli zidentyfikować obszar zdegradowany w Gminie Komańcza.

W poniższej tabeli zaprezentowano podział gminy na jednostki porównawcze wraz z uwzględnieniem ich powierzchni i liczby mieszkańców.

Tabela 1 Zestawienie obszarów porównawczych

L.p.	Obszar	Liczba mieszkańców	Powierzchnia
1.	Czystogarb	236	19 771 253
2.	Dołżyca	93	18 293 699
3.	Komańcza	798	59 647 676
4.	Mików	51	20 578 034
5.	Nowy Łupków	369	27 499 496
6.	Radoszyce	195	32 063 355
7.	Rzepedź	207	15 877 844
8.	Rzepedź nad Osławicą	838	3 945 401
9.	Smolnik	154	24 282 007
10.	Szczawne-Kulaszne	530	25 087 435
11.	Turzańsk	310	7 242 373
12.	Wisłok Wielki	204	58 211 722
13.	Wola Michowa	112	65 286 386
14.	Wysoczany	110	9 894 626
	Gmina Komańcza	**4 207**	**387 681 307**

Źródło: opracowanie własne

Poniższa grafika prezentuje podział gminy Komańcza na wskazane obszary porównawcze:

Grafika 1 Podział gminy Komańcza na obszary porównawcze

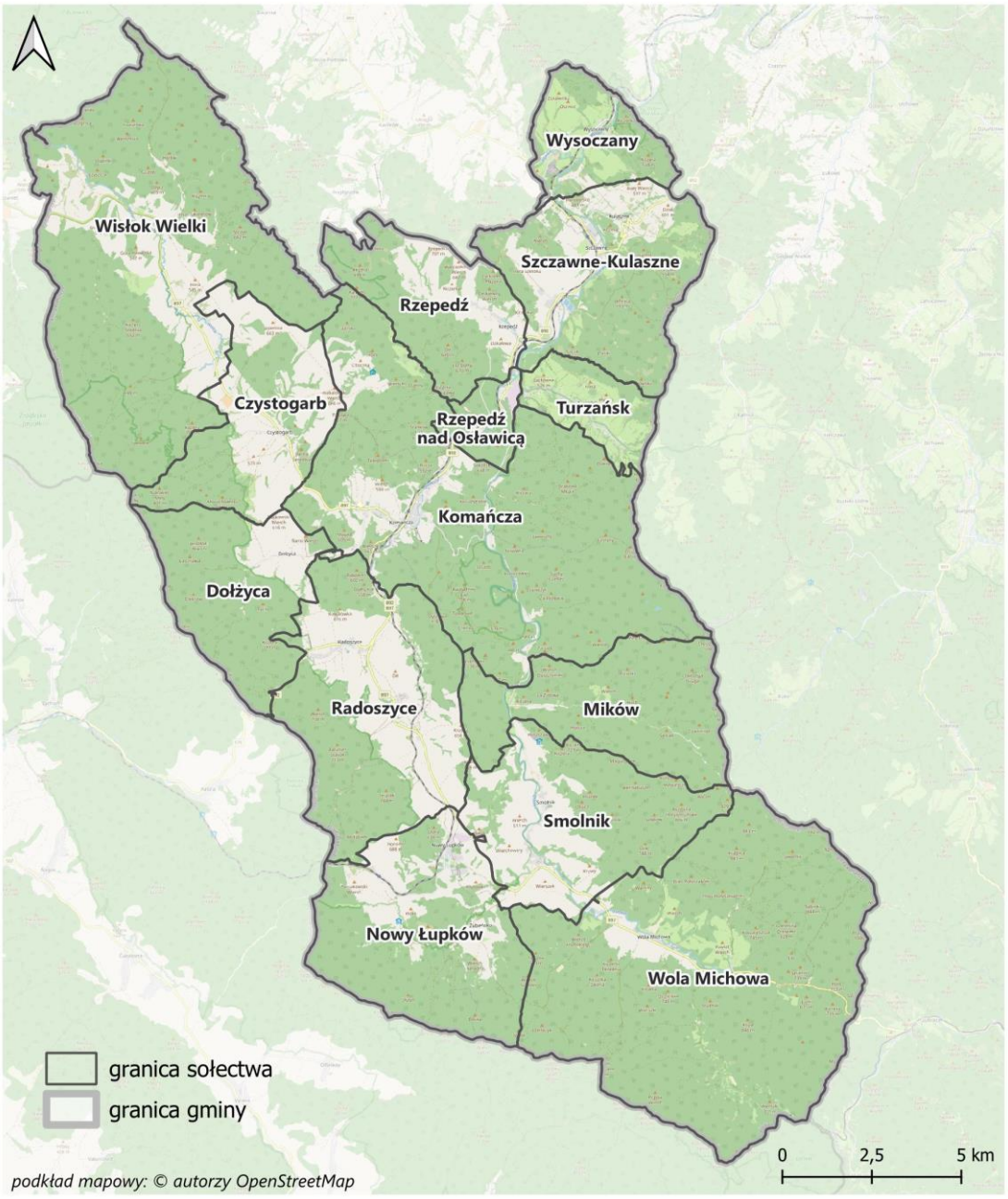

Źródło: opracowanie własne

Powyższa tabela wskazuje, że najbardziej ludne jednostki porównawcze to Rzepedź nad Osławicą (838 mieszkańców) oraz siedziba gminy Komańcza (798 mieszkańców), natomiast najmniejsza liczba osób mieszka w Mikowie (51), Dołżycy (91), Wysoczanach (110) i Woli Michowej (112). Natomiast do największych obszarów pod kątem powierzchni należy Wola Michowa, Wisłok Wielki oraz Komańcza.

2.2 Dobór kryteriów delimitacji obszaru zdegradowanego

Zgodnie z art. 4 ustawy, ***w celu opracowania diagnoz służących […] wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji […] wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.*** W związku z powyższym konieczne było wypracowania katalogu wskaźników, które umożliwią analizę sytuacji i zjawisk zachodzących na obszarze gminy, w szczególności w sferze społecznej, ale także gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Ważne było, aby wybrane zmienne w istotny sposób różnicowały wyznaczone obszary. Na potrzeby niniejszej diagnozy wypracowano katalog kryteriów delimitacji, w którym znajdują się łącznie 24 zmienne, w podziale na 5 sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej). Z tego 12 zmiennych dotyczy najistotniejszej z perspektywy rewitalizacji sfery społecznej.

Katalog wskaźników przedstawia poniższa tabela. Do każdego wybranego wskaźnika dołączono jego opis metodologiczny wraz ze źródłem danych, podziałem na odpowiednie sfery, a w prawej kolumnie z podziałem na stymulantę lub destymulantę. Zależy to od tego, czy wysoka wartość wskaźnika świadczy o rozwoju gminy (S) czy też o występowaniu zjawiska kryzysowego (D).

Tabela 2 Kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Komańcza

Sfera	Zmienna	Opis zmiennej	Stymulanta/ destymulanta
Społeczna	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Wskaźnik dotyczący aspektu demograficznego. Wskaźnik obliczony jako różnica między liczbą urodzeń i zgonów na danym obszarze, podawany w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Społeczna	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący sytuację w zakresie stosunku pomiędzy liczbą mieszkańców opuszczających i przybywających do danego regionu. Zmienna pokazuje liczbę będącą różnicą pomiędzy osobami zameldowanymi i wymeldowanymi w danym regionie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Społeczna	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik skupiający się na ocenie sytuacji społeczności obszaru na lokalnym rynku pracy dotyczący osób poszukujących pracy i zarejestrowanych jako bezrobotne Zmienna prezentowana w formie średniej przeliczeniowej pokazującej liczbę osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców. Źródło danych: PUP w Sanoku	D
Społeczna	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik określający udział osób długotrwale bezrobotnych (czyli takich, które pozostają bez pracy i są zarejestrowane jako bezrobotne przez okres co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.	D
Społeczna	Liczba klientów pomocy społecznej	Wskaźnik opisujący popyt na usługi ośrodka pomocy społecznej na danym obszarze oraz obrazujący stan lokalnej społeczności w zakresie liczby klientów	D

Sfera	Zmienna	Opis zmiennej	Stymulanta/ destymulanta
	na 1000 mieszkańców	ośrodka pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: GOPS w Komańczy	
Społeczna	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący skalę wsparcia osób lub rodzin, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: GOPS w Komańczy	D
Społeczna	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia z tyt. Niepełnosprawnośc i na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący popyt na usługi pomocy społecznej na danym obszarze oraz obrazujący poziom zapotrzebowania na świadczenia przez osoby z niepełnosprawnością (lub ze względu na niepełnosprawność) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: GOPS w Komańczy	D
Społeczna	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Wskaźnik określający stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej dla kobiet i 65 lat i więcej dla mężczyzn - wiek poprodukcyjny) do liczby osób w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	D
Społeczna	Liczba uczniów na 1000 mieszkańców	Wskaźnik „Liczby uczniów na 1000 mieszkańców" pokazuje, jak liczna jest populacja uczących się w danej społeczności w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Społeczna	Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący sytuację w zakresie naruszeń bezpieczeństwa i prawa drogowego odnoszącą się do liczby zarejestrowanych zdarzeń drogowych. Zmienna prezentowana w formie przeliczeniowej pokazującej liczbę zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców. Źródło danych: KPP w Sanoku	D
Społeczna	Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący poziom bezpieczeństwa na danym obszarze, skupia się na prezentacji danych dotyczących poważnych naruszeń prawa. Zmienna prezentowana w formie przeliczeniowej pokazującej liczbę przestępstw na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Komenda Miejska Policji w Sanoku.	D
Społeczna	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący poziom aktywności społecznej mieszkańców poszczególnych obszarów gminy. Wskaźnik prezentowany w formie przeliczeniowej wyrażanej stosunkiem zarejestrowanych organizacji pozarządowych do liczby ludności. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Gospodarcza	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący poziom rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych obszarach, prezentowany w formie przeliczeniowej wyrażanej stosunkiem zarejestrowanych działalności gospodarczych do liczby ludności. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Gospodarcza	Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a	Wskaźnik obrazujący tendencje związane z rozwojem przedsiębiorczości. Wyrażany przez różnicę liczby nowo	S

Sfera	Zmienna	Opis zmiennej	Stymulanta/ destymulanta
	wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	
Środowiskowa	Średnie roczne stężenie PM2.5	Wskaźnik dotyczy jakości powietrza w poszczególnych obszarach i wyrażany jest w postaci stężenia pyłów zawieszonych PM2.5 Źródło danych: powietrze.glos.gov.pl	D
Środowiskowa	Masa wyrobów azbestowych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]	Wskaźnik zagrożenia wyrobami azbestowymi dla mieszkańców. Wskaźnik pokazuje ile kg wyrobów azbestowych przypada średnio na jednego mieszkańca. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	D
Środowiskowa	Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	Wskaźnik opisujący jaki odsetek budynków w poszczególnych obszarach znajduje się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym. Zmienna wyrażana w wartościach procentowych. Źródło danych: BDOT	D
Środowiskowa	Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe	Wskaźnik przedstawia liczbę szkodliwych źródeł ciepła wykorzystywanych w gospodarstwach domowych w ogólnej ich liczbie. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	D
Przestrzenno-funkcjonalna	Dostępność komunikacyjna	Wskaźnik pokazuje dostępność przystanków w poszczególnych obszarach. Wyrażony jest on jako procentowy udział przystanków w danym obszarze do ogółu przystanków w gminie. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza i BDOT	S
Przestrzenno-funkcjonalna	Dostępność punktów usług publicznych	Wskaźnik określa poziom dostępności instytucji publicznych na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Przestrzenno-funkcjonalna	Dostępność terenów rekreacyjnych	Wskaźnik prezentujący dostęp do przestrzeni rekreacyjnych w poszczególnych obszarach. Wskaźnik został oceniony na podstawie danych przestrzennych obrazujących udział terenów rekreacyjnych. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	S
Przestrzenno-funkcjonalna	Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	Wskaźnik obrazuje udział trenów z nawierzchnią ziemną, zapewniającą naturalną wegetację. Wskaźnik zaprezentowany w formie udziału (odsetka) w stosunku do ogólnej powierzchni jednostki. Źródło danych: BDOT (Baza danych obiektów topograficznych)	S
Techniczna	Liczba obiektów użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji na km2	Wskaźnik dotyczący dostosowania budynków użyteczności publicznej do wymagań związanych z termomodernizacją. Zmienna obliczona jako średnia liczba budynków wymagających termomodernizacji na km^2 na danym obszarze. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	D
Techniczna	Liczba zabytków i pomników przyrody na km²	Wskaźnik odnoszący się do liczby zabytków oraz pomników przyrody na danym obszarze. Zmienna wyrażona jako średnia liczba takich obiektów w przeliczeniu na km^2. Źródło danych: Urząd Gminy Komańcza	D

Źródło: opracowanie własne

3. Diagnoza obszaru zdegradowanego

3.1 Sfera społeczna

Ustawa o rewitalizacji wyraźnie wskazuje sferę społeczną jako najważniejszy element procesu diagnostycznego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wynika to z faktu, iż celem działań rewitalizacyjnych jest poprawa warunków i jakości życia lokalnej społeczności – to właśnie mieszkaniec obszaru rewitalizacji winien być kluczowym beneficjentem działań. Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, ***o stanie kryzysowym na danym obszarze gminy świadczy koncentracja negatywnych zjawisk społecznych w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.***

Analizie poddano zatem 12 zmiennych, obejmujących sferę społeczną – dotyczą one takich obszarów, jak demografia, sytuacja na rynku pracy, bezpieczeństwo, aktywność społeczna, czy też zapotrzebowanie na wsparcie pomocy społecznej. Jej celem jest identyfikacja sytuacji kryzysowej w konkretnych podobszarach, czego konsekwencją będzie wyodrębnienie obszaru zdegradowanego gminy.

Pierwsze dwie zmienne analizowane w ramach sfery społecznej dotyczą bezpośrednio sytuacji demograficznej w podobszarach. Sytuację tę określa przyrost naturalny (czyli różnica między liczbą urodzeń i zgonów na danym obszarze, podawany w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) oraz saldo migracji (stosunek pomiędzy liczbą mieszkańców opuszczających i przybywających do badanego obszaru).

Nie ma wątpliwości, że cała gmina Komańcza mierzy się z kryzysem w kwestii demograficznej. Współczynnik dynamiki demograficznej jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa podkarpackiego. Niepokojący jest ponadto wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności za 2024 rok – w gminie Komańcza wynosi on 4,1/1000 osób, tymczasem w województwie podkarpackim i w całej Polsce jest to 7,2/1000 osób. Postępuje zatem proces wyludnienia obszaru, który już charakteryzuje się niewielkim zagęszczeniem mieszkańców. Intensyfikację tego procesu widać najwyraźniej w podobszarach Czystogarb (wartość wskaźnika -21,2/1000 mieszkańców), Rzepedź nad Osławicą (-16,7/1000 mieszkańców), Rzepedź (-9,7/1000 mieszkańców) oraz Wola Michowa (-8,9/1000 mieszkańców). Co istotne, zaledwie w jednym z analizowanych podobszarów nie odnotowano dodatniego przyrostu naturalnego – mowa o Wisłoku Wielkim (wartość wskaźnika 9,8/1000 mieszkańców), natomiast w przypadku Mikowa i Wysoczan wskaźnik przyjął wartość zero, w 2024 roku nie odnotowano tam bowiem ani jednego przypadku urodzenia, ani zgonu. W perspektywie całej gminy na 13 urodzeń przypadło w 2024 roku 45 zgonów.

Tabela 3 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców

Podobszar	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców
Czystogarb	0	5	-21,2
Dołżyca	2	2	0,0
Komańcza	1	4	-3,8
Mików	0	0	0,0

Podobszar	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców
Nowy Łupków	2	3	-2,7
Radoszyce	0	1	-5,1
Rzepedź	1	3	-9,7
Rzepedź nad Osławicą	1	15	-16,7
Smolnik	0	1	-6,5
Szczawne-Kulaszne	2	6	-7,5
Turzańsk	1	3	-6,5
Wisłok Wielki	2	0	9,8
Wola Michowa	1	2	-8,9
Wysoczany	0	0	0,0
gmina	13	45	-7,6

Źródło: opracowanie własne

Grafika 2 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców

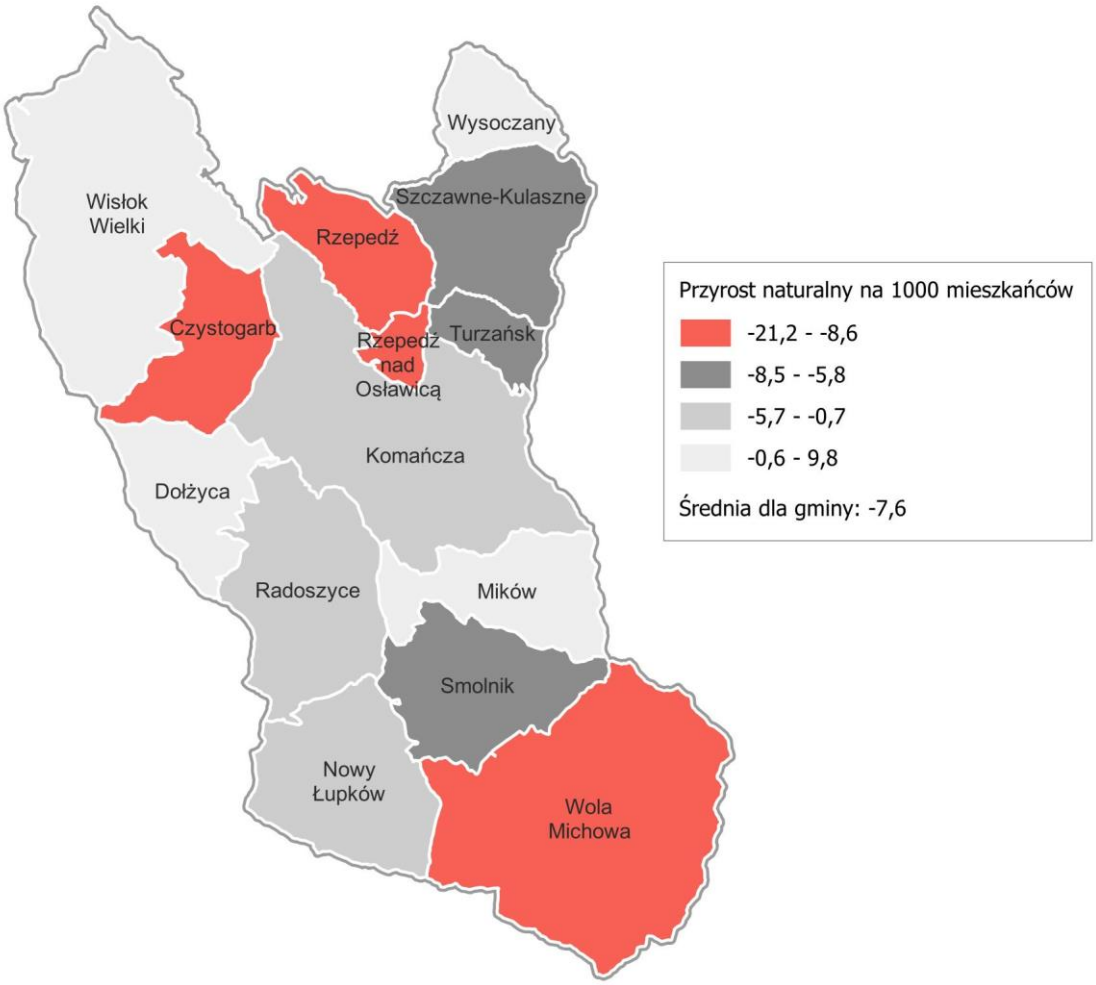

Źródło: opracowanie własne

Ujemny przyrost naturalny, mający bardzo niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną badanego obszaru, w pewnym stopniu kompensowany jest przez dodanie saldo migracji (w przeliczeniu na 1000

mieszkańców). Świadczy to o zwiększającej się stopniowo atrakcyjności osiedleńczej gminy. Wyraźnie widać to w przypadku wyróżnionych podobszarów takich, jak Komańcza (gdzie w 2024 zameldowało się 22 nowych mieszkańców przy jedynie 5 wymeldowaniach), czy też Smolnik (12 zameldowań przy 1 wymeldowaniu). Na terenie gminy występują jednak podobszary o wyraźnie ujemnym saldzie migracji, w których zidentyfikowano stan kryzysowy. Mowa o podobszarach Szczawne-Kulaszne (stosunek zameldowań do wymeldowań wynosi -22,6/1000 mieszkańców), Wisłok Wielki (wartość wskaźnika -14,7/1000 mieszkańców), Nowy Łupków (-10,8/1000 mieszkańców) i Rzepedź nad Osławicą (-7,2/1000 mieszkańców). Jednakże w całej gminie saldo migracji jest dodatnie – w liczbach bezwzględnych to 83 zameldowania na 69 wymeldowań w analizowanym 2024 roku.

Tabela 4 Saldo migracji na 1000 mieszkańców

Podobszar	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji na 1000 mieszkańców
Czystogarb	2	3	-4,2
Dołżyca	2	0	21,5
Komańcza	22	5	21,3
Mików	1	0	19,6
Nowy Łupków	6	10	-10,8
Radoszyce	5	0	25,6
Rzepedź	5	1	19,3
Rzepedź nad Osławicą	12	18	-7,2
Smolnik	12	1	71,4
Szczawne-Kulaszne	4	16	-22,6
Turzańsk	9	9	0,0
Wisłok Wielki	1	4	-14,7
Wola Michowa	2	0	17,9
Wysoczany	0	2	-18,2
gmina	83	69	3,3

Źródło: opracowanie własne

Grafika 3 Saldo migracji na 1000 mieszkańców

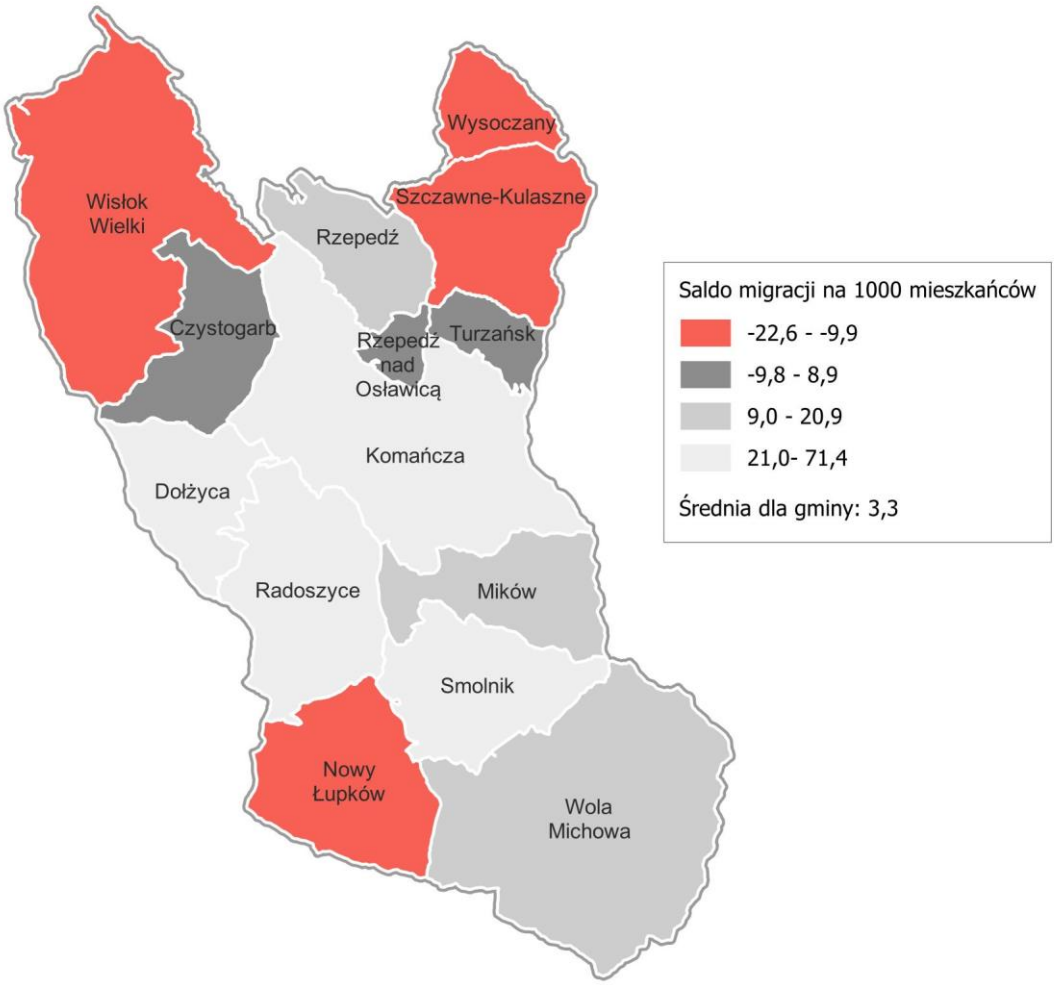

Źródło: opracowanie własne

W ramach analizy w sferze społecznej dokonano oceny poziomu bezrobocia w gminie. Bezrobocie ma istotny wpływ na sytuację materialną rodzin zamieszkujących gminę, co może prowadzić do niepożądanych skutków społecznych. Według danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego bezrobocie rejestrowane w gminie Komańcza wyniosło w 2024 roku 8,7%). Spośród pracujących, zamieszkujących gminę, aż 421 wyjeżdża do pracy poza jej granicę, jedynie 75 pracujących przyjeżdża do pracy w gminie z zewnątrz. Wyraźnie widać więc, że aktywni zawodowo mieszkańcy nierzadko szukać zatrudnienia muszą poza terenem gminy.

W gminie Komańcza zarejestrowanych ogółem jest 148 bezrobotnych. Największa ich liczba (33) mieszka w centrum administracyjnym gminy – czyli Komańczy. Jednak w przeliczeniu liczby bezrobotnych na 1000 mieszkańców najwyższą wartość wskaźnika, oznaczającą sytuację jednoznacznie niekorzystną, zidentyfikowano w miejscowości Rzepedź (67,6/1000 osób) oraz w trzech południowych, mało zamieszkałych sołectwach: Mikowie (117,6/1000 osób), Smolniku (71,4/1000 osób) oraz Woli

Michowej (71,4/1000 osób). Natomiast w jednostkach porównawczych Rzepedź nad Osławicą oraz Dołżyca nie odnotowano ani jednej zarejestrowanej osoby bezrobotnej.

Tabela 5 Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	236	11	46,6
Dołżyca	93	0	0,0
Komańcza	798	33	50,1
Mików	51	6	117,6
Nowy Łupków	369	19	51,5
Radoszyce	195	4	20,5
Rzepedź	207	16	67,6
Rzepedź nad Osławicą	838	0	0,0
Smolnik	154	15	71,4
Szczawne-Kulaszne	530	15	30,2
Turzańsk	310	10	29,0
Wisłok Wielki	204	9	39,2
Wola Michowa	112	8	71,4
Wysoczany	110	2	18,2
gmina	4 207	148	35,2

Źródło: opracowanie własne

Grafika 4 Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców

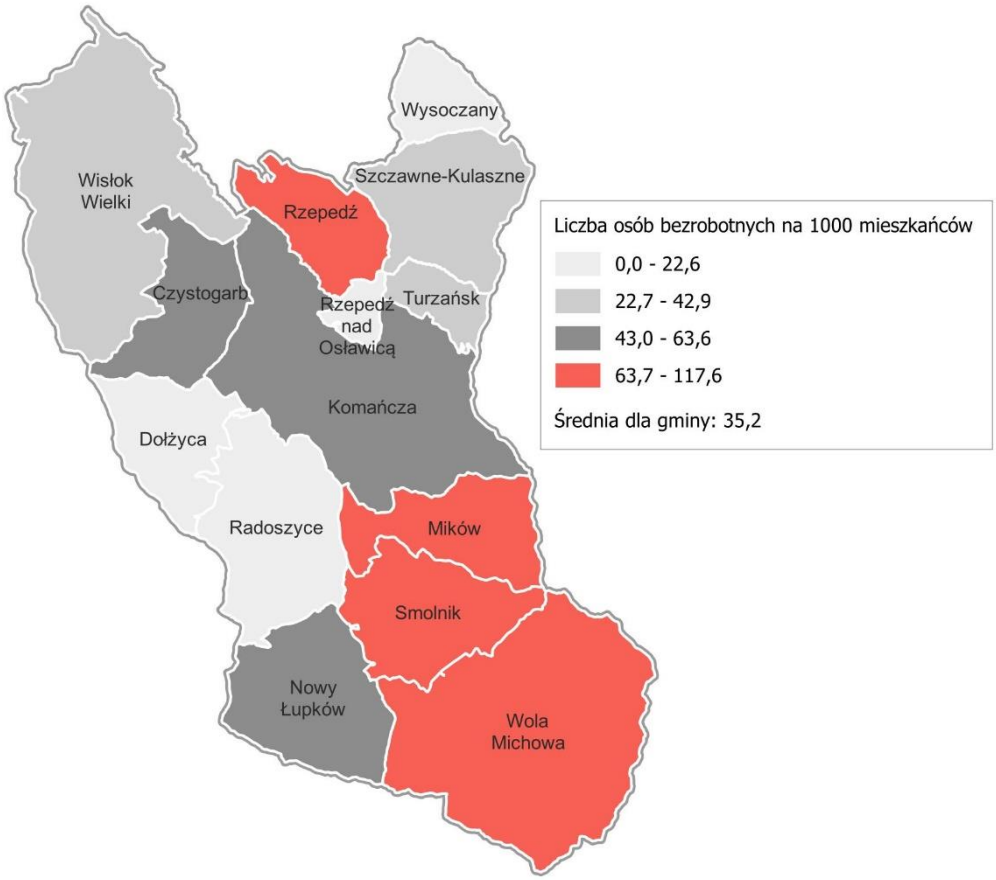

Źródło: opracowanie własne

Skalę bezrobocia precyzyjnie określi wskaźnik liczby osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców. Jest to wymierna zmienna w przypadku gmin wiejskich o niewielkim zagęszczeniu mieszkańców, w których występują głębsze i bardziej trwałe problemy lokalnej gospodarki – brak większych pracodawców, niewielka mobilność zawodowa oraz przestrzenna, nieadekwatny transport publiczny, duże odległości między miejscowościami. W przypadku gminy Komańcza ze 148 zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w 2024 roku aż 90 ma status długotrwale bezrobotnych. Wskaźnik gminny na 1000 mieszkańców wynosi 21,4. Wyniki wskaźnika w odniesieniu do wyodrębnionych jednostek porównawczych pokrywa się z wynikami zmiennej, dotyczącymi liczby osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców. Stan kryzysowy, poza miejscowością Rzepedź (wartość wskaźnika 38,6 długotrwale bezrobotnych na 1000 osób), charakteryzuje niewielkie miejscowości: Mików (117,6/1000 osób), Smolnik (71,4/1000 osób), Wola Michowa (62,5/1000 osób) – charakteryzujące się niewielkim zaludnieniem i słabym skomunikowaniem z innymi miejscowościami.

Tabela 6 Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba długotrwale bezrobotnych ogółem	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	236	7	29,7
Dołżyca	93	0	0,0
Komańcza	798	18	22,6
Mików	51	6	117,6
Nowy Łupków	369	11	29,8
Radoszyce	195	2	10,3
Rzepedź	207	8	38,6
Rzepedź nad Osławicą	838	0	0,0
Smolnik	154	11	71,4
Szczawne-Kulaszne	530	6	11,3
Turzańsk	310	8	25,8
Wisłok Wielki	204	6	29,4
Wola Michowa	112	7	62,5
Wysoczany	110	0	0,0
gmina	4 207	90	21,4

Źródło: opracowanie własne

Grafika 5 Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców

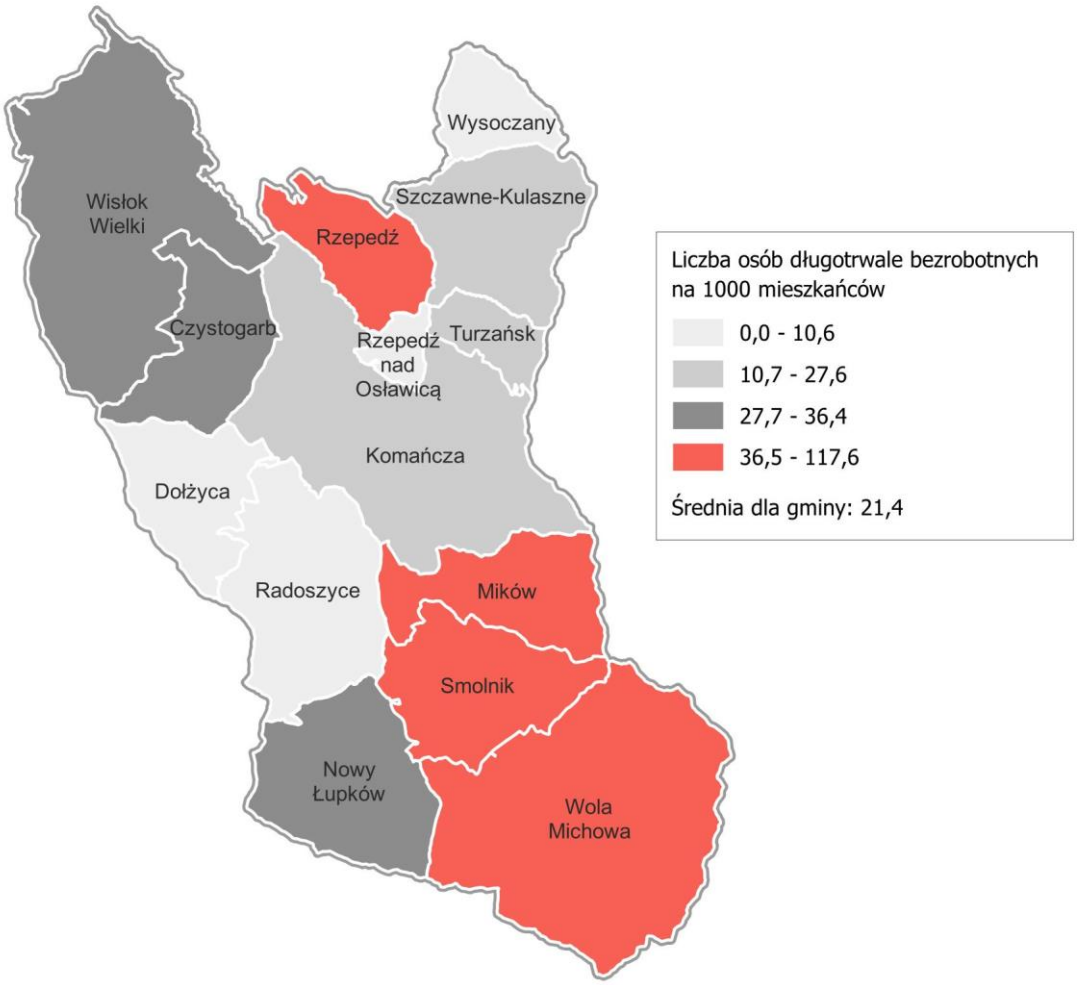

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, determinantą podjęcia działań związanych z rewitalizacją jest występowanie kryzysu w sferze społecznej. Do głównych interesariuszy procesu rewitalizacji należą powiem ci mieszkańcy gminy, którzy borykają się z problemami społecznymi i znajdują w trudnej sytuacji życiowej. Kolejne analiza dotyczy zapotrzebowania na usługi publiczne związane z pomocą społeczną, których realizacją w gminie zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komańczy. Analiza udostępnionych przez tę placówkę danych pozwoliła na określenie skali występujących problemów społecznych oraz oszacowanie odsetka mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. W gminie Komańcza odnotowano 73 osoby, korzystające ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej. Największa liczba mieszka w podobszarze Rzepedź nad Osławicą (13 osób), jednakże najwyższą (a zarazem najmniej korzystną) wartość wskaźnika odnotowano w jednostkach porównawczych Smolnik (51,9/1000 osób), Wisłok Wielki i Mików (39,2/1000 osób) oraz Wysoczany (27,3/1000 osób).

Tabela 7 Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba klientów ośrodków pomocy społecznej	Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
Czystogarb	236	7	25,4
Dołżyca	93	1	10,8
Komańcza	798	7	11,3
Mików	51	2	39,2
Nowy Łupków	369	0	0,0
Radoszyce	195	6	25,6
Rzepedź	207	2	9,7
Rzepedź nad Osławicą	838	13	15,5
Smolnik	154	8	51,9
Szczawne-Kulaszne	530	10	18,9
Turzańsk	310	4	12,9
Wisłok Wielki	204	8	39,2
Wola Michowa	112	2	17,9
Wysoczany	110	3	27,3
gmina	4 207	73	17,4

Źródło: opracowanie własne

Grafika 6 Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

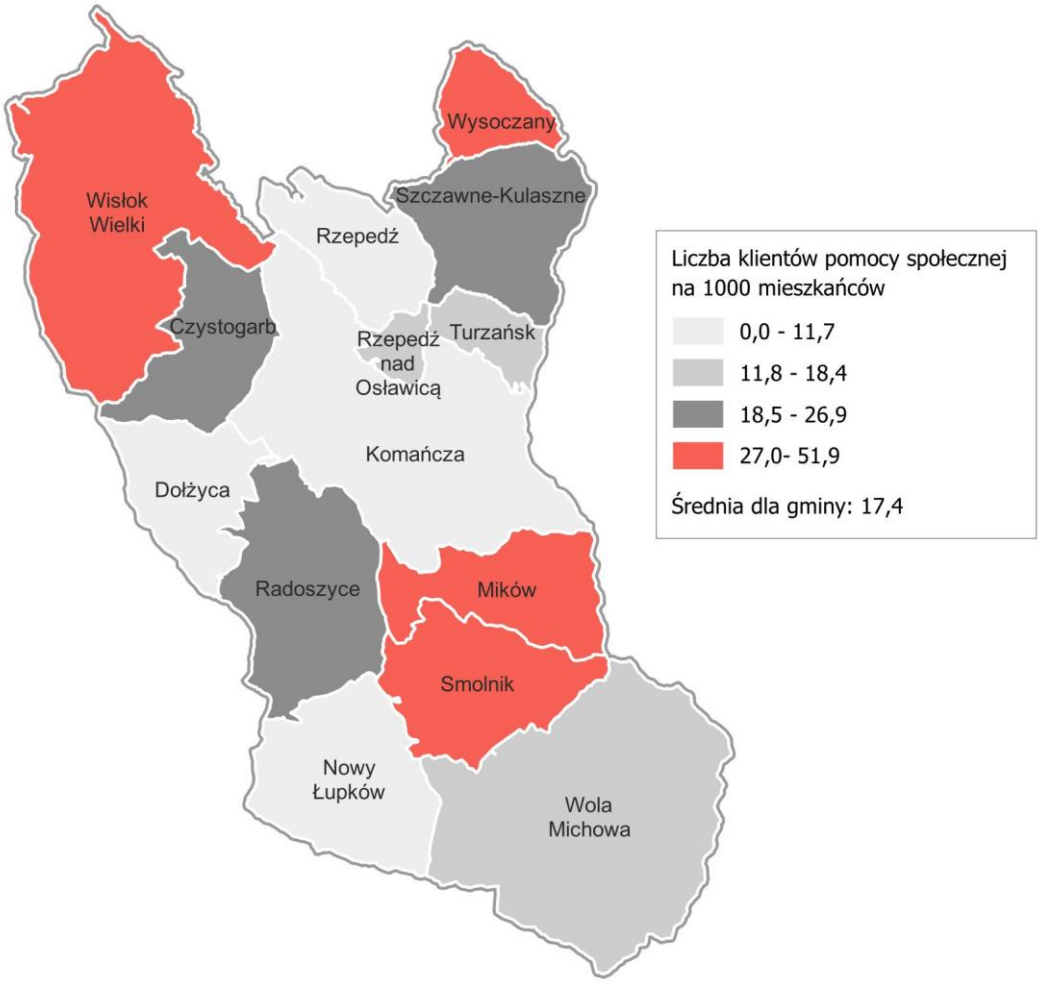

Źródło: opracowanie własne

Zmienna liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców umożliwia ocenę skali ubóstwa w konkretnym obszarze. Mowa tu o osobach zakwalifikowanych do otrzymywania świadczeń (np. zasiłków) z powodu niskich dochodów i niespełniania podstawowych potrzeb życiowych. W przypadku gminy Komańcza wynik wskaźnika na 1000 mieszkańców wynosi 17,6 (przy 74 osobach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców). Kryzysową sytuację zdiagnozowano w zamieszkałym przez 154 osoby podobszarze Smolnik, gdzie 17 osób korzysta ze wsparcia w postaci wyżej wymienionych świadczeń. Wartość wskaźnika wynosi w tym przypadku 110,4/1000 osób. Niekorzystną sytuację zidentyfikowano ponadto w zachodnich obszarach gminy, czyli jednostkach porównawczych Radoszyce (66,7/1000 osób), Dołżyca (53,8/1000 osób) oraz Wisłok Wielki (44,1/1000 osób). W Nowym Łupkowie, Turzańsku i Wysoczanach wartość wskaźnika przyjęła zero ze względu na brak osób, pobierających opisywane świadczenia.

Tabela 8 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców
Czystogarb	236	8	33,9
Dołżyca	93	5	53,8
Komańcza	798	7	8,8
Mików	51	2	39,2
Nowy Łupków	369	0	0,0
Radoszyce	195	13	66,7
Rzepedź	207	1	4,8
Rzepedź nad Osławicą	838	7	8,4
Smolnik	154	17	110,4
Szczawne-Kulaszne	530	4	7,5
Turzańsk	310	0	0,0
Wisłok Wielki	204	9	44,1
Wola Michowa	112	1	8,9
Wysoczany	110	0	0,0
gmina	**4 207**	**74**	**17,6**

Źródło: opracowanie własne

Grafika 7 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców

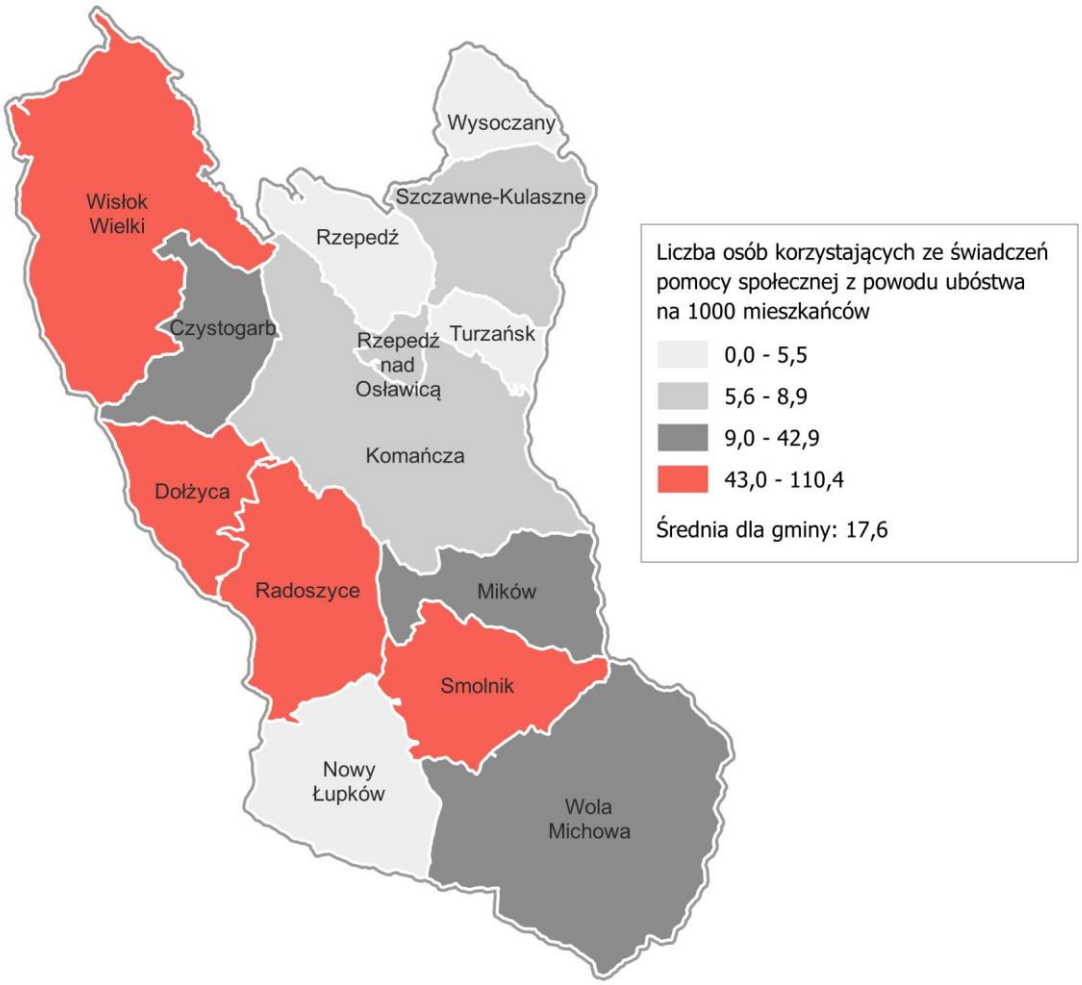

Źródło: opracowanie własne

W analizie sfery społecznej istotnym jest zbadanie sytuacji osób ze szczególnymi potrzebami, na co zwraca uwagę ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Przepisy tej ustawy mają na celu zapewnienie równego dostępu do usług i możliwości uczestnictwa społecznego osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Osoby ze szczególnymi potrzebami są narażone na ryzyko wykluczenia społecznego, ważne jest więc podejmowanie działań, mających na celu ich integrację i pełne włączenie. Ponadto, istotne jest dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, aby umożliwić im swobodne korzystanie z usług i infrastruktury publicznej. Wdrażanie przepisów dotyczących dostępności jest ważnym elementem budowania społeczeństwa opartego na równości i szacunku dla wszystkich jego członków. Analiza wsparcia udzielanego w zakresie pomocy społecznej dla osób ze szczególnymi potrzebami pomaga identyfikować te obszary, w których konieczne są dalsze działania mające na celu poprawę jakości życia i zapewnienie pełnego uczestnictwa tej grupy społecznej. W przypadku badanej gminy Komańcza największa liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność

zamieszkuje miejscowości Komańcza (23 osoby), Rzepedź i Szczawne-Kulaszne (po 15 osób), Rzepedź nad Osławicą (13 osób) oraz Nowy Łupków (12 osób). Wynik wskaźnika liczby osób pobierających świadczenia ze względu niepełnosprawność na 1000 mieszkańców umożliwił identyfikacje jednostek, w których występuje stan kryzysowy w omawianym obszarze. Są to Rzepedź (72,5/1000 osób), Dołżyca (43,0/1000 osób) oraz Mików (39,2/1000 osób).

Tabela 9 Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność	Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców
Czystogarb	236	2	8,5
Dołżyca	93	4	43,0
Komańcza	798	23	28,8
Mików	51	2	39,2
Nowy Łupków	369	12	32,5
Radoszyce	195	3	15,4
Rzepedź	207	15	72,5
Rzepedź nad Osławicą	838	13	15,5
Smolnik	154	5	32,5
Szczawne-Kulaszne	530	15	28,3
Turzańsk	310	6	19,4
Wisłok Wielki	204	3	14,7
Wola Michowa	112	1	8,9
Wysoczany	110	1	9,1
Gmina	4 207	105	25,0

Źródło: opracowanie własne

Grafika 8 Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców

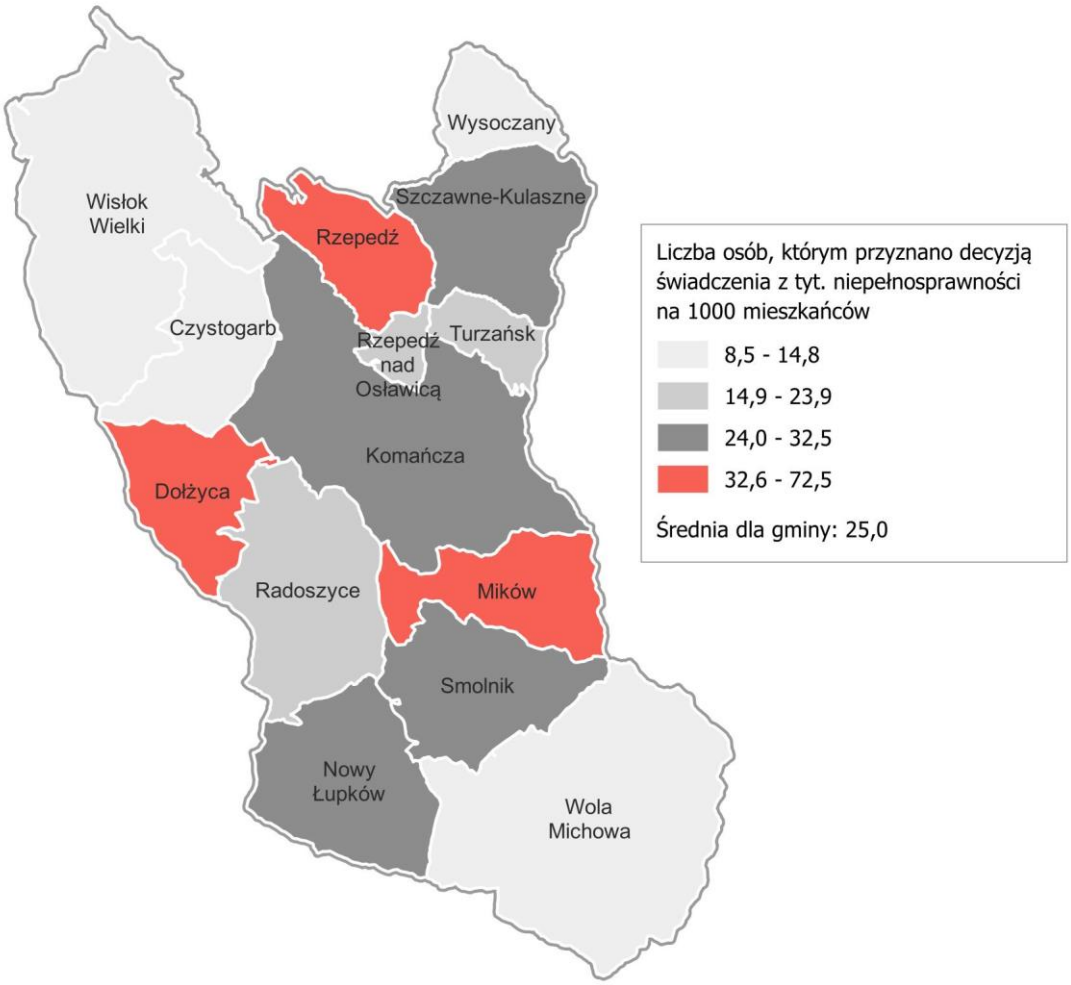

Źródło: opracowanie własne

Choć badanie udziału liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w liczbie osób w wieku produkcyjnym pozwala ocenić oraz przewidzieć zjawiska demograficzne w obszarze, to ma również niebagatelne znaczenie na inne obszary funkcjonowania gminy. Takie, jak chociażby gospodarka. W porównaniu do wartości tego wskaźnika dla zarówno województwa podkarpackiego, jak i całej Polski, wyniki gminy Komańcza są niekorzystne. Wartość wskaźnika ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi bowiem 42,8 i jest wyższa, niż w przypadku województwa (37,0) oraz całego kraju (39,5). Warto wspomnieć, że jedynie w trzech jednostkach porównawczych wartość wskaźnika jest wyższa od średniej gminnej i to właśnie w tych obszarach sytuacja ma charakter kryzysowy. Zalicza się do nich Rzepedź nad Osławicą (wartość wskaźnika 58,9), Komańcza (wartość wskaźnika 49,7) oraz Mików (48,4). Biorąc pod uwagę liczby bezwzględne to właśnie w Rzepedzi nad Osławicą mieszka największa liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (280 osób na 475 wszystkich mieszkańców podobszaru).

Tabela 10 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Podobszar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Czystogarb	154	45	29,2
Dołżyca	71	16	22,5
Komańcza	471	234	49,7
Mików	31	15	48,4
Nowy Łupków	233	91	39,1
Radoszyce	133	27	20,3
Rzepedź	122	51	41,8
Rzepedź nad Osławicą	475	280	58,9
Smolnik	93	32	34,4
Szczawne-Kulaszne	317	130	41,0
Turzańsk	177	73	41,2
Wisłok Wielki	130	45	34,6
Wola Michowa	70	26	37,1
Wysoczany	68	23	33,8
gmina	2 545	1 088	42,8

Źródło: opracowanie własne

Grafika 9 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

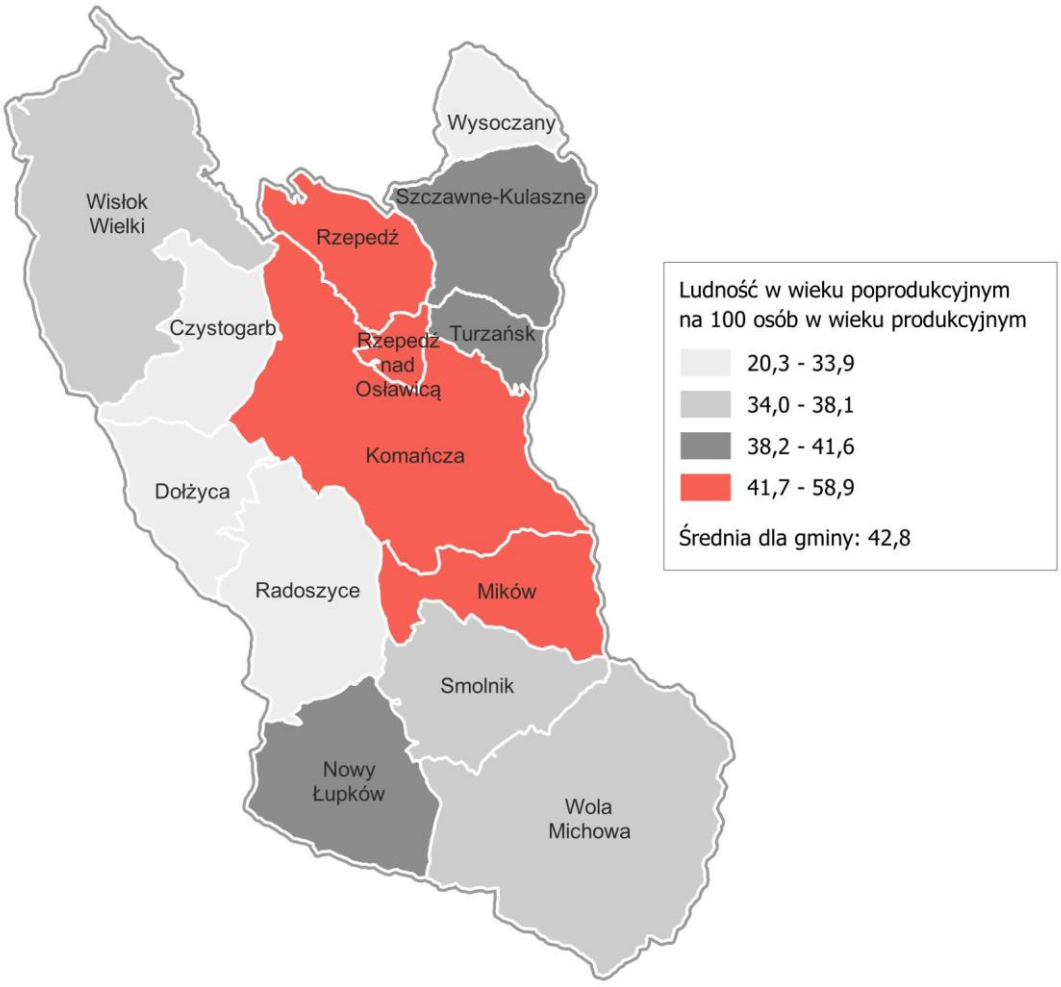

Liczba uczniów na 1000 mieszkańców jest wskaźnikiem demograficznym, który mówi zarówno o strukturze wieku mieszkańców, jak również sytuacji edukacyjnej w omawianym obszarze. Niski wskaźnik wskazywać może na postępujący proces starzenie się populacji, ale i odpływ rodzin z dziećmi z omawianego obszaru. Z danych dotyczących całej gminy wyczytać można, że liczba placówek na jej terenie jest wystarczająca – wskaźnik uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych w gminie Komańcza jest znacznie niższy (8,2), niż w województwie podkarpackim (14,9) i całej Polsce (16,6). W przypadku wyodrębnionych jednostek porównawczych między wynikami wskaźnika występują rozbieżności. Najniższe wyniki wskaźnika cechują południowe obszary gminy – Nowy Łupków (46,1/1000 osób) oraz Wolę Michową (44,6/1000 osób), Dołżycę (32,3/1000 osób) oraz Mików (58,8/1000 osób) i Rzepedź nad Osławicą (59,7/1000 osób). Najwyższy odsetek uczniów występuje w miejscowościach Smolnik (123,4/1000 osób), Wisłok Wielki (127,5/1000 osób) oraz Turzańsk (135,5/1000 osób).

Tabela 11 Liczba uczniów na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba uczniów szkół podstawowych	Liczba uczniów na 1000 mieszkańców
Czystogarb	154	17	72,0
Dołżyca	71	3	32,3
Komańcza	471	65	81,5
Mików	31	3	58,8
Nowy Łupków	233	17	46,1
Radoszyce	133	17	87,2
Rzepedź	122	18	87,0
Rzepedź nad Osławicą	475	50	59,7
Smolnik	93	19	123,4
Szczawne-Kulaszne	317	44	83,0
Turzańsk	177	42	135,5
Wisłok Wielki	130	26	127,5
Wola Michowa	70	5	44,6
Wysoczany	68	7	63,6
gmina	2 545	333	79,2

Źródło: opracowanie własne

Grafika 10 Liczba uczniów na 1000 mieszkańców

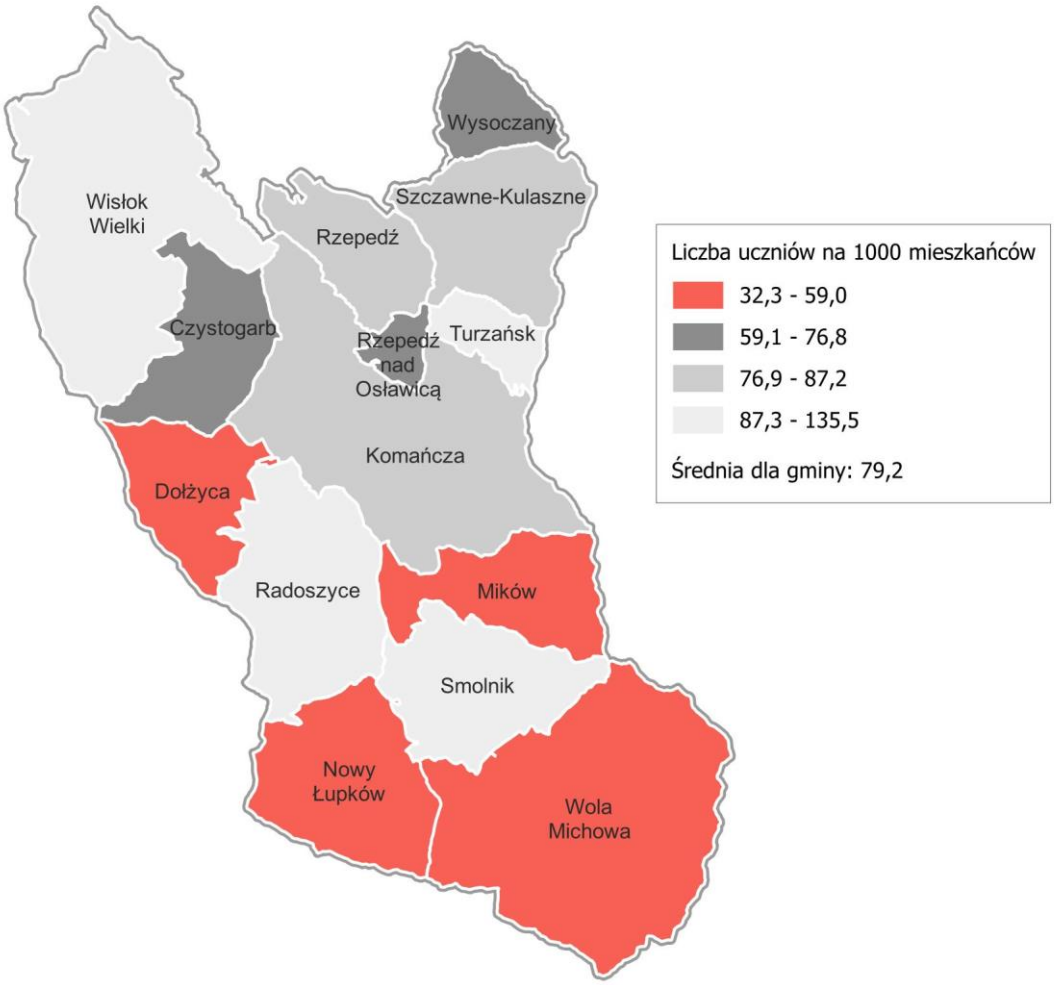

Źródło: opracowanie własne

Następna zmienna analizowana w ramach sfery społecznej przedstawia poziom szeroko rozumianego bezpieczeństwa w gminie, w co wpisuje się również bezpieczeństwo drogowe. Wskaźnik odnosi się do liczby zdarzeń drogowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Zdarzenie drogowe to wypadek drogowy lub kolizja drogowa, zaistniała lub mająca początek na drodze publicznej, w strefie ruchu lub strefie zamieszkania, w związku z ruchem przynajmniej jednego pojazdu. Najwyższym, a więc jednocześnie najmniej korzystnym wynikiem wskaźnika liczby zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców charakteryzują się jednostki porównawcze, zlokalizowane przy głównych szlakach drogowych gminy (droga wojewódzka DW 897, droga wojewódzka DW 892). Największą liczbę zdarzeń drogowych w 2024 roku zlokalizowano w Komańczy (8), Rzepedzi (5) oraz Wisłoku Wielkim (4). Miejscowością o wysokim wskaźniku zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców, położoną poza głównymi szlakami drogowymi jest natomiast Smolnik, w którym wartość wskaźnika przybrała 19,5/1000 mieszkańców. Podobszarami najbardziej bezpiecznymi są Dołżyca, Mików, Nowy Łupków, Radoszyce i Turzańsk, gdzie nie zarejestrowano w 2024 roku żadnego zdarzenia drogowego.

Tabela 12 Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba zdarzeń drogowych	Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	154	2	8,5
Dołżyca	71	0	0,0
Komańcza	471	8	10,0
Mików	31	0	0,0
Nowy Łupków	233	0	0,0
Radoszyce	133	0	0,0
Rzepedź	122	5	24,2
Rzepedź nad Osławicą	475	2	2,4
Smolnik	93	3	19,5
Szczawne-Kulaszne	317	1	1,9
Turzańsk	177	0	0,0
Wisłok Wielki	130	4	19,6
Wola Michowa	70	1	8,9
Wysoczany	68	1	9,1
gmina	2 545	27	6,4

Źródło: opracowanie własne

Grafika 11 Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców

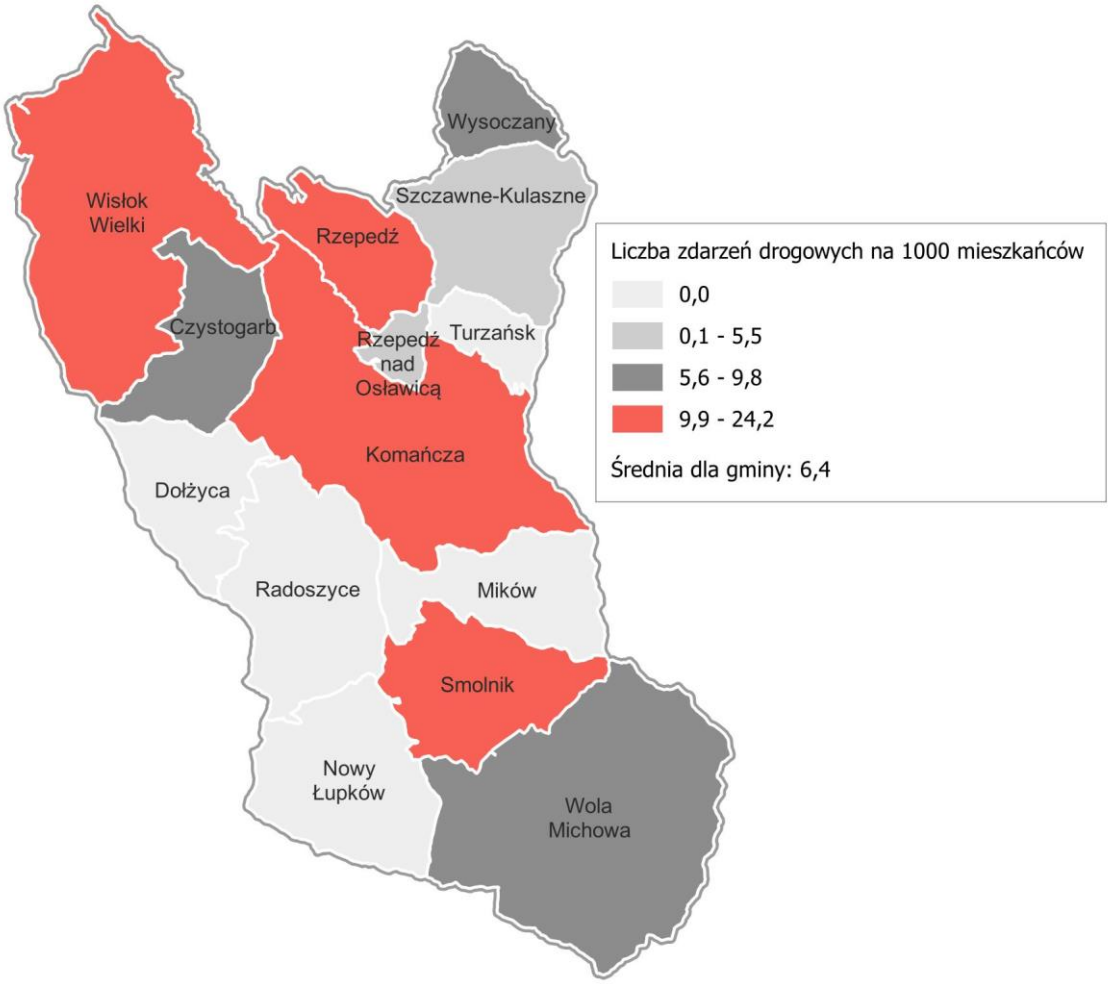

Źródło: opracowanie własne

Sytuację w zakresie bezpieczeństwa w gminie określa zmienna, odnosząca się do ogólnej liczby przestępstw przeliczonych na 1000 mieszkańców. Wysoka wartość wskaźnika sygnalizuje występowanie problemów społecznych i ekonomicznych, związanych z ubóstwem, wykluczeniem społecznym, bezrobociem i brakiem perspektyw. Stanowi więc istotną informację w kontekście działań o charakterze rewitalizacyjnym. W przypadku gminy Komańcza w 2024 roku odnotowano łącznie 25 przestępstw, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przybiera wartość wskaźnika 5,9. Analiza wyraźnie sygnalizuje istnienie kryzysu w tym obszarze w jednostce porównawczej Nowy Łupków – odnotowano tam łącznie najwięcej w gminie, bo 7 przestępstw, co oznacza 19 przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wyższa wartość wskaźnika, ze względu na mniej zamieszkały obszar, występuje w miejscowości Smolnik (19,5). Wynik przewyższający średnią gminną odnotowano również w Woli Michowej (8,9) oraz Rzepedzi (9,7). Tymczasem w jednostkach porównawczych Dołżyca, Mików oraz Rzepedź nad Osławicą nie odnotowano w roku 2024 żadnego przestępstwa.

Tabela 13 Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Ogólna liczba przestępstw	Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców
Czystogarb	154	1	4,2
Dołżyca	71	0	0,0
Komańcza	471	4	5,0
Mików	31	0	0,0
Nowy Łupków	233	7	19,0
Radoszyce	133	1	5,1
Rzepedź	122	2	9,7
Rzepedź nad Osławicą	475	0	0,0
Smolnik	93	3	19,5
Szczawne-Kulaszne	317	3	5,7
Turzańsk	177	2	6,5
Wisłok Wielki	130	1	4,9
Wola Michowa	70	1	8,9
Wysoczany	68	0	0,0
gmina	2 545	25	5,9

Źródło: opracowanie własne

Grafika 12 Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców

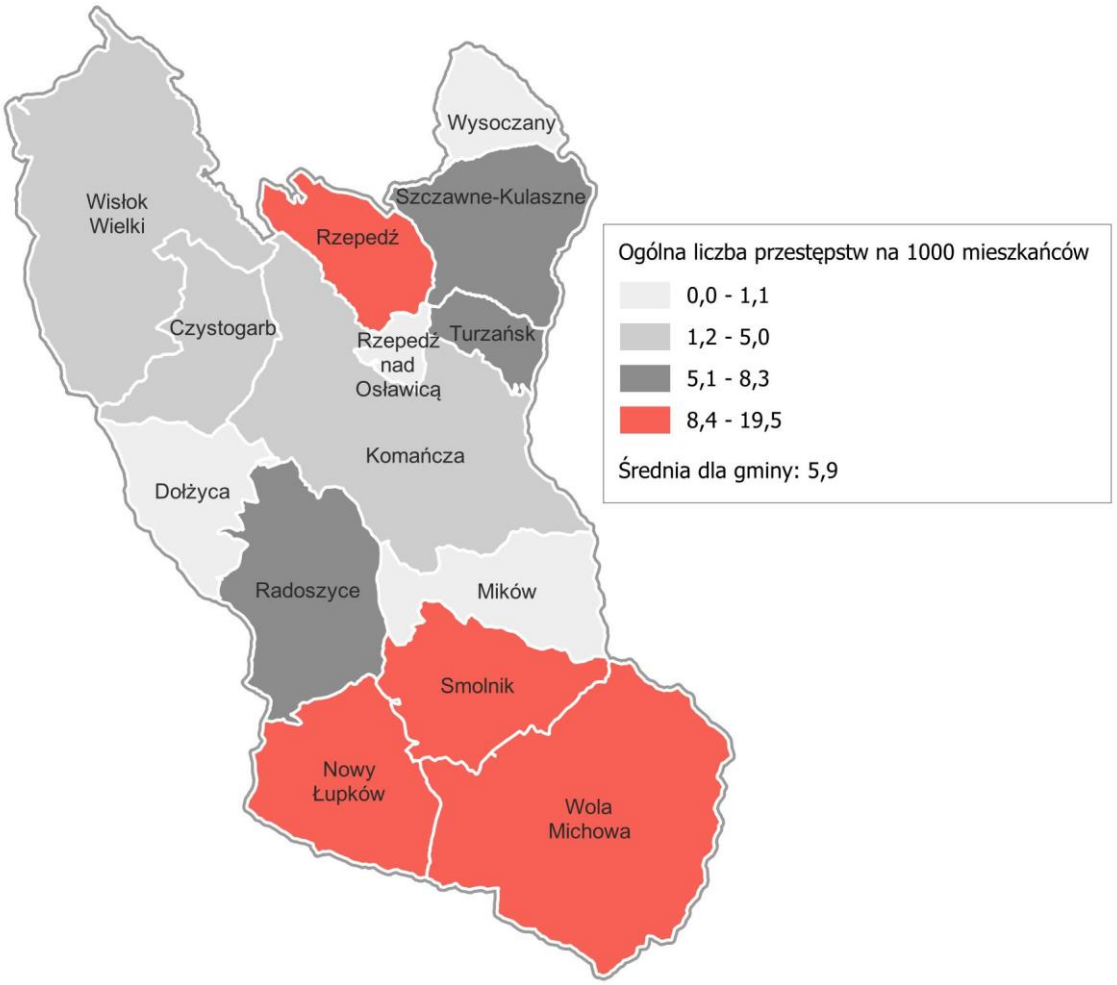

Źródło: opracowanie własne

Ostania zmienna przyjęta w ramach analizy sfery społecznej pozwala określić poziom aktywności społecznej i chęci uczestnictwa w życiu publicznym mieszkańców gminy. Jest on szczególnie istotny w przypadku takich gmin, jak Komańcza – cechujących się niewielką gęstością zaludnienia i sporymi odległościami między miejscowościami. Wysoki wskaźnik świadczy nie tylko o aktywności i umiejętności samoorganizacji mieszkańców, ale i zdolności skutecznego radzenia z peryferyjnością. W gminie Komańcza funkcjonuje 31 organizacji pozarządowych, co w przypadku gminy o tej ludności jest rezultatem korzystnym. Największa ich liczba występuje w jednostce porównawczej Wisłok Wielki (6), co przekłada się również na najkorzystniejszy wynik badanego wskaźnika (29,4/1000 osób). Bardzo korzystną sytuację odnotowano ponadto w niewielkiej Woli Michowej, gdzie na 70 mieszkańców przypadają 3 organizacje pozarządowe (26,8/1000 mieszkańców). Natomiast w podobszarach Dołżyca, Mików, Turzańsk nie funkcjonuje żadna zarejestrowana organizacja pozarządowa. Warto ponadto zwrócić uwagę na niską wartość analizowanego wskaźnika w dwóch najludniejszych sołectwach gminy – Rzepedzi nad Osławicą (1 organizacja na 475 mieszkańców: 1,2 organizacje na 1000 mieszkańców)

i Komańczy (5 organizacji na 471 mieszkańców: 6,3 organizacje na 1000 mieszkańców). W obu przypadkach wartość wskaźnika jest niższa od średniej gminnej.

Tabela 14 Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	154	2	8,5
Dołżyca	71	0	0,0
Komańcza	471	5	6,3
Mików	31	0	0,0
Nowy Łupków	233	4	10,8
Radoszyce	133	1	5,1
Rzepedź	122	2	9,7
Rzepedź nad Osławicą	475	1	1,2
Smolnik	93	1	6,5
Szczawne-Kulaszne	317	5	9,4
Turzańsk	177	0	0,0
Wisłok Wielki	130	6	29,4
Wola Michowa	70	3	26,8
Wysoczany	68	1	9,1
gmina	2 545	31	7,4

Źródło: opracowanie własne

Grafika 13 Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców

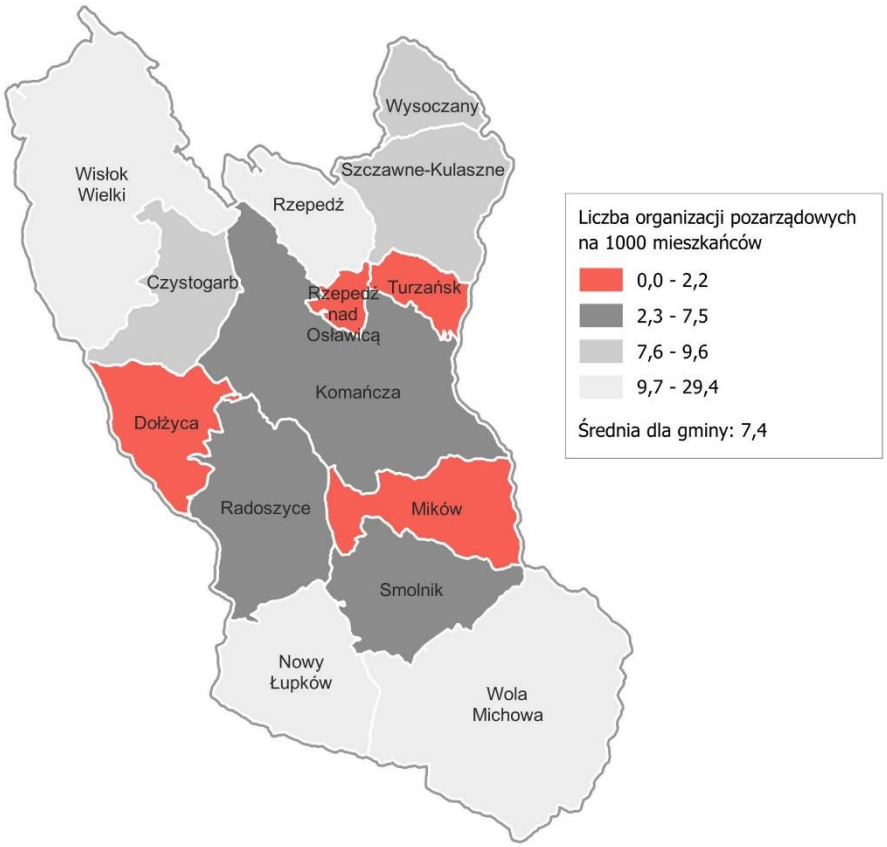

Źródło: opracowanie własne

3.2 Sfera gospodarcza

Wprawdzie to sfera społeczna jest z perspektywy wyznaczenia obszaru zdegradowanego najbardziej istotna, to jednak konkretny obszar może zostać zdiagnozowany jako zdegradowany w wypadku występowania co najmniej jednego negatywnego zjawiska w sferach pozaspołecznych. Sfera gospodarcza umożliwia ocenę stopnia przedsiębiorczości oraz kondycji lokalnych przedsiębiorstw w konkretnym podobszarze. Pierwszą badaną zmienną jest liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. Wartość tego wskaźnika dla całej gminy Komańcza wynosi 44,9/1000 mieszkańców. Rezultat ten można uznać za dość satysfakcjonujący – jest on ponad dwukrotnie wyższy od wartości wskaźnika w innej gminie podkarpackiej Bircza (o podobnej liczbie mieszkańców), gdzie wynosi on 21,7/1000 mieszkańców. Biorąc pod uwagę liczby bezwzględne, największa liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest na terenie jednostki porównawczej Komańcza. Pobszar ten jest jednak drugim najliczniej zamieszkałym w gminie, dlatego wartość wskaźnika jest w tym przypadku niższa od średniej gminnej. Najmniej korzystną sytuację zaobserwowano w podobszarach Nowy Łupków (24,4/1000 osób), Rzepedź nad Osławicą (25,1/1000 osób), Szczawne-Kulaszne (34/1000 osób) oraz Turzańsk (35,5/1000 mieszkańców). Najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości uzyskano natomiast w miejscowości Mików, gdzie na 31 mieszkańców jest zarejestrowanych 7 podmiotów gospodarczych. Korzystny rezultat zmiennej odnotowano ponadto w jednostkach porównawczych Smolnik (97,7/1000 osób) oraz Wola Michowa (89,3/1000 osób).

Tabela 15 Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	154	15	63,6
Dołżyca	71	7	75,3
Komańcza	471	34	42,6
Mików	31	7	137,3
Nowy Łupków	233	9	24,4
Radoszyce	133	11	56,4
Rzepedź	122	13	62,8
Rzepedź nad Osławicą	475	21	25,1
Smolnik	93	15	97,4
Szczawne-Kulaszne	317	18	34,0
Turzańsk	177	11	35,5
Wisłok Wielki	130	14	68,6
Wola Michowa	70	10	89,3
Wysoczany	68	4	36,4
gmina	2 545	189	44,9

Źródło: opracowanie własne

Grafika 14 Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców

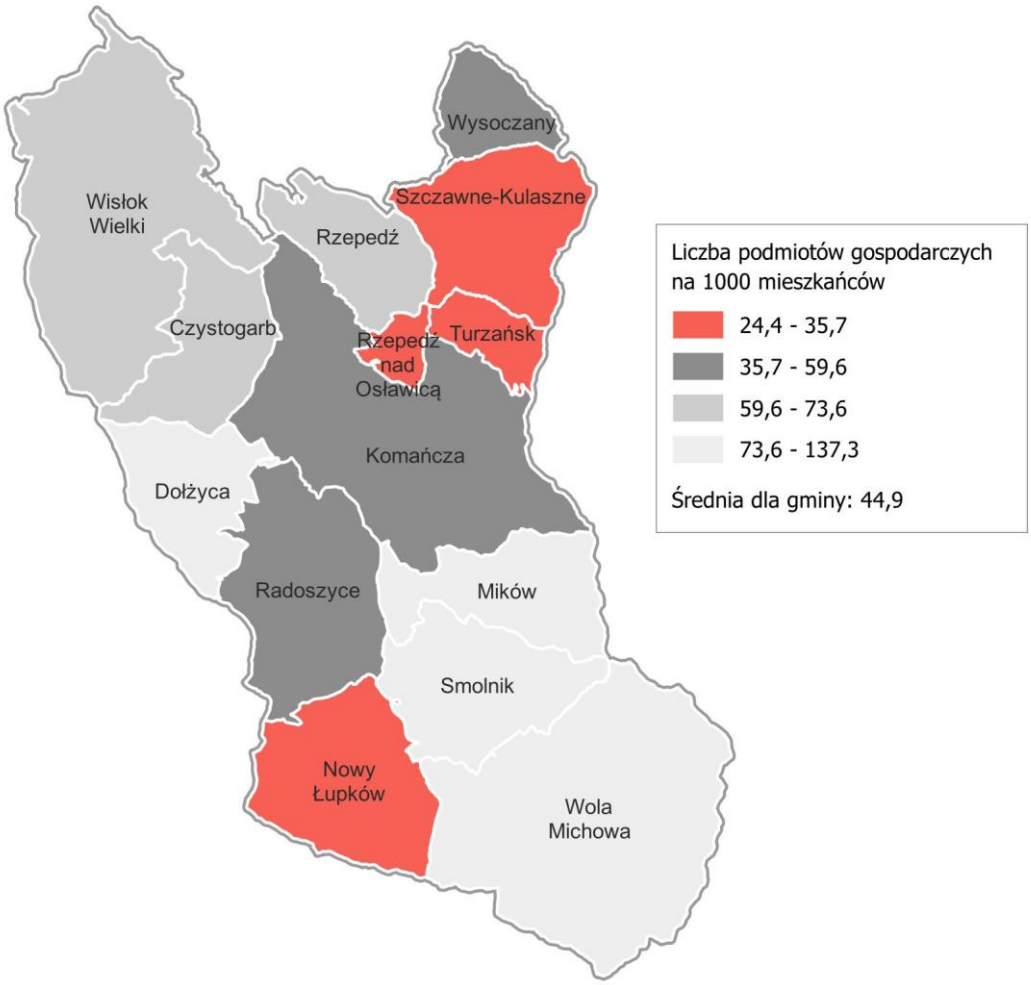

Źródło: opracowanie własne

Wynik wskaźnika różnicy pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców pozwala ocenić dynamikę przedsiębiorczości oraz stan klimatu gospodarczego w badanych podobszarach. Z perspektywy całej gminy Komańcza zaobserwowano ujemną wartość wskaźnika za 2024 rok – na 4 zarejestrowane przypadło 6 wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych. W większości badanych podobszarów (Czystogarb, Dołżyca, Radoszyce, Rzepedź, Smolnik, Szczawne-Kulaszne, Wola Michowa, Wysoczany) sytuacja gospodarcza ma charakter stabilny – w 2024 roku nie zarejestrowano tam, ani nie wyrejestrowano żadnego podmiotu gospodarczego. Niekorzystna sytuacja w tym obszarze dotyczy miejscowości Rzepedź (na 3 na 1 wyrejestrowane podmioty gospodarcze nie przypada ani jeden zarejestrowany) oraz Mików (na 1 wyrejestrowany podmiot gospodarczy nie przypada ani jeden zarejestrowany). Jedynymi jednostkami porównawczymi, charakteryzującymi się dodatnią wartością wskaźnika są Komańcza (1,3/1000 mieszkańców) oraz Turzańsk (3,2/1000 mieszkańców).

Tabela 16 Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych	Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców
Czystogarb			0,0
Dołżyca			0,0
Komańcza	1		1,3
Mików		1	-19,6
Nowy Łupków	1	1	0,0
Radoszyce			0,0
Rzepedź			0,0
Rzepedź nad Osławicą		3	-3,6
Smolnik			0,0
Szczawne-Kulaszne			0,0
Turzańsk	1		3,2
Wisłok Wielki	1	1	0,0
Wola Michowa			0,0
Wysoczany			0,0
gmina	4	6	-0,5

Źródło: opracowanie własne

Grafika 15 Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców

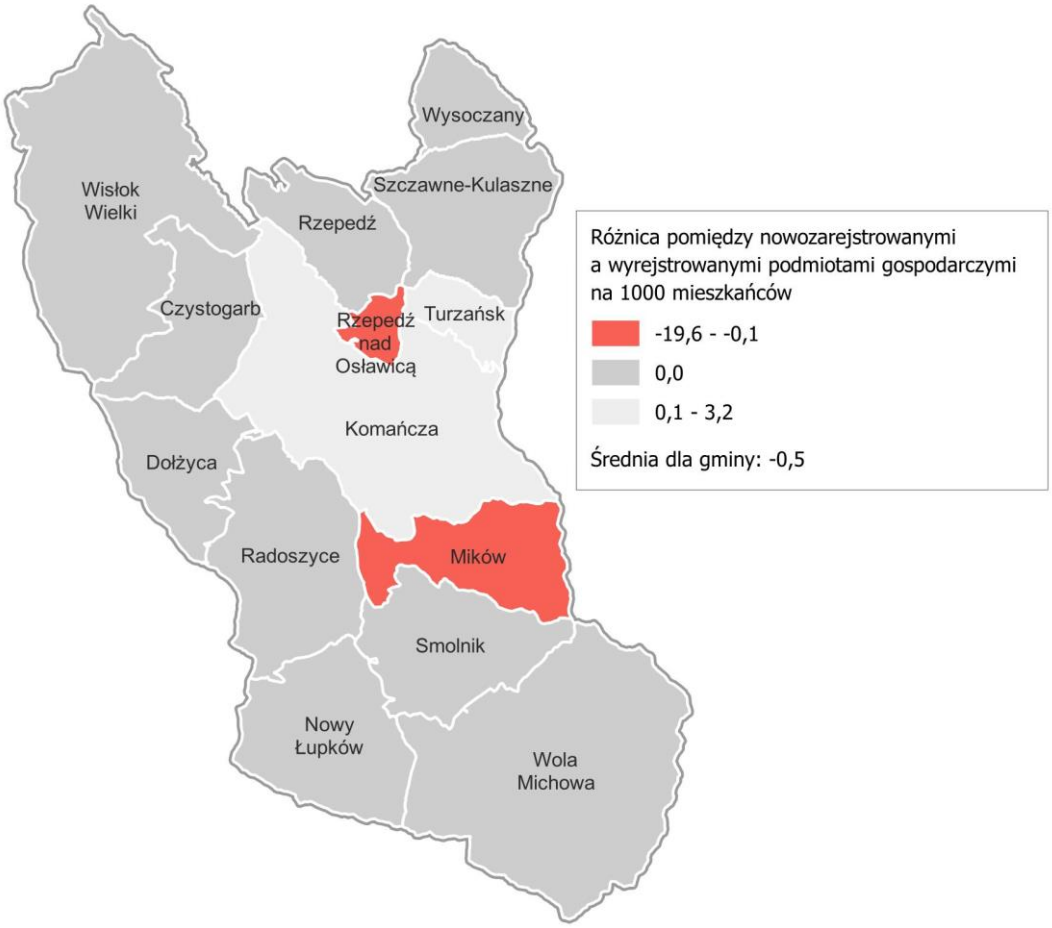

Źródło: opracowanie własne

3.3 Sfera środowiskowa

W ramach badań diagnostycznych w sferze środowiskowej uwagę zwrócono na kwestie stanu i jakości środowiska naturalnego oraz jego wpływu na życie mieszkańców. Analizie poddano jakość powietrza w gminie, wzięto również pod uwagę dane związane z niebezpiecznymi wyrobami azbestowymi, zbadano obszary znajdujące się w strefach zagrożonych hałasem drogowym oraz przeliczono udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe.

Pierwsza zmienna pozwala zdiagnozować jakość powietrza w gminie, mającą niebagatelny wpływ na stan zdrowia mieszkańców. Podczas badania posiłkowano się danymi, zamieszczonymi na stronie https://powietrze.gios.gov.pl/. Zgodnie z zamieszczonymi tam informacjami średnia rocznego stężenia PM2.5 w gminie Komańcza wynosi 10,2. Według indeksu jakości powietrza stężenie w zakresie 0-13 oznacza bardzo dobry stan, co wynika zapewne z niewielkiej gęstości zaludnienia obszaru oraz braku na jego terenie większych zakładów przemysłowych. Z czternastu analizowanych jednostek porównawczych w pięciu zidentyfikowano stężenie PM2.5 wyższe od średniej gminnej. Najmniej korzystna sytuacja występuje w Nowym Łupkowie (10,5) oraz podobszarach Dołżyca, Radoszyce, Rzepedź nad Osławicą (10,4) i miejscowości Czystogarb (10,3). Najniższe roczne stężenie PM2.5 zaobserwowano w Wisłoku Wielkim (9,7).

Tabela 17 Średnie roczne stężenie PM2.5

Podobszar	Średnie roczne stężenie PM2.5
Czystogarb	10,3
Dołżyca	10,4
Komańcza	10,2
Mików	10,1
Nowy Łupków	10,5
Radoszyce	10,4
Rzepedź	10,0
Rzepedź nad Osławicą	10,4
Smolnik	10,2
Szczawne-Kulaszne	10,0
Turzańsk	10,1
Wisłok Wielki	9,7
Wola Michowa	10,2
Wysoczany	10,0
gmina	10,2

Źródło: opracowanie własne

Grafika 16 Średnie roczne stężenie PM2.5

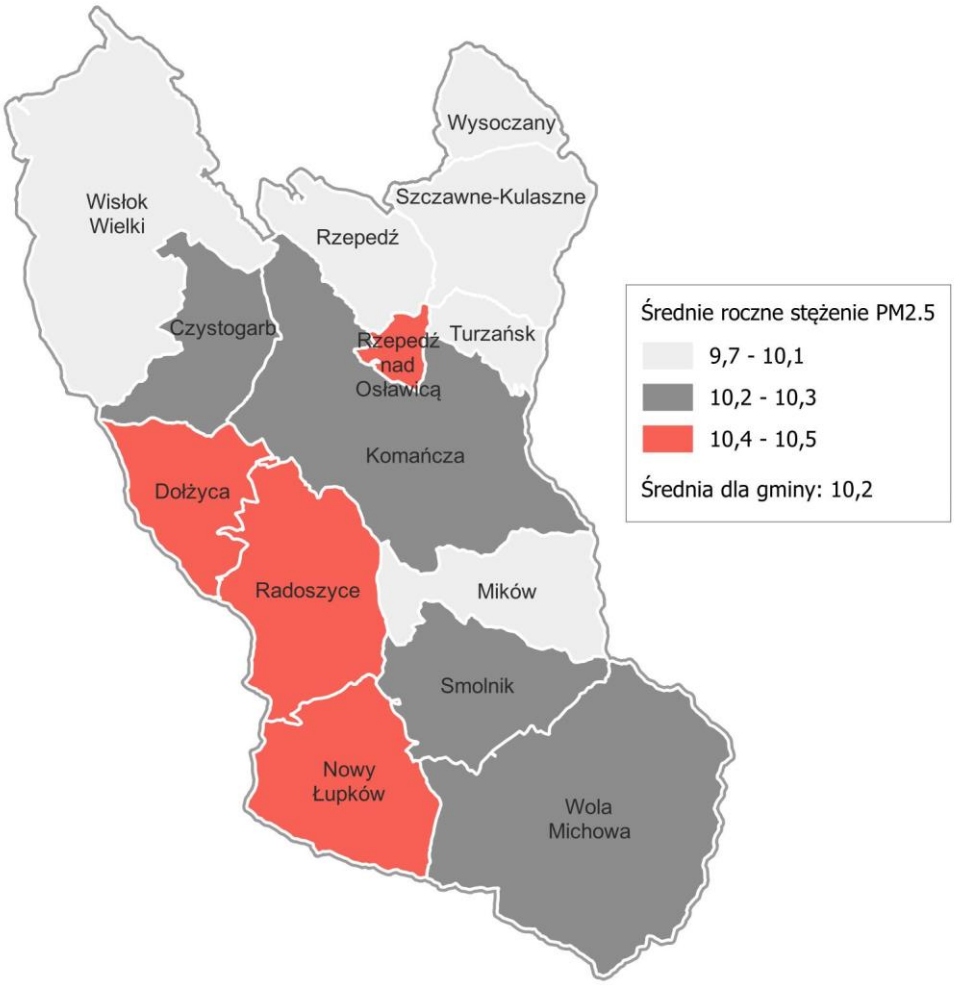

Źródło: opracowanie własne

Azbest był jednym z najpopularniejszych i najtańszych surowców używanych do produkcji materiałów budowlanych w drugiej połowie XX wieku. Po ustaleniu jego szkodliwości i negatywnego wpływu na zdrowie mieszkańców, wprowadzono 19 czerwca 1997 roku ustawę o zakazie stosowania wyrobów zawierających ten surowiec, wspartą ponadto rozporządzeniem z 14 sierpnia 1998 roku dotyczącym bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów azbestowych. Pomimo ustawowych zakazów stosowania materiałów azbestowych, wiele obiektów wybudowanych przed wejściem w życie tych regulacji wciąż zawiera materiały zawierające szkodliwy surowiec. Jest to konsekwencja popularności tego surowca, który przez dekady stosowany był powszechnie w budownictwie i infrastrukturze, co wynikało z braku świadomości dotyczącej jego zagrożeń dla zdrowia. Gmina podjęła się realizacji programu „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Komańcza", wskutek czego udało się zlikwidować 64 Mg wyrobów zawierających azbest. Wciąż jednak na terenie gminy znajdują się obiekty, zawierające ten niebezpieczny dla zdrowia surowiec. Na potrzeby analizy oraz zobrazowania występowania problemu na każdej z porównywanych jednostek wykorzystany został wskaźnik masy

wyrobów azbestowych w przeliczeniu na mieszkańca. Wskaźnik dla obszaru całej gminy przyjął wartość równą 323,2 kg na osobę. Sytuacja kryzysowa dotyczy takich podobszarów, jak Wisłok Wielki (wartość wskaźnika: 928,4), Dołżyca (857,5), Smolnik (723,6), Mików (689,8), Turzańsk (516,3), Rzepedź (412,3) oraz Komańcza (405,1).

Tabela 18 Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]

Podobszar	Liczba mieszkańców	Masa azbestu na nieruchomościach, na których zidentyfikowano wyroby azbestowe [kg]	Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]
Czystogarb	154	61 635	261,2
Dołżyca	71	79 745	857,5
Komańcza	471	323 283	405,1
Mików	31	35 180	689,8
Nowy Łupków	233	46 780	126,8
Radoszyce	133	64 480	330,7
Rzepedź	122	85 340	412,3
Rzepedź nad Osławicą	475	16 770	20,0
Smolnik	93	111 435	723,6
Szczawne-Kulaszne	317	140 565	265,2
Turzańsk	177	160 040	516,3
Wisłok Wielki	130	189 385	928,4
Wola Michowa	70	22 190	198,1
Wysoczany	68	39 570	359,7
gmina	2 545	1 359 628	323,2

Źródło: opracowanie własne

Grafika 17 Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]

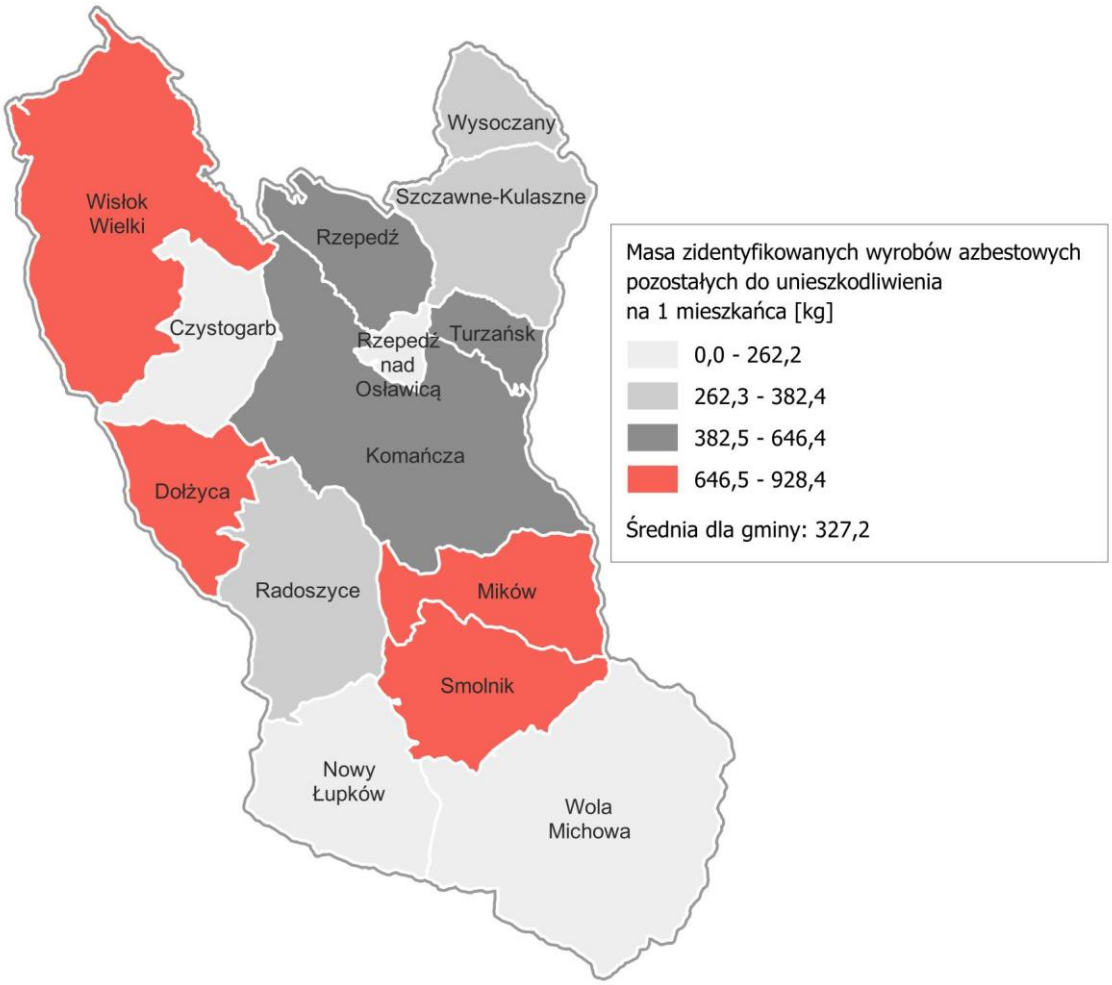

Źródło: opracowanie własne

Hałas komunikacyjny jest negatywnym zjawiskiem środowiskowym, mającym negatywny wpływ zarówno na środowisko, jak również komfort życia i zdrowie mieszkańców. W celu zdiagnozowania skali poruszanego problemu dokonano analizy udziału budynków mieszkalnych, zlokalizowanych w strefach narażenia na hałas komunikacyjny w ogólnej puli zasobów mieszkaniowych gminy. Przyjęte kryteria tzw. stref buforowych to 50 metrów odległości od dróg głównych oraz 100 metrów odległości od linii kolejowych.

Na terenie gminy Komańcza 34,3% procent wszystkich budynków mieszkalnych zagrożonych jest hałasem komunikacyjnym. Problem ten nie występuje w oddalonych od głównych szlaków transportowych miejscowościach Dołżyca oraz Turzańsk. Natomiast w podobszarze Rzepedź nad Osławicą – w którym zdiagnozowano sytuację najmniej korzystną z perspektywy całej gminy – aż 77,6% wszystkich budynków zagrożonych jest hałasem komunikacyjnym. Niekorzystny wynik wskaźnika dotyczy również miejscowości Szczawne-Kulaszne (54,8% budynków), Smolnik (42,3%) oraz Nowy Łupków (41,4%).

Tabela 19 Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym

Podobszar	Liczba budynków mieszkalnych	Budynki mieszkalne w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym
Czystogarb	42	11	26,2%
Dołżyca	38	0	0,0%
Komańcza	287	99	34,5%
Mików	21	2	9,5%
Nowy Łupków	70	29	41,4%
Radoszyce	59	19	32,2%
Rzepedź	86	31	36,0%
Rzepedź nad Osławicą	49	38	77,6%
Smolnik	78	33	42,3%
Szczawne-Kulaszne	135	74	54,8%
Turzańsk	96	0	0,0%
Wisłok Wielki	80	26	32,5%
Wola Michowa	51	15	29,4%
Wysoczany	26	7	26,9%
gmina	1 118	384	34,3%

Źródło: opracowanie własne

Grafika 18 Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym

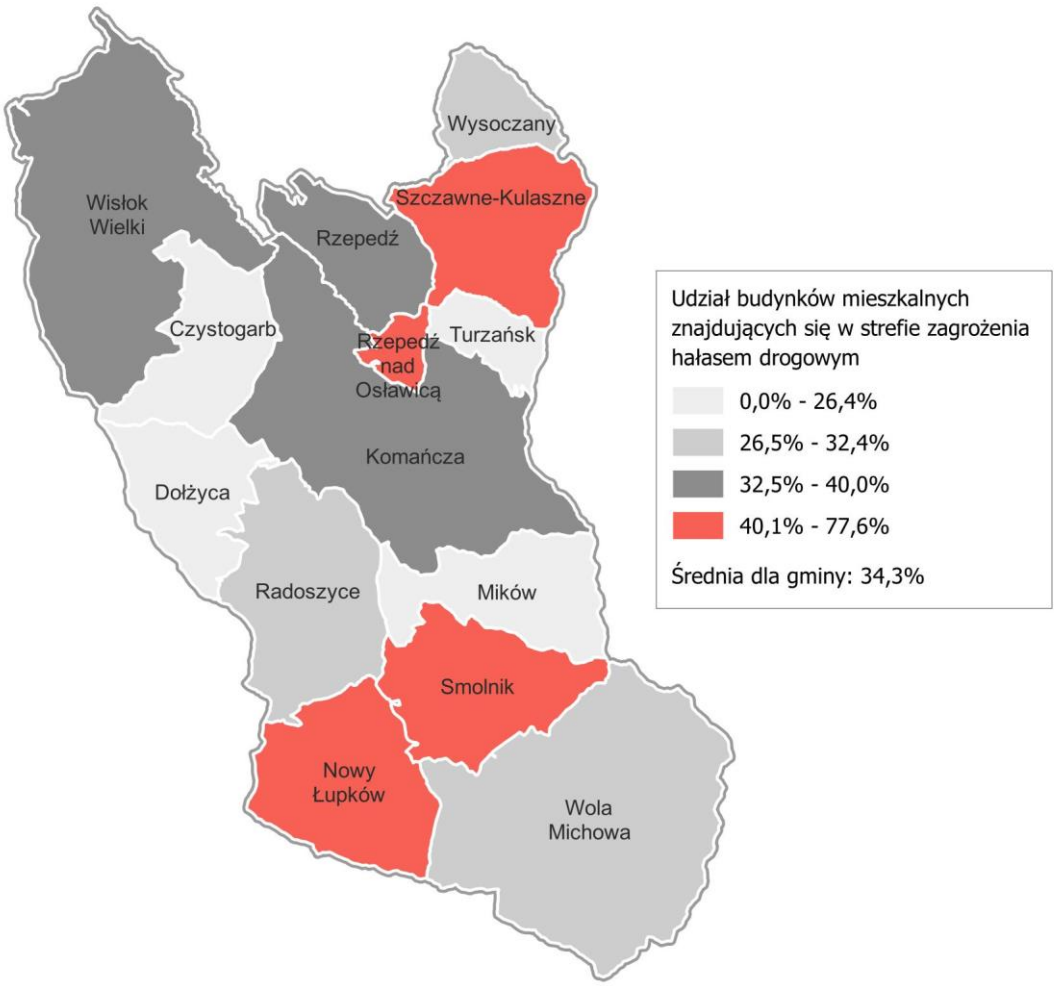

Źródło: opracowanie własne

W ramach analizy sfery środowiskowej zwrócono uwagę na źródła zanieczyszczeń, mających negatywny wpływ na jakość powietrza. Należy wspomnieć, że kotły na paliwo stałe (szczególnie starsze i nieefektywne) są głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w Polsce, zwłaszcza pyłów PM10, PM2.5 oraz benzo(a)pirenu – głównych składników smogu. Cel badania stanowiło zbadanie udziału gospodarstw domowych, których źródła ogrzewania – takie jak kotły na paliwa stałe – mają szkodliwy wpływ na środowisko. Analiza wskazała, że 62,4% punktów w ewidencji źródeł ciepła ogrzewanych jest kotłami na paliwo stałe. Wynik ten jest wprawdzie niekorzystny, warto jednak pamiętać, że w gminach wiejskich o szczególnym rozproszeniu problem stanowi często brak dostępu do alternatywnych źródeł ciepła. W przypadku gminy Komańcza największe deficyty w tym zakresie dotyczą jednostek porównawczych Szczawne-Kulaszne (gdzie 89,9% budynków ogrzewanych jest kotłami na paliwo stałe), Radoszyce (81,1%), Rzepedź nad Osławią (80%), Rzepedź (79,8%) oraz Turzańsk (68,2%). Na płaszczyźnie gminy pozytywnie wyróżnia się sołectwo Mików, gdzie udział budynków ogrzewanych kotłami na paliwo stałe wynosi 19,%.

Tabela 20 Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe

Podobszar	Ilość punktów w ewidencji źródeł ciepła:	Ilość punktów w ewidencji źródeł ciepła ogrzewanych kotłami na paliwo stałe	Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe
Czystogarb	49	26	53,1%
Dołżyca	21	11	52,4%
Komańcza	265	169	63,8%
Mików	21	4	19,0%
Nowy Łupków	55	21	38,2%
Radoszyce	37	30	81,1%
Rzepedź	104	83	79,8%
Rzepedź nad Osławicą	40	32	80,0%
Smolnik	61	35	57,4%
Szczawne-Kulaszne	89	80	89,9%
Turzańsk	85	58	68,2%
Wisłok Wielki	63	38	60,3%
Wola Michowa	25	9	36,0%
Wysoczany	25	16	64,0%
gmina	930	580	62,4%

Źródło: opracowanie własne

Grafika 19 Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe

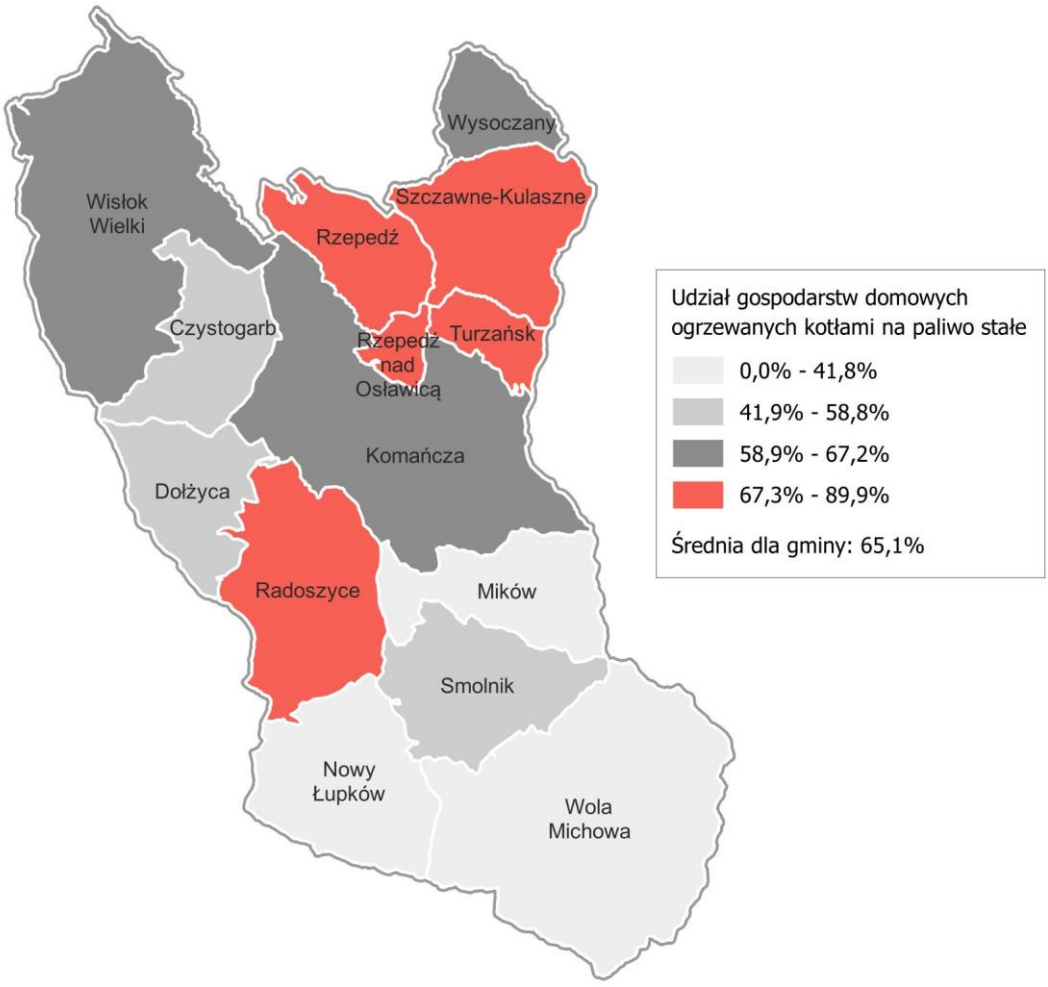

Źródło: opracowanie własne

3.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej skoncentrowano się na identyfikacji ograniczeń przestrzennych w wyodrębnionych jednostkach porównawczych oraz analizie dostępności ich mieszkańców do usług społecznych, przestrzeni publicznych i terenów rekreacyjnych, jak również dostępności komunikacyjnej i udziale powierzchni biologicznie czynnej. Analiza tych aspektów pozwoli ocenić stan i jakość przestrzeni publicznych w gminie oraz dostępności do usług i infrastruktury z wyodrębnieniem na jednostki porównawcze. Wynik tych badań może posłużyć jako podstawa do podejmowania działań mających na celu poprawę dostępności, dostosowania przestrzeni publicznych i infrastruktury do potrzeb społecznych oraz zwiększenie mobilności i komfortu mieszkańców.

Badanie dostępności komunikacyjnej jest niezwykle istotne szczególnie w przypadku gmin o profilu wiejskim, cechujących się niską gęstością zaludnienia, rozproszeniem i sporymi odległościami między miejscowościami. Celem badania stanowi analiza rozmieszczenia przystanków transportu zbiorowego

w gminie Komańcza. Jest ich łącznie 55, z czego najwięcej – bo 13 – zlokalizowanych jest na terenie jednostki porównawczej Szczawne-Kulaszne. Stan kryzysowy zdiagnozowano w podobszarze Mików, którego mieszkańcy nie mają dostępu do żadnego przystanku transportu zbiorowego. Niekorzystna sytuacja w tym obszarze dotyczy również sąsiadującej z Mikowem miejscowości Smolnik, Dołżycy oraz Turzańska (1 przystanek komunikacji zbiorowej). Warto tu nadmienić, że możliwość korzystania z transportu zbiorowego jest niezwykle istotna w przypadku zarówno seniorów, jak i dzieci oraz młodzieży. Niska dostępność do infrastruktury transportowej może skutkować wykluczeniem transportowym mieszkańców.

Tabela 21 Dostępność komunikacyjna

Podobszar	Liczba przystanków	Dostępność komunikacyjna
Czystogarb	2	3,6%
Dołżyca	1	1,8%
Komańcza	9	16,4%
Mików	0	0,0%
Nowy Łupków	4	7,3%
Radoszyce	7	12,7%
Rzepedź	3	5,5%
Rzepedź nad Osławicą	6	10,9%
Smolnik	1	1,8%
Szczawne-Kulaszne	13	23,6%
Turzańsk	1	1,8%
Wisłok Wielki	4	7,3%
Wola Michowa	2	3,6%
Wysoczany	2	3,6%
gmina	55	100,0%

Źródło: opracowanie własne

Grafika 20 Dostępność komunikacyjna

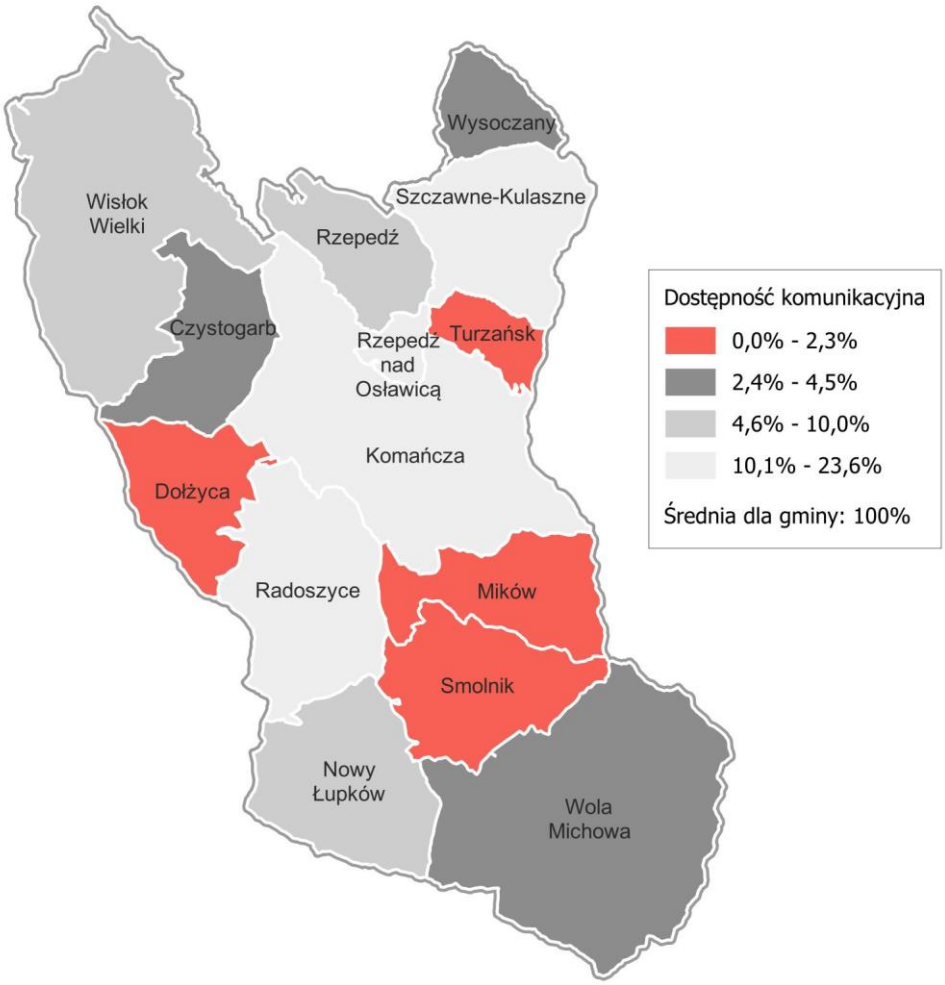

Źródło: opracowanie własne

Dostępność do usług publicznych jest istotnym elementem zapewnienia odpowiedniej jakości życia mieszkańców i ich funkcjonowania w gminie. W terminie punkty usług publicznych mieszczą się takie placówki, jak ośrodki kultury, biblioteki, świetlice, apteki, banki, urzędy i inne istotne instytucje. Na terenie gminy Komańcza zlokalizowanych jest łącznie 13 punktów usług publicznych (mieszczących się w wyszczególnionym powyżej zakresie). Daje to wartość wskaźnika 4,5/1000 mieszkańców. Przeprowadzona analiza zidentyfikowała 4 jednostki porównawcze, w których mieszkańcy pozbawieni są dostępu do jakiegokolwiek punktu usług publicznych – mowa o Dołżycy, Mikowie, Woli Michowej i Wysoczanach. Są to położone peryferyjnie i najmniej zaludnione podobszary gminy. Niską dostępność w tym zakresie zaobserwowano ponadto w Szczawnem-Kulasznem (1 punkt usług publicznych na 317 mieszkańców), Nowym Łupkowie (1 punkt na 233 mieszkańców) oraz Rzepedzi nad Osławicą (3 punkty na 475 mieszkańców).

Tabela 22 Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba mieszkańców	Liczba instytucji kultury, bibliotek i świetlic	Liczba aptek, banków, urzędów, instytucji	Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	154	2	0	8,5
Dołżyca	71	0	0	0,0
Komańcza	471	2	5	8,8
Mików	31	0	0	0,0
Nowy Łupków	233	1	0	2,7
Radoszyce	133	1	0	5,1
Rzepedź	122	1	0	4,8
Rzepedź nad Osławicą	475	2	1	3,6
Smolnik	93	1	0	6,5
Szczawne-Kulaszne	317	1	0	1,9
Turzańsk	177	1	0	3,2
Wisłok Wielki	130	1	0	4,9
Wola Michowa	70	0	0	0,0
Wysoczany	68	0	0	0,0
gmina	2 545	13	6	4,5

Źródło: opracowanie własne

Grafika 21 Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców

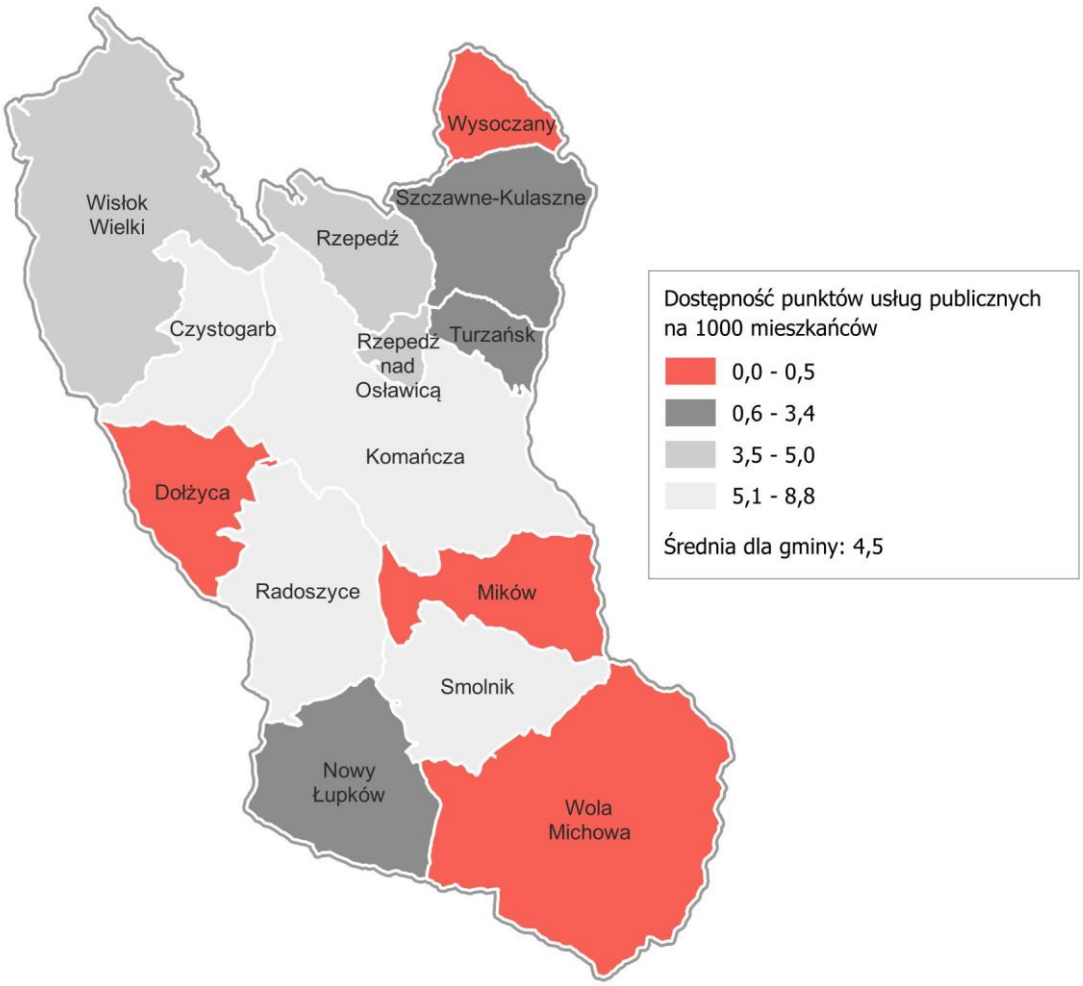

Źródło: opracowanie własne

Badając sferę przestrzenno-funkcjonalną przeanalizowano również dostępność terenów rekreacyjnych – ich bliskość stanowi istotny czynnik, mający wpływ na jakość życia mieszkańców, jak również atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną obszaru. Poniższa analiza obejmowała dostępność takich przestrzeni, jak siłownie terenowe oraz miejsca małej architektury w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Gmina Komańcza dysponuje 11 siłowniami terenowymi oraz 13 miejscami małej architektury. Wartość wskaźnika dostępności terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców wynosi więc 7,4. Najkorzystniejszy rezultat dotyczy mało ludnych podobszarów Mików oraz Wola Michowa, dysponujących po jednej siłowni terenowej i jednym miejscu małej architektury. Deficyty w tym zakresie zaobserwowano w centrum administracyjnym gminy, czyli Komańczy. 1 siłownia terenowa i 2 miejsca małej architektury w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dają wynik wskaźnika 3,8, znacznie niższy od średniej gminnej. Jednak stan kryzysowy dotyczy miejscowości Rzepedź i Smolnik, gdzie (kolejno) 122/93 mieszkańców tych podobszarów pozbawionych jest dostępu do zarówno siłowni terenowych, jak i miejsc małej architektury.

Tabela 23 Dostępność terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców

Podobszar	Liczba siłowni terenowych	Liczba miejsc małej architektury	Dostępność terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców
Czystogarb	2	2	12,7
Dołżyca	1	1	21,5
Komańcza	1	2	3,8
Mików	1	1	39,2
Nowy Łupków	1	1	8,1
Radoszyce	1	1	10,3
Rzepedź	0	0	0,0
Rzepedź nad Osławicą	1	1	6,0
Smolnik	0	0	6,5
Szczawne-Kulaszne	1	1	5,7
Turzańsk	1	1	6,5
Wisłok Wielki	0	1	9,8
Wola Michowa	1	1	17,9
Wysoczany	0	0	9,1
gmina	11	13	7,4

Źródło: opracowanie własne

Grafika 22 Dostępność terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców

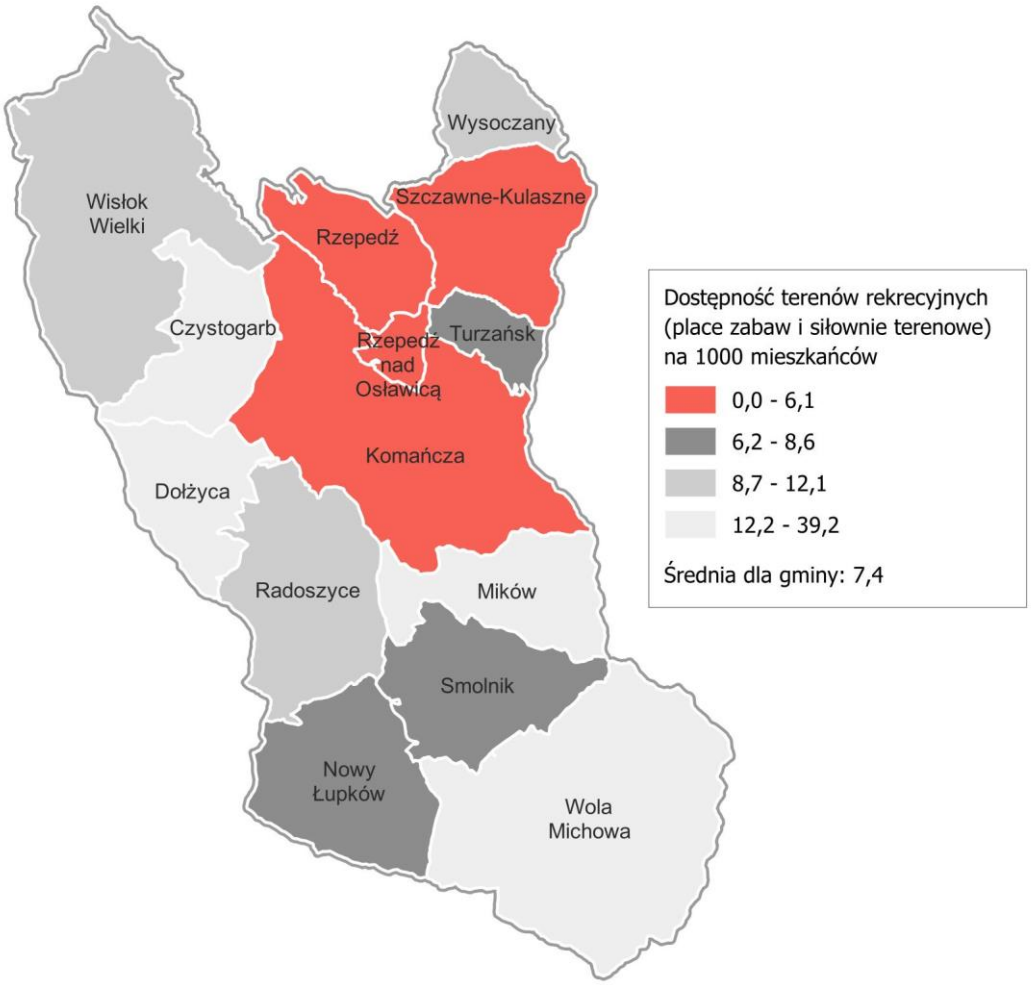

Źródło: opracowanie własne

Ostatnim wskaźnikiem sfery przestrzenno-funkcjonalnej jest udział powierzchni biologicznie czynnej – czyli terenów niezabudowanych, takich jak łąki, pola uprawne czy zadrzewienia – w całkowitej powierzchni gminy, jak i wyodrębnionej jednostki porównawczej. W gminie Komańcza udział ten wynosi aż 99,0% - jest to wynikiem niewielkiej gęstości zaludnienia obszaru i wysokim poziomie zalesienia, świadczy więc o jego zielonym i naturalnym charakterze. Nieco niższy udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem zaobserwowano w północno-wschodnich obrzeżach gminy (Szczawne-Kulaszne, Turzańsk, Wysoczany) oraz Rzepedzi nad Osławicą – sołectwie o odmiennej od reszty gminy zabudowie (bloki).

Tabela 24 Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem

Podobszar	Tereny biologicznie czynne [m²]	Powierzchnia [m²]	Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem
Czystogarb	19 595 166	19 771 253	99,1%
Dołżyca	18 182 111	18 293 699	99,4%
Komańcza	58 992 114	59 647 676	98,9%
Mików	20 520 951	20 578 034	99,7%
Nowy Łupków	27 158 823	27 499 496	98,8%
Radoszyce	31 720 021	32 063 355	98,9%
Rzepedź	15 722 402	15 877 844	99,0%
Rzepedź nad Osławicą	3 584 362	3 945 401	90,8%
Smolnik	24 084 905	24 282 007	99,2%
Szczawne-Kulaszne	24 477 951	25 087 435	97,6%
Turzańsk	7 104 484	7 242 373	98,1%
Wisłok Wielki	57 907 131	58 211 722	99,5%
Wola Michowa	65 050 323	65 286 386	99,6%
Wysoczany	9 528 710	9 894 626	96,3%
gmina	383 629 453	387 681 307	99,0%

Źródło: opracowanie własne

Grafika 23 Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem

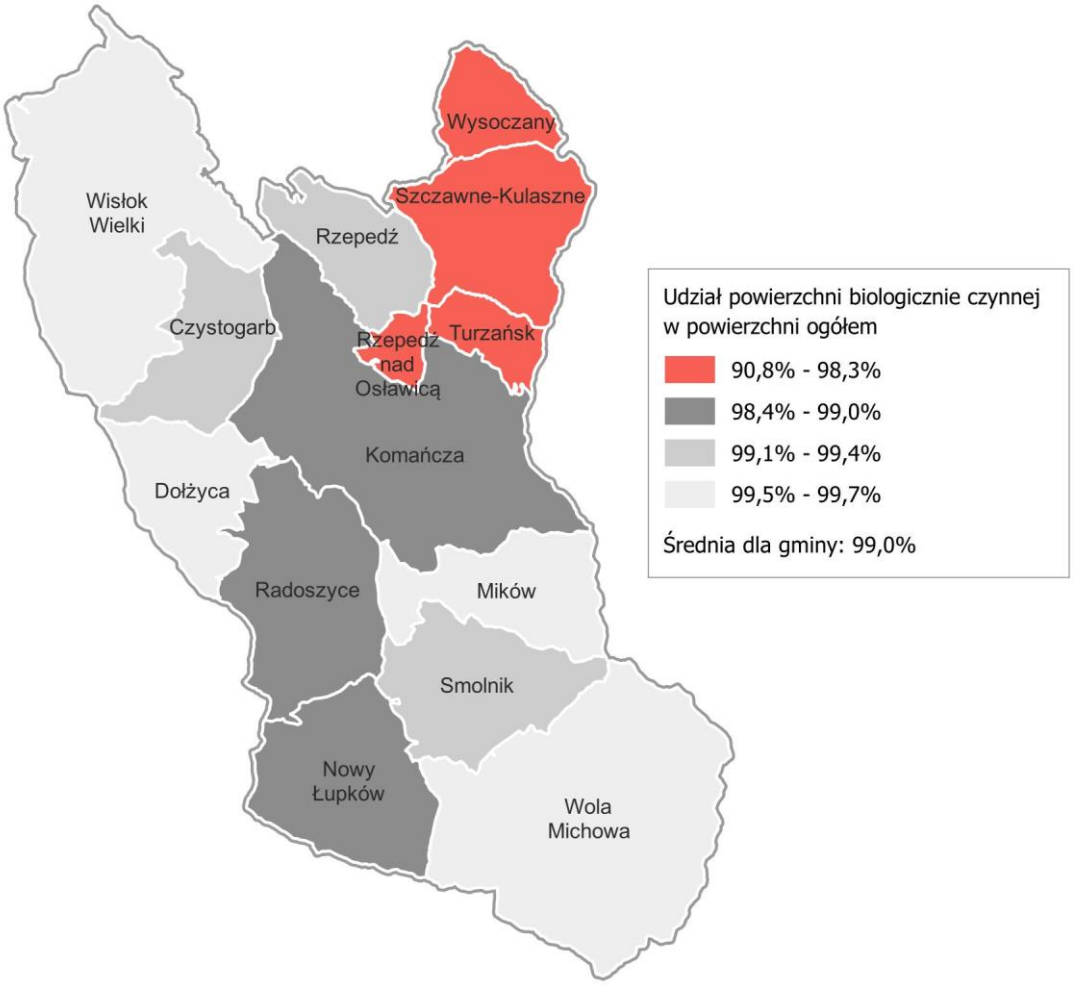

Źródło: opracowanie własne

3.5 Sfera techniczna

Ostatnią poddaną analizie sferą jest sfera techniczna. Do jej oceny ujęto zmienne, które odnoszą się do liczby obiektów zabytkowych w gminie, jak również liczby budynków publicznych, w których identyfikowano konieczność przeprowadzenia termomodernizacji.

Analiza dotycząca stopnia energooszczędności wykazała łącznie 9 na 44 obiekty publiczne w gminie Komańcza, wymagające termomodernizacji, co stanowi 20,5% udziału takich obiektów. Dwa z nich zlokalizowane są w jednostce porównawczej Nowy Łupków, co przy łącznej liczbie 3 obiektów publicznych daje wartość wskaźnika 66,7%. Najwyższa, czyli jednocześnie najmniej korzystna sytuacja w tym obszarze dotyczy miejscowości Wysoczany, dysponującej jednym obiektem publicznym, który wymaga działań związanych z termomodernizacją. Najkorzystniejsza sytuacja zaobserwowana została w Komańczy, Dołżycy, Rzepedzi nad Osławicą, Wisłoku Wielkim i Woli Michowej. W tych podobszarach wszystkie zlokalizowane tam obiekty publiczne spełniają wymogi, dotyczące energooszczędności.

Tabela 25 Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji

Podobszar	Liczba obiektów publicznych	Liczba obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji
Czystogarb	3	1	33,3%
Dołżyca	1	0	0,0%
Komańcza	14	0	0,0%
Mików	0	0	-
Nowy Łupków	3	2	66,7%
Radoszyce	2	1	50,0%
Rzepedź	3	1	33,3%
Rzepedź nad Osławicą	5	0	0,0%
Smolnik	2	1	50,0%
Szczawne-Kulaszne	5	1	20,0%
Turzańsk	2	1	50,0%
Wisłok Wielki	2	0	0,0%
Wola Michowa	1	0	0,0%
Wysoczany	1	1	100,0%
gmina	44	9	20,5%

Źródło: opracowanie własne

Grafika 24 Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji

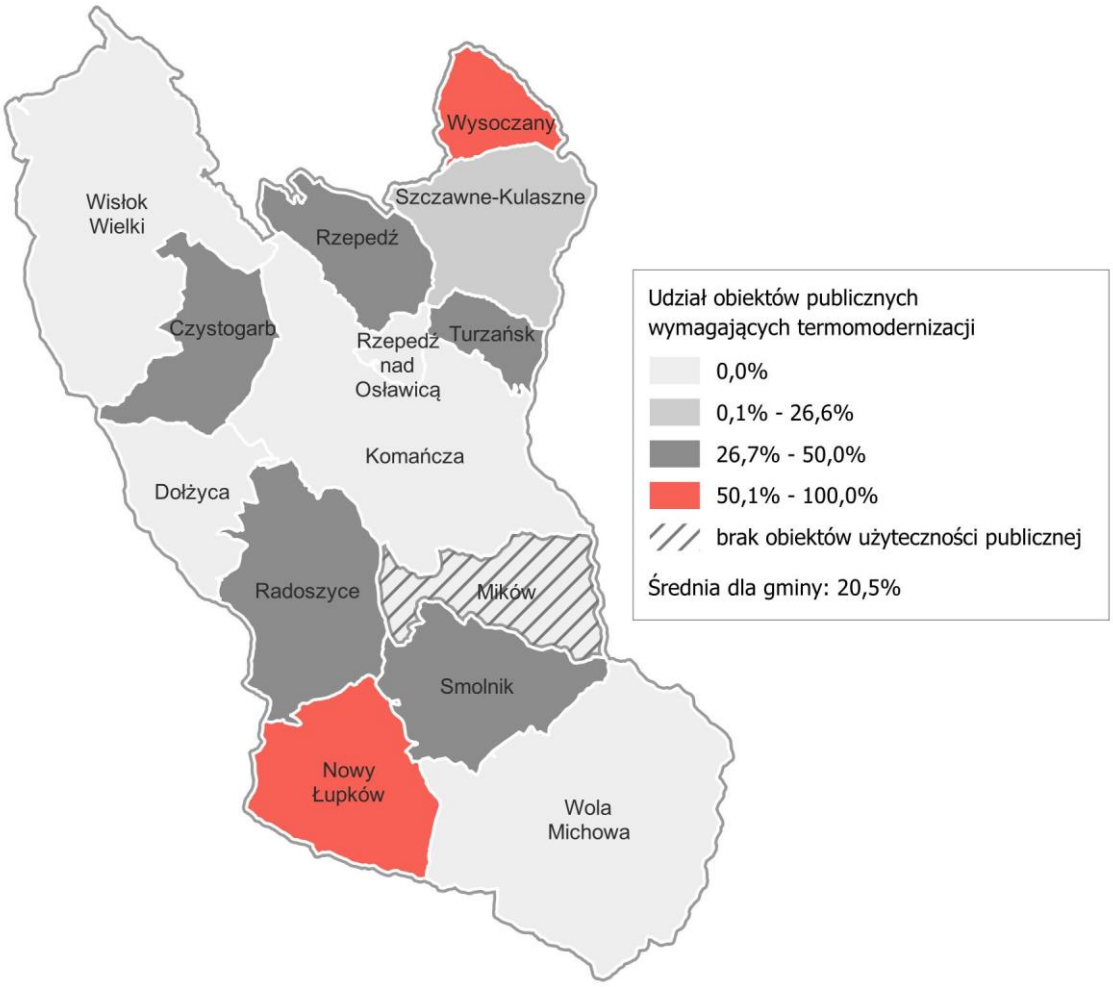

Źródło: opracowanie własne

Analizie poddano również liczbę zabytków i pomników przyrody. Obecność obiektów wpisanych do rejestru zabytków jest istotnym elementem oceny sfery technicznej gminy - występowanie obiektów o znaczeniu zabytkowym i przyrodniczym wymaga ich ochrony i konserwacji, co z kolei generuje większe potrzeby i nakłady finansowe. Jednakże zachowanie wartościowych elementów dziedzictwa kulturowego oraz środowiskowego ma niebagatelne znaczenie dla przyszłych pokoleń, tożsamości mieszkańców, zatem istotne jest pielęgnowanie i wpierania działań, dążących do ich ochrony. Tym bardziej, że na terenie gminy Komańcza zlokalizowanych jest 80 zarejestrowanych zabytków oraz 8 pomników przyrody. Wskaźnik liczby zabytków i pomników przyrody w przeliczeniu na km^2 dla całej gminy wynosi 0,20. Największe ich zagęszczenie zidentyfikowano w jednostkach porównawczych Rzepedź nad Osławicą (3 zabytki, co daje wartość wskaźnika 0,76), Turzańsk (4 zabytki i 1 pomnik przyrody, co daje wartość wskaźnika 0,69) Rzepedź (6 zabytków i 1 pomnik przyrody: wartość wskaźnika 0,44) oraz Szczawne-Kulaszne (10 zabytków: wartość wskaźnika 0,40).

Tabela 26 Liczba zabytków na km2

Podobszar	Liczba zabytków	Liczba pomników przyrody	Powierzchnia [m²]	Liczba zabytków na km²
Czystogarb	1	0	19 771 253	0,05
Dołżyca	1	2	18 293 699	0,16
Komańcza	9	1	59 647 676	0,17
Mików	3		20 578 034	0,15
Nowy Łupków	8		27 499 496	0,29
Radoszyce	6		32 063 355	0,19
Rzepedź	6	1	15 877 844	0,44
Rzepedź nad Osławicą	3		3 945 401	0,76
Smolnik	6		24 282 007	0,25
Szczawne-Kulaszne	10		25 087 435	0,40
Turzańsk	4	1	7 242 373	0,69
Wisłok Wielki	5		58 211 722	0,09
Wola Michowa	7	3	65 286 386	0,15
Wysoczany	1		9 894 626	0,10
gmina	70	8	387 681 307	0,20

Źródło: opracowanie własne

Grafika 25 Liczba zabytków na km2

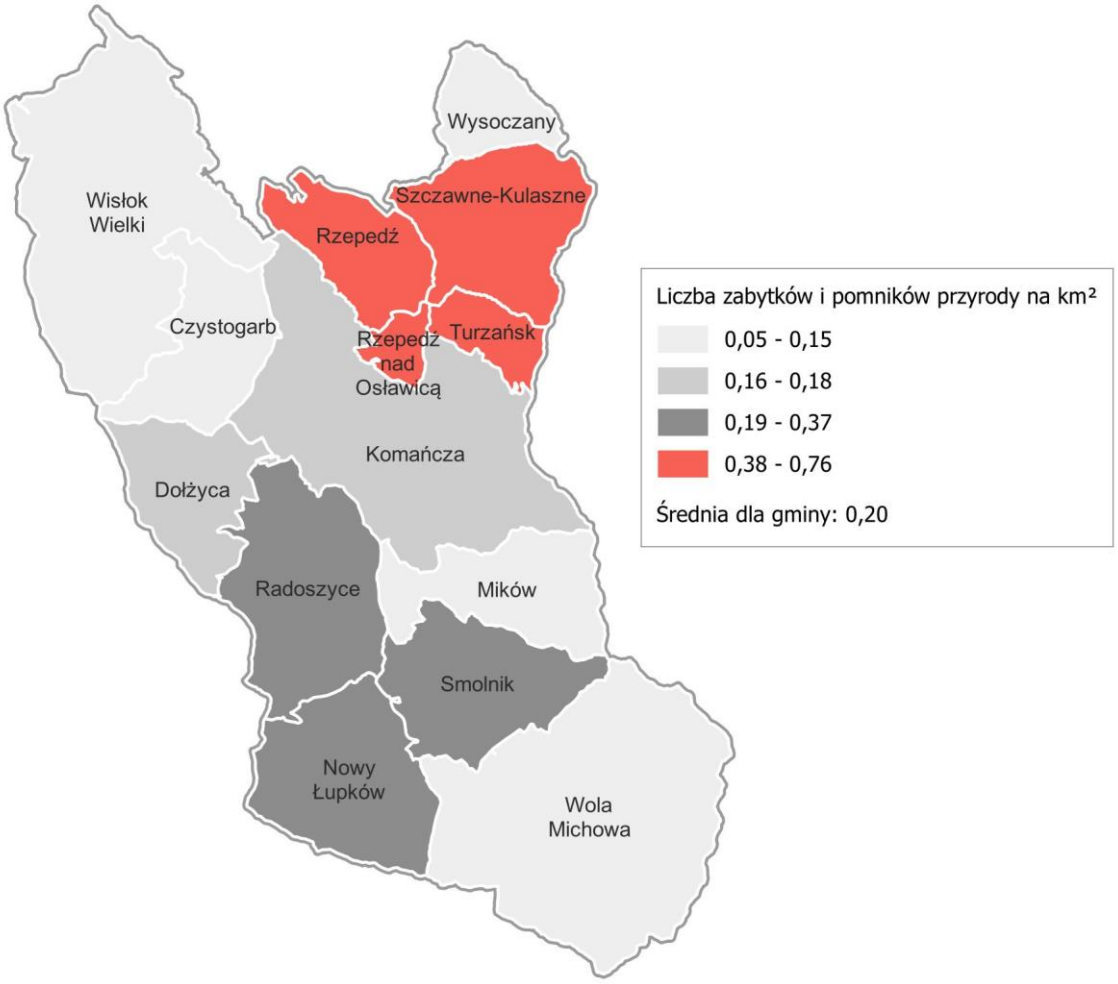

Źródło: opracowanie własne

4. Podsumowanie analizy

Powyższa analiza czynników problemowych oraz negatywnych zjawisk umożliwiła identyfikację obszaru zdegradowanego, co z kolei pozwoliło na późniejsze wyznaczenie obszaru rewitalizacji w gminie Komańcza. Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, obszar zdegradowany to taki, który znajduje się w stanie kryzysowym z powodu skoncentrowania się na nim negatywnych zjawisk społecznych. Dodatkowo, dla uzyskania statusu obszaru zdegradowanego, musi występować co najmniej jedno z negatywnych zjawisk w sferach gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Skala negatywnych zjawisk zobrazowana została poprzez wskaźniki opisujące wymienione sfery. W analizie, która jest przedmiotem niniejszego dokumentu, uwzględniono wszystkie wymienione sfery, w oparciu na danych pozyskanych z różnych źródeł oraz ogólnodostępnych opracowań. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, największy nacisk położono na analizę sfery społecznej, dla której zakres danych jest najszerszy, a katalog wskaźników najbardziej rozbudowany. Kolejne poniższe zestawienie prezentuje natomiast syntetyczny wskaźnik degradacji w sferze społecznej. W pierwszej kolejności wyliczono wartości średnie dla poszczególnych wskaźników, a następnie uzyskane wartości poddano normalizacji przy użyciu odchylenia standardowego. W ten sposób uzyskano porównywalny, syntetyczny wskaźnik degradacji w sferze społecznej.

Tabela 27 Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna – wartości wskaźników

Podobszar	Liczba mieszkańców	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia z tytułu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców	Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Liczba uczniów na 1000 mieszkańców
Czystogarb	236	-21,2	-4,2	29,2	46,6	29,7	25,4	33,9	8,5	4,2	8,5	8,5	72,0
Dołżyca	93	0,0	21,5	22,5	0,0	0,0	10,8	53,8	43,0	0,0	0,0	0,0	32,3
Komańcza	798	-3,8	21,3	49,7	50,1	22,6	11,3	8,8	28,8	5,0	10,0	6,3	81,5
Mików	51	0,0	19,6	48,4	117,6	117,6	39,2	39,2	39,2	0,0	0,0	0,0	58,8
Nowy Łupków	369	-2,7	-10,8	39,1	51,5	29,8	0,0	0,0	32,5	19,0	0,0	10,8	46,1
Radoszyce	195	-5,1	25,6	20,3	20,5	10,3	25,6	66,7	15,4	5,1	0,0	5,1	87,2
Rzepedź	207	-9,7	19,3	41,8	67,6	38,6	9,7	4,8	72,5	9,7	24,2	9,7	87,0
Rzepedź nad Osławicą	838	-16,7	-7,2	58,9	0,0	0,0	15,5	8,4	15,5	0,0	2,4	1,2	59,7
Smolnik	154	-6,5	71,4	34,4	71,4	71,4	51,9	110,4	32,5	19,5	19,5	6,5	123,4
Szczawne-Kulaszne	530	-7,5	-22,6	41,0	30,2	11,3	18,9	7,5	28,3	5,7	1,9	9,4	83,0
Turzańsk	310	-6,5	0,0	41,2	29,0	25,8	12,9	0,0	19,4	6,5	0,0	0,0	135,5
Wisłok Wielki	204	9,8	-14,7	34,6	39,2	29,4	39,2	44,1	14,7	4,9	19,6	29,4	127,5
Wola Michowa	112	-8,9	17,9	37,1	71,4	62,5	17,9	8,9	8,9	8,9	8,9	26,8	44,6
Wysoczany	110	0,0	-18,2	33,8	18,2	0,0	27,3	0,0	9,1	0,0	9,1	9,1	63,6
Obszar Gminy	4 207	-7,6	3,3	42,8	35,2	21,4	17,4	17,6	25,0	5,9	6,4	7,4	79,2

Tabela 28 Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna - wartości zestandaryzowane

Podobszar	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia z tytułu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców	Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Liczba uczniów na 1000 mieszkańców	WSKAŹNIK SYNTETYCZNY
Czystogarb	2,1	0,5	-0,9	0,1	0,3	-1,0	0,1	0,0	0,2	1,4
Dołżyca	-0,7	-0,5	-1,5	-1,4	-0,8	1,0	-0,9	1,0	1,5	-2,4
Komańcza	-0,2	-0,5	1,1	0,2	-0,7	0,1	0,3	0,3	-0,1	0,5
Mików	-0,7	-0,4	1,0	2,3	1,2	0,7	-0,9	1,0	0,6	4,8
Nowy Łupków	-0,4	0,8	0,1	0,2	-1,6	0,4	-0,9	-0,2	1,0	-0,5
Radoszyce	-0,1	-0,7	-1,7	-0,7	0,3	-0,6	-0,9	0,4	-0,3	-4,3
Rzepedź	0,5	-0,4	0,4	0,7	-0,9	2,6	2,0	-0,1	-0,3	4,6
Rzepedź nad Osławicą	1,5	0,6	2,0	-1,4	-0,4	-0,6	-0,6	0,8	0,6	2,5
Smolnik	0,1	-2,5	-0,3	0,9	2,1	0,4	1,4	0,3	-1,4	0,9
Szczawne-Kulaszne	0,3	1,3	0,3	-0,4	-0,2	0,1	-0,7	-0,1	-0,1	0,4
Turzańsk	0,1	0,3	0,3	-0,5	-0,6	-0,4	-0,9	1,0	-1,8	-2,4
Wisłok Wielki	-2,0	0,9	-0,3	-0,1	1,2	-0,7	1,4	-2,3	-1,5	-3,4
Wola Michowa	0,4	-0,4	-0,1	0,9	-0,3	-1,0	0,2	-2,0	1,1	-1,2
Wysoczany	-0,7	1,1	-0,4	-0,8	0,4	-1,0	0,2	0,0	0,5	-0,8

Źródło: opracowanie własne

Grafika 26 Syntetyczny wskaźnik degradacji w gminie Komańcza

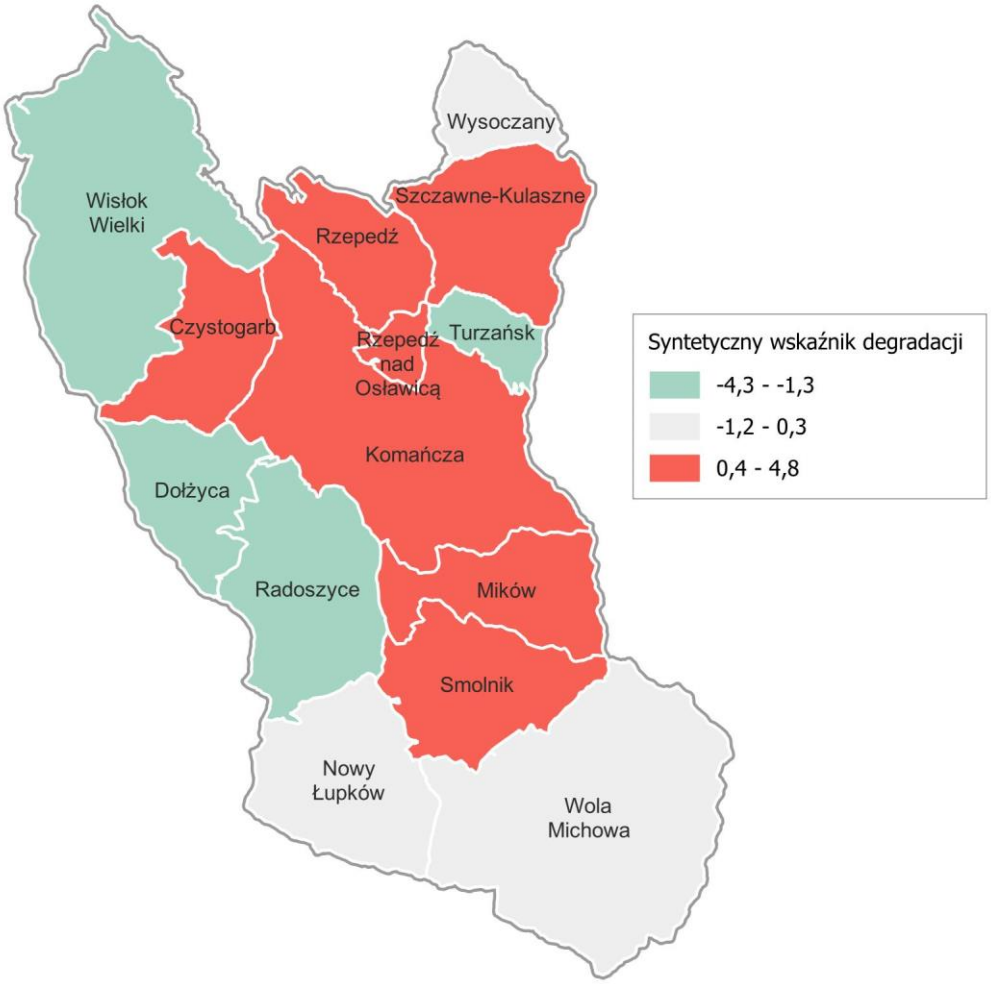

Źródło: opracowanie własne

Wynik przeprowadzanego badania analitycznego wyraźnie wskazuje na siedem konkretnych obszarów, szczególnie narażonych na występowanie negatywnych zjawisk o charakterze społecznym w gminie Komańcza. Są nimi jednostki porównawcze:

- → Czystogarb
- → Komańcza
- → Mików
- → Rzepedź
- → Rzepedź nad Osławicą
- → Szczawne-Kulaszne
- → Smolnik

W wymienionych powyżej jednostkach porównawczych wartość syntetycznego wskaźnika degradacji w sferze społecznej jest dodatnia, zatem to właśnie w tych obszarach występuje ponadprzeciętna (w skali gminy) koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, czego konsekwencją jest ryzyko nasilenia się

tych problemów oraz ich przenikania na inne obszary gminy. Wskazuje to na konieczność podjęcia działań o charakterze rewitalizacyjnym, które skoncentrują się na rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych oraz zapobieganiu ich dalszemu występowaniu.

Analizie poddano również wskaźniki obejmujące sfery pozaspołeczne. Zgodnie z postanowieniami artykułu 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, za obszar zdegradowany uznaje się obszar w stanie kryzysowym ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych. Natomiast równie istotne jest, aby na tym obszarze występowało co najmniej jedno z negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Tabela 29 Podsumowanie analizy obszarów - sfera pozaspołeczna – wartości wskaźników

Podobszar	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Różnica pomiędzy nowozarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]	Średnie roczne stężenie PM2.5	Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym	Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe	Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców	Dostępność terenów rekreacyjnych (place zabaw i siłownie terenowe) na 1000 mieszkańców	Dostępność komunikacyjna	Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	Liczba zabytków i pomników przyrody na km²	Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	Liczba problemów o wysokim natężeniu
Czystogarb	63,6	0,0	261,2	10,3	26,2%	53,1%	8,5	12,7	3,6%	99,1%	0,05	33,3%	2/12
Dołżyca	75,3	0,0	857,5	10,4	0,0%	52,4%	0,0	21,5	1,8%	99,4%	0,16	0,0%	4/12
Komańcza	42,6	1,3	405,1	10,2	34,5%	63,8%	8,8	3,8	16,4%	98,9%	0,17	0,0%	5/12
Mików	137,3	-19,6	689,8	10,1	9,5%	19,0%	0,0	39,2	0,0%	99,7%	0,15	-	4/12
Nowy Łupków	24,4	0,0	126,8	10,5	41,4%	38,2%	2,7	8,1	7,3%	98,8%	0,29	66,7%	6/12
Radoszyce	56,4	0,0	330,7	10,4	32,2%	81,1%	5,1	10,3	12,7%	98,9%	0,19	50,0%	4/12
Rzepedź	62,8	0,0	412,3	10,0	36,0%	79,8%	4,8	0,0	5,5%	99,0%	0,44	33,3%	6/12
Rzepedź nad Osławicą	25,1	-3,6	20,0	10,4	77,6%	80,0%	3,6	6,0	10,9%	90,8%	0,76	0,0%	9/12
Smolnik	97,4	0,0	723,6	10,2	42,3%	57,4%	6,5	6,5	1,8%	99,2%	0,25	50,0%	6/12
Szczawne-Kulaszne	34,0	0,0	265,2	10,0	54,8%	89,9%	1,9	5,7	23,6%	97,6%	0,40	20,0%	7/12
Turzańsk	35,5	3,2	516,3	10,1	0,0%	68,2%	3,2	6,5	1,8%	98,1%	0,69	50,0%	9/12
Wisłok Wielki	68,6	0,0	928,4	9,7	32,5%	60,3%	4,9	9,8	7,3%	99,5%	0,09	0,0%	1/12
Wola Michowa	89,3	0,0	198,1	10,2	29,4%	36,0%	0,0	17,9	3,6%	99,6%	0,15	0,0%	1/12
Wysoczany	36,4	0,0	359,7	10,0	26,9%	64,0%	0,0	9,1	3,6%	96,3%	0,10	100,0%	6/12

Przeprowadzenie analizy w kontekście wymienionych sfer ujawnia i wskazuje różnorakie problemy gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne, które dotykają poszczególne obszary gminy Komańcza. Jest też potwierdzeniem wysokiego poziomu degradacji w jednostkach porównawczych, w których zdiagnozowano koncentrację negatywnych zjawisk społecznych.

5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Podstawowym celem rewitalizacji jest podjęcie działań mających na celu wyprowadzenie z sytuacji kryzysowej obszaru zdegradowanego. Działania te skupiają się głównie na aspekcie społecznym, choć w mniejszym stopniu uwzględniają również czynniki gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Rewitalizacja jest prowadzona z uwzględnieniem istniejących potencjałów i warunków charakterystycznych dla obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi. Wyjście ze stanu kryzysowego osiąga się poprzez realizację zintegrowanych działań na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i gospodarki.

Aby skutecznie prowadzić zaplanowane działania, istotne jest właściwe zdefiniowanie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. W tym celu przeprowadzono kompleksową diagnozę i analizę w każdej ze sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej). Istniejące dane pozwoliły na precyzyjne określenie obszaru wymagającego interwencji rewitalizacyjnych, uwzględniając jego specyficzne problemy i potrzeby.

Zgodnie z zapisami art. 9. ust. 1. ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., *obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:*

1. *gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości,*
2. *środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,*
3. *przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu*

dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych,

4. *technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.*

W gminie Komańcza analiza wskazała 7 obszarów zdegradowanych. Wyznaczony obszar obejmuje powierzchnię 16919,0 ha i zamieszkały jest przez 2814 mieszkańców.

Tabela 30 Obszar zdegradowany gminy Komańcza - wskaźniki

Nazwa	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]	Ludność	Ludność [%]
Czystogarb	1977,1	5,10%	236	5,6%
Komańcza	5964,8	15,39%	798	19,0%
Rzepedź	2057,8	5,31%	51	1,2%
Rzepedź nad Osławicą	1587,8	4,10%	207	4,9%
Mików	394,5	1,02%	838	19,9%
Szczawne-Kulaszne	2428,2	6,26%	154	3,7%
Smolnik	2508,7	6,47%	530	12,6%
Obszar zdegradowany łącznie	**16919,0**	**43,64%**	**2 814**	**66,9%**

Grafika 27 Obszar zdegradowany gminy Komańcza

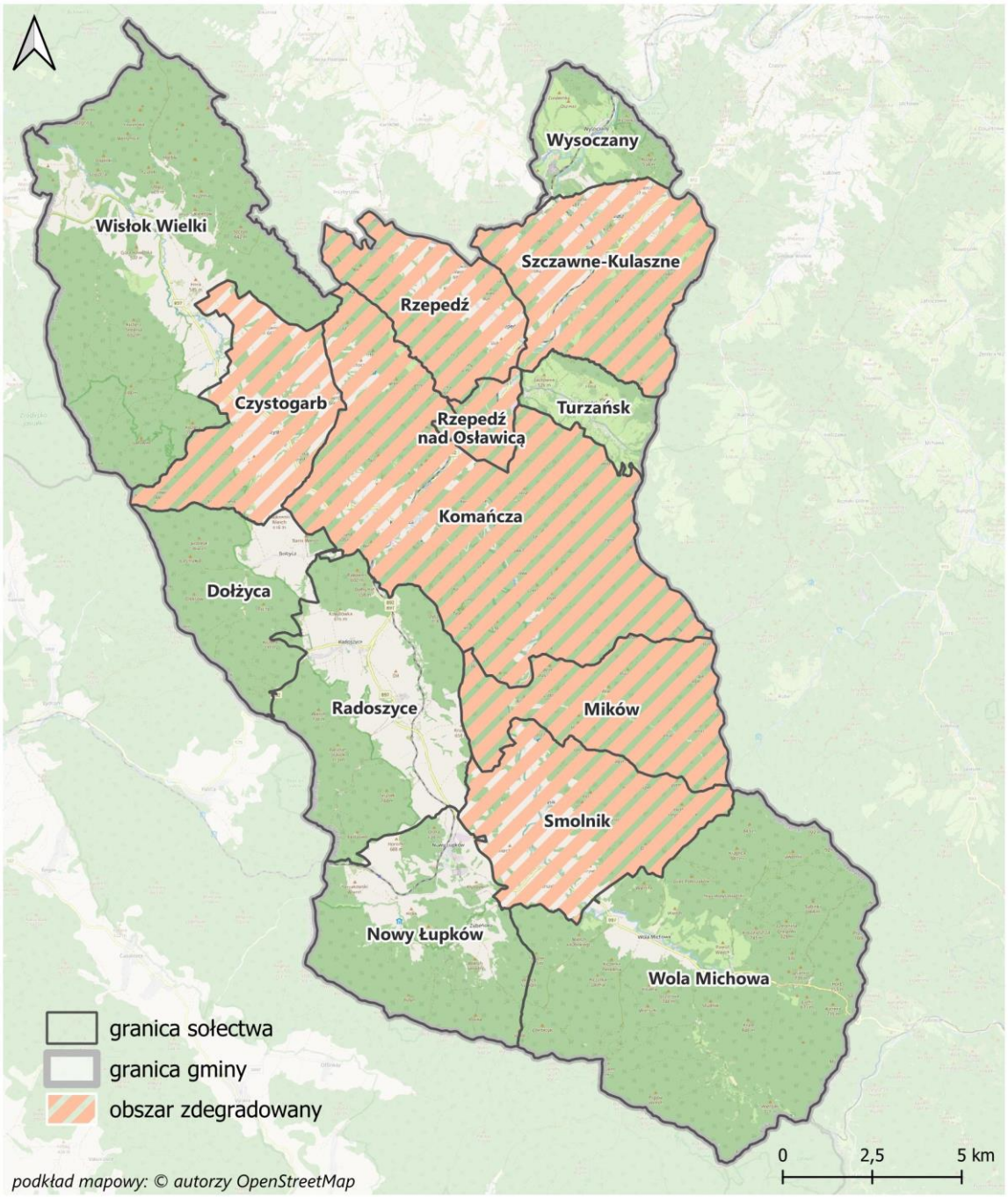

Zgodnie z art. 10 pkt. 2 ustawy o rewitalizacji ***Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.*** *Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.*

Wyraźnie widać, że wyznaczony poprzez analizę badawczą obszar zdegradowany gminy Komańcza przekracza znacznie ustawowe wymogi ludnościowe **(66,9%)** oraz terytorialne (**43,64%),** zawarte w

ustawie o rewitalizacji. W celu spełnienia ustawowych przesłanek i limitów wyznaczenia obszaru rewitalizacji zdecydowano o jego wyodrębnieniu na terenie jednostek porównawczych Komańcza, Rzepedź, Rzepedź nad Osławicą oraz Szczawne-Kulaszne. Wszystkie cztery jednostki porównawcze charakteryzują się wysokim wskaźnikiem syntetycznym degradacji w sferze społecznej. Na ich terenie występuje również szereg negatywnych zjawisk w sferach pozaspołecznych. Co ważne, każdy z wyznaczonych podobszarów ma ponadto istotne znaczenie dla lokalnej społeczności, rozwoju i funkcjonowania gminy. Na ich terenie istnieje możliwość skutecznego przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych, które wpłyną korzystnie na całą społeczność gminy Komańcza. W efekcie na terenie czterech jednostek porównawczych przyjętych w procesie diagnozy wyodrębniono pięć obszarów rewitalizacji, z czego dwa znajdują się na terenie jednostki Szczawne-Kulaszne:

- → Podobszar rewitalizacji **Komańcza**
- → Podobszar rewitalizacji **Rzepedź**
- → Podobszar rewitalizacji **Rzepedź nad Osławicą**
- → Podobszar rewitalizacji **Szczawne I**
- → Podobszar rewitalizacji **Szczawne II**

Grafika 28 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Komańcza

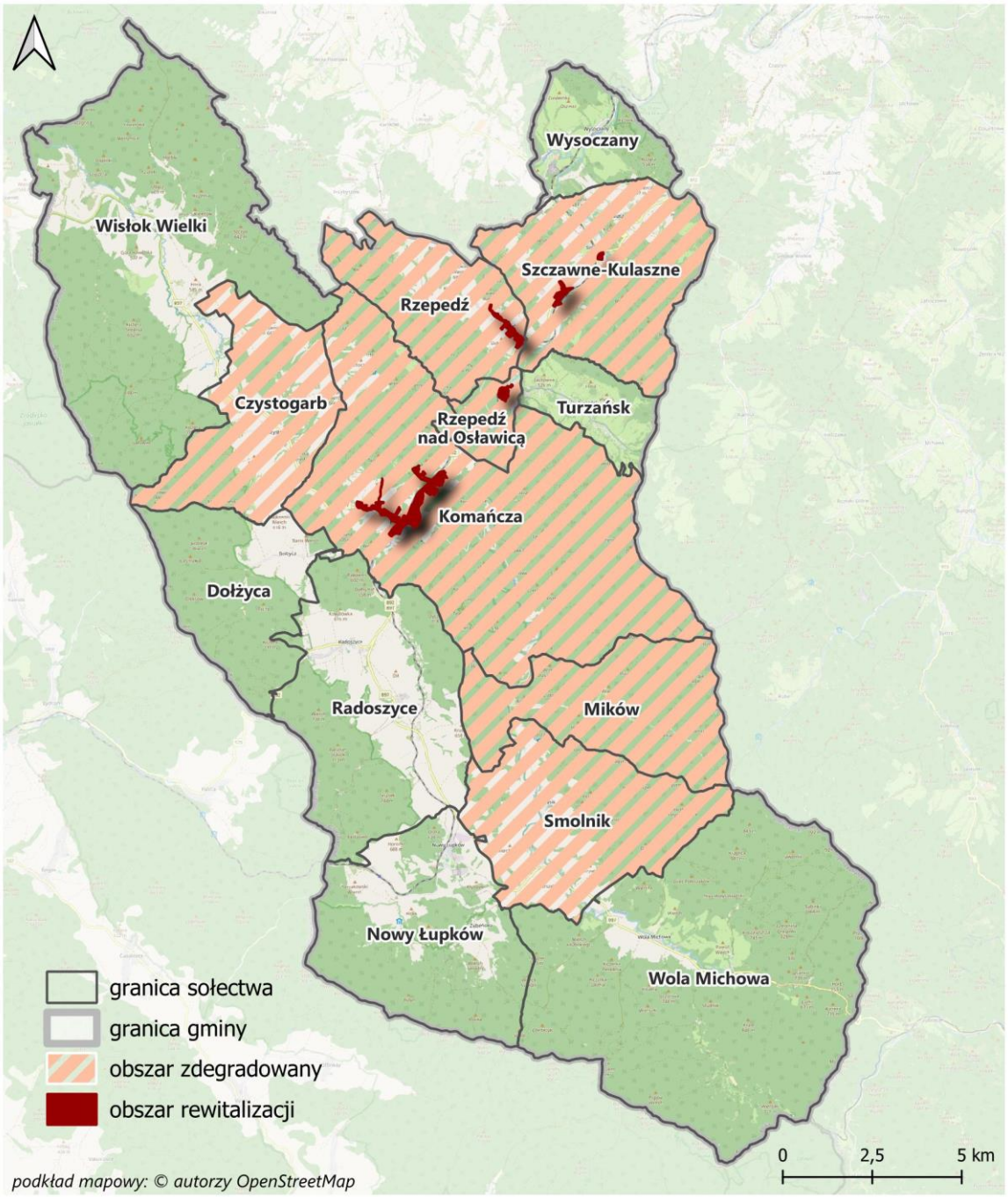

Tabela 31 Obszar rewitalizacji gminy Komańcza -wskaźniki obligatoryjne

Nazwa	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]	Ludność	Ludność [%]
Komańcza	92,7	0,24%	572	13,6%
Rzepedź	21,3	0,05%	77	1,8%
Rzepedź nad Osławicą	10,2	0,03%	267	6,3%
Szczawne I	10,9	0,03%	21	0,5%
Szczawne II	2,9	0,01%	142	3,4%
Obszar rewitalizacji	**137,9**	**0,35%**	**1 079**	**25,6%**

Podobszar Komańcza

Podobszar Komańcza został wyodrębniony z jednostki pomocniczej Komańcza, na terenie której zidentyfikowano stan kryzysowy w sferze społecznej, dotyczący głównie negatywnych procesów demograficznych, jak również bezpieczeństwa mieszkańców. Stan kryzysowy obejmuje ponadto sferę przestrzenno-funkcjonalną. Wyodrębniony podobszar obejmuje powierzchnię 92,7 hektarów, co stanowi 0,24% całej powierzchni gminy i zamieszkały jest przez 572 osób (13,6% wszystkich mieszkańców gminy). W jego granicach zawarto większy fragment zamieszkałej i zabudowanej części miejscowości, która pełni funkcję centrum administracyjnego gminy Komańcza. Co istotne, na wyodrębnionym obszarze rewitalizacji znajdują się istotne obiekty i przestrzenie z perspektywy funkcjonowania całej gminy, wpływające na poziom życia mieszkańców oraz jej wizerunek. Należy do niej budynek Ochotniczej Straży Pożarnej, Szkoły Podstawowej, Urzędu Gminy, Nadleśnictwa, jak również najbardziej znaczące obiekty o charakterze zabytkowym – mowa tu o cerkwi prawosławnej Opieki Matki Bożej, cerkwi greckokatolickiej p.w. Opieki Matki Bożej Pokrowy oraz drewnianym kościele katolickim p/w św. Józefa.

Grafika 29 Podobszar Komańcza

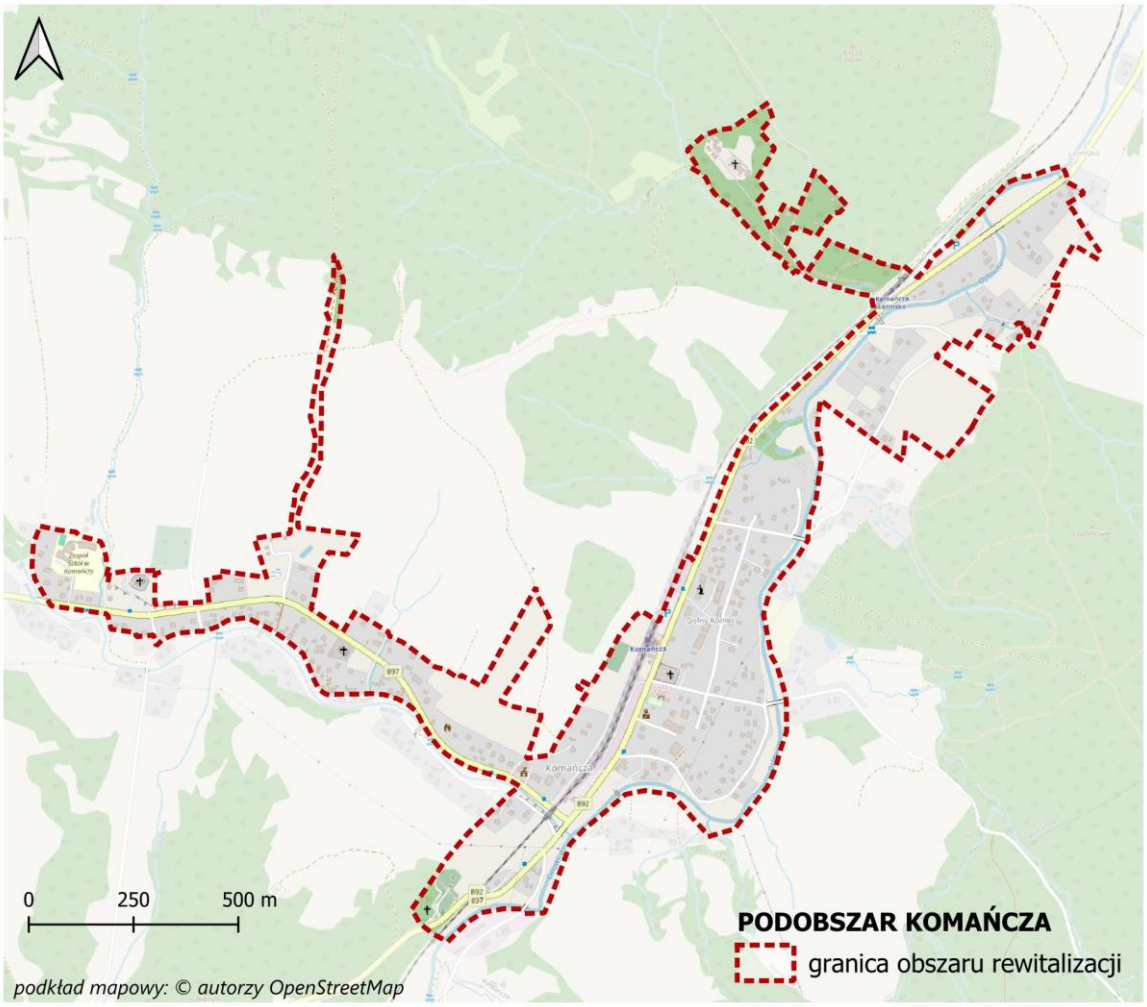

Podobszar Rzepedź

Jednostka porównawcza Rzepedź, z której został wyodrębniony omawiany podobszar rewitalizacji, charakteryzuje się bardzo wysokim wskaźnikiem syntetycznym degradacji w sferze społecznej, wynoszącym 4,6. Oznacza to stan kryzysowy, zdiagnozowany równolegle w wielu istotnych obszarach takich, jak demografia, bezrobocie (w tym długotrwałe bezrobocie), szeroko pojęte bezpieczeństwo oraz odsetek osób wymagających wsparcia placówek opieki społecznej. Negatywne zjawiska ze sfery społecznej przenikają się ponadto ze zidentyfikowanym stanem kryzysowym w sferach środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz gospodarczej. Wyodrębniony podobszar rewitalizacji obejmuje 21,3 hektary, co stanowi 0,05% powierzchni gminy i zamieszkały jest przez 77 osób (co oznacza 1,8% mieszkańców gminy). W granicach podobszaru znalazła się zabudowana część sołectwa, w tym unikatowy zabytek drewnianej architektury sakralnej, czyli Cerkiew św. Mikołaja, należąca do podkarpackiego Szlaku Architektury Drewnianej.

Grafika 30 Podobszar Rzepedź

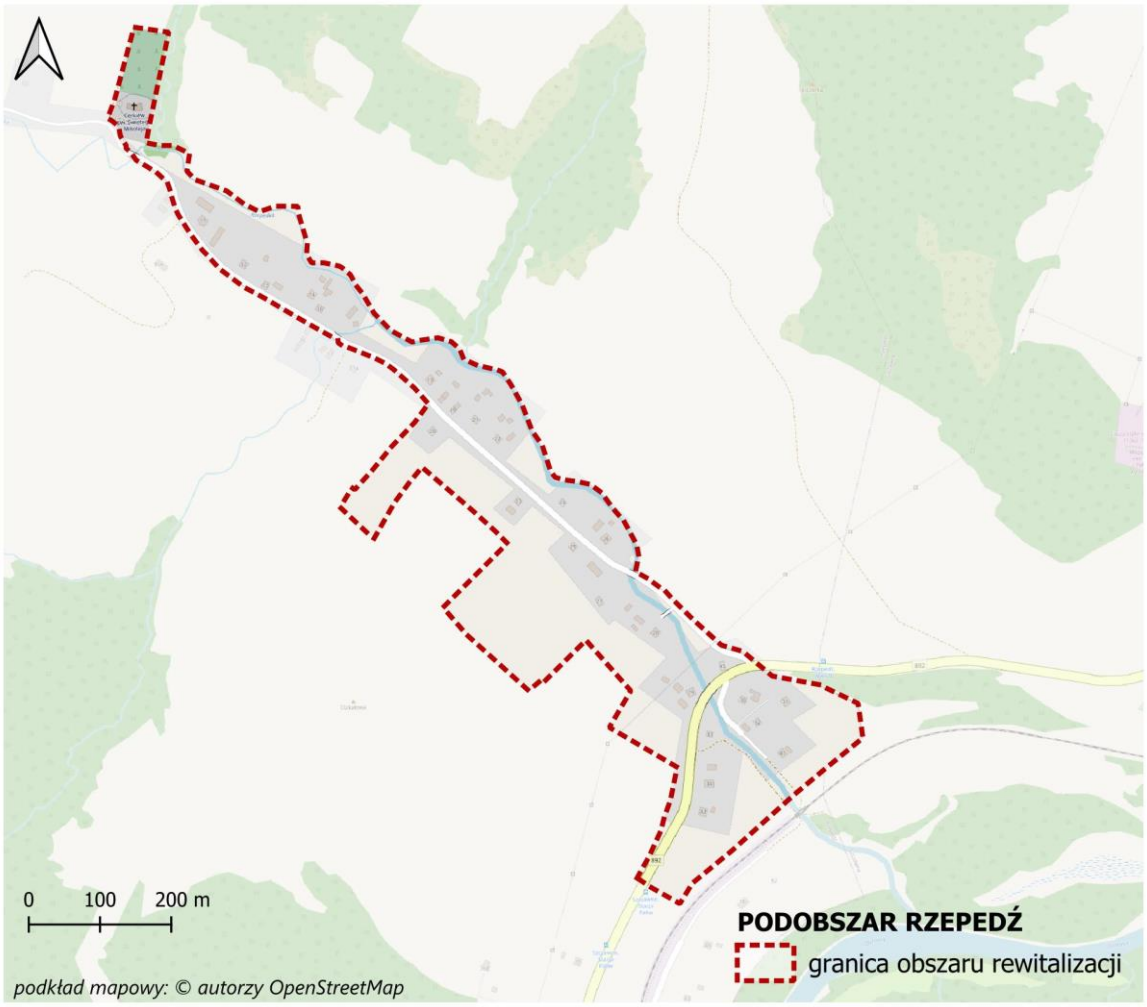

Podobszar Rzepedź nad Osławicą

Podobszar Rzepedź nad Osławicą został wyodrębniony z jednostki porównawczej o tej samej nazwie. Z przeprowadzonej analizy wynika, że na terenie tej jednostki zidentyfikowano stan kryzysowy w sferze społecznej, dotyczący zarówno negatywnych zjawisk z obszaru demografii, jak również niskiego zaangażowania społecznego i niedostatecznej aktywności mieszkańców. Jednostkę tę wyróżnia ponadto stan kryzysowy, zidentyfikowany we wszystkich pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Wyodrębniony podobszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 10,2 hektarów, co stanowi 0,03% powierzchni gminy. Zamieszkały jest przez 267 mieszkańców, czyli 6,3% wszystkich mieszkańców gminy. Co istotne, na jego terenie znalazły się obiekty oraz przestrzenie istotne z perspektywy funkcjonowania gminy i jej mieszkańców. Zaliczyć można do nich budynek Ochotniczej Straży Pożarnej oraz szkołę podstawową.

Grafika 31 Podobszar Rzepedź nad Osławicą

Podobszary Szczawne I i Szczawne II

Szczawne-Kulaszne to jednostka porównawcza, położona na północno-wschodnich obrzeżach gminy. W efekcie przeprowadzonej diagnozy na jej terenie zidentyfikowano zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (związane z negatywnymi wskaźnikami dotyczącymi demografii) oraz pozostałych sferach (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej). Mieszkańcy podobszaru mierzą się z ograniczonym dostępem do terenów rekreacyjnych, zagrożeniem hałasem drogowym oraz szeregiem problemów ze sfery gospodarczej. Z jednostki porównawczej wyodrębniono dwa podobszary rewitalizacji. Podobszar Szczawne I zajmuje powierzchnię 10,9 hektarów, co oznacza 0,03% całej powierzchni gminy. Zamieszkały jest ponadto przez 21 osób (stanowiących 0,5% mieszkańców gminy). Na terenie podobszaru, zlokalizowanego w południowej części sołectwa, znajduje się kilka zabudowań oraz zabytkowy obiekt sakralny, czyli cerkiew pod wezwaniem Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy. Podobszar Szczawne II obejmuje powierzchnię 2,9 hektarów (0,01% powierzchni gminy) i zamieszkały

jest przez 142 mieszkańców (3,4% udziału w populacji gminy). W jego granicach, poza pojedynczymi zabudowaniami, znajduje się budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Szczawnem.

Grafika 32 Podobszar Szczawne I

Grafika 33 Podobszar Szczawne II

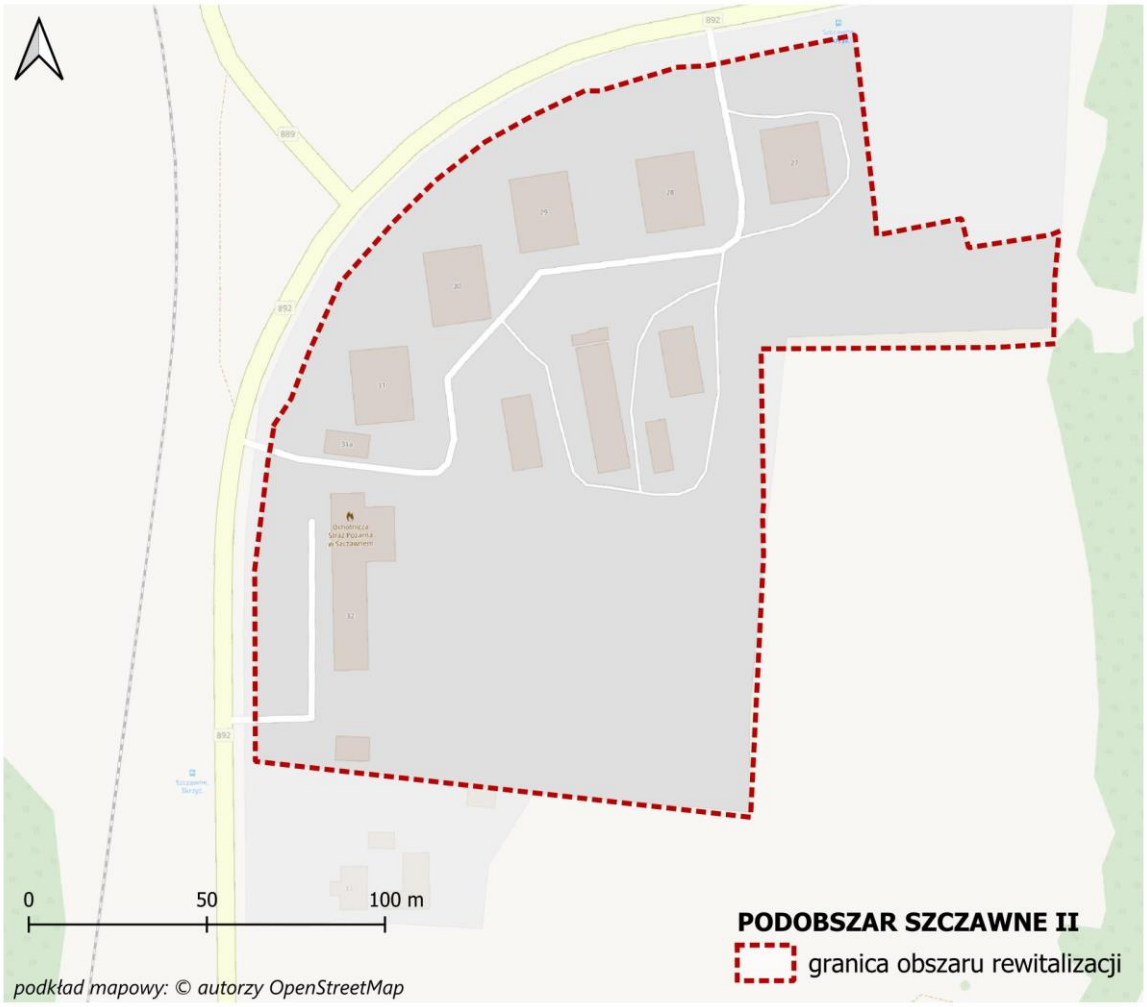

Spis tabel i grafik

Grafika 1 Podział gminy Komańcza na obszary porównawcze ... 11
Grafika 2 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców ... 16
Grafika 3 Saldo migracji na 1000 mieszkańców ... 18
Grafika 4 Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców ... 19
Grafika 5 Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców ... 21
Grafika 6 Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców ... 22
Grafika 7 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców ... 24
Grafika 8 Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców ... 26
Grafika 9 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ... 27
Grafika 10 Liczba uczniów na 1000 mieszkańców ... 29
Grafika 11 Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców ... 30
Grafika 12 Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców ... 32
Grafika 13 Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców ... 33
Grafika 14 Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców ... 35
Grafika 15 Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców ... 36
Grafika 16 Średnie roczne stężenie PM2.5 ... 38
Grafika 17 Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg] ... 40
Grafika 18 Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym ... 41
Grafika 19 Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe ... 43
Grafika 20 Dostępność komunikacyjna ... 45
Grafika 21 Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców ... 46
Grafika 22 Dostępność terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców ... 48
Grafika 23 Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem ... 49
Grafika 24 Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji ... 51
Grafika 25 Liczba zabytków na km2 ... 52
Grafika 26 Syntetyczny wskaźnik degradacji w gminie Komańcza ... 55

Tabela 1 Zestawienie obszarów porównawczych ... 10
Tabela 2 Kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Komańcza ... 12
Tabela 3 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców ... 15
Tabela 4 Saldo migracji na 1000 mieszkańców ... 17
Tabela 5 Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców ... 19
Tabela 6 Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców ... 20
Tabela 7 Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców ... 22
Tabela 8 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców ... 23
Tabela 9 Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców ... 25
Tabela 10 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ... 27
Tabela 11 Liczba uczniów na 1000 mieszkańców ... 28
Tabela 12 Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców ... 30
Tabela 13 Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców ... 31
Tabela 14 Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców ... 33
Tabela 15 Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców ... 34
Tabela 16 Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców ... 36
Tabela 17 Średnie roczne stężenie PM2.5 ... 37
Tabela 18 Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg] ... 39
Tabela 19 Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym ... 41
Tabela 20 Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe ... 42
Tabela 21 Dostępność komunikacyjna ... 44
Tabela 22 Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców ... 46

Tabela 23 Dostępność terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców *47*
Tabela 24 Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem *49*
Tabela 25 Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji *50*
Tabela 26 Liczba zabytków na km2 ..... *52*
Tabela 27 Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna – wartości wskaźników *54*
Tabela 28 Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna - wartości zestandaryzowane *54*
Tabela 29 Podsumowanie analizy obszarów - sfera pozaspołeczna – wartości wskaźników *57*
Tabela 30 Obszar zdegradowany gminy Komańcza - wskaźniki *59*
Tabela 31 Obszar rewitalizacji gminy Komańcza -wskaźniki obligatoryjne *63*

Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Na podstawie art. 11 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 278) Wójt Gminy Komańcza składa wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji Gminy Komańcza.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę społeczną gminy stanowiącą załącznik nr 1 do wniosku Wójt Gminy Komańcza proponuje wyznaczenie następującego obszaru zdegradowanego i rewitalizacji o granicach przedstawionych w załączniku graficznym nr 2 do niniejszego wniosku. Wykaz działek wchodzących w wyznaczony obszar rewitalizacji stanowi załącznik nr 3.

W Gminie Komańcza — z powodu natężenia negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, a także występującej niekorzystnej sytuacji w pozostałych czterech sferach — wskazano jako obszar zdegradowany łącznie 7 wyodrębnionych jednostek: Czystogarb, Komańcza, Mików, Rzepedź, Rzepedź nad Osławicą, Smolnik, Szczawne-Kulaszne. Obszar zdegradowany zamieszkiwany jest przez 2814 osób, co stanowi łącznie 66,9% ogółu mieszkańców gminy.

Z obszaru zdegradowanego wyodrębniono w Gminie Komańcza obszary rewitalizacji – wynika to z koncentracji negatywnych zjawisk w sferach społecznej i pozaspołecznej oraz fundamentalne znaczenie tego terenu dla rozwoju lokalnego i funkcjonowania gminy w konkretnych obszarach. Obszar rewitalizacji wyznaczono w pięciu dookreślonych fragmentach: centrum administracyjnym gminy (Komańcza), wyodrębnionych fragmentach miejscowości Rzepedź, Rzepedź nad Osławicą oraz dwóch obszarach, znajdujących się na terenie jednostek porównawczych Szczawne-Kulaszne (Szczawne I, Szczawne II). Wyodrębniony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 137,9 hektarów, co stanowi 0,35% całej powierzchni Gminy Komańcza. Liczba zamieszkującej go ludności wynosi 1079, co stanowi 25,6% całej populacji gminy.

Obszar rewitalizacji cechuje intensywne natężenie problemów społecznych (związanych między innymi z negatywnymi procesami demograficznymi, bezrobociem, szeroko pojętym bezpieczeństwem mieszkańców i ich niskim zaangażowaniem społecznym.

Obszar rewitalizacji został podzielony na 5 podobszarów:

- OR Komańcza

Wyodrębniony podobszar obejmuje powierzchnię 92,7 hektarów, co stanowi 0,24% całej powierzchni gminy i zamieszkały jest przez 572 osób (13,6% wszystkich mieszkańców gminy). W jego granicach zawarto większy fragment zamieszkałej oraz zabudowanej części miejscowości,

pełniącej funkcję centrum administracyjnego gminy Komańcza. Co istotne, na wyodrębnionym obszarze rewitalizacji znajdują się istotne obiekty i przestrzenie z perspektywy funkcjonowania całej gminy, które wpływają zarówno na poziom życia mieszkańców, jak i na jej wizerunek. Na terenie podobszaru rewitalizacji zidentyfikowano ponadto stan kryzysowy w sferze społecznej, dotyczący głównie negatywnych procesów demograficznych, jak również bezpieczeństwa mieszkańców. Stan kryzysowy obejmuje również sferę przestrzenno-funkcjonalną.

- OR Rzepedź

Podobszar Rzepedź charakteryzuje się bardzo wysokim wskaźnikiem syntetycznym degradacji w sferze społecznej, wynoszącym 4,6. Oznacza to stan kryzysowy, zdiagnozowany równolegle w wielu istotnych obszarach takich, jak demografia, bezrobocie (w tym długotrwałe bezrobocie), szeroko pojęte bezpieczeństwo oraz odsetek osób wymagających wsparcia placówek opieki społecznej. Negatywne zjawiska ze sfery społecznej przenikają się ponadto ze zidentyfikowanym stanem kryzysowym w sferach środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz gospodarczej.

- OR Rzepedź nad Osławicą

Na terenie jednostki porównawczej Rzepedź and Osławicą zidentyfikowano stan kryzysowy w sferze społecznej, dotyczący zarówno negatywnych zjawisk z obszaru demografii, jak również niskiego zaangażowania społecznego i niedostatecznej aktywności mieszkańców. Jednostkę tę wyróżnia ponadto stan kryzysowy, zidentyfikowany we wszystkich pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Co istotne, podobnie jak w przypadku OR Komańcza, na jego terenie znalazły się obiekty oraz przestrzenie istotne z perspektywy funkcjonowania gminy i jej mieszkańców.

- OR Szczawne I
- OR Szczawne II

Na terenie jednostki porównawczej Szczawne-Kulaszne zidentyfikowano zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (związane z negatywnymi wskaźnikami dotyczącymi demografii) oraz pozostałych sferach (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej). Mieszkańcy podobszaru mierzą się z ograniczonym dostępem do terenów rekreacyjnych, zagrożeniem hałasem drogowym oraz szeregiem problemów ze sfery gospodarczej. Podjęto decyzję o wyodrębnieniu z jednostki porównawczej dwóch Obszarów Rewitalizacji ze względu na potencjały rewitalizacyjne i obiekty, znajdujące się właśnie na tym terenie.

Nazwa	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]	Ludność	Ludność [%]
Komańcza	92,7	0,24%	572	13,6%
Rzepedź	21,3	0,05%	77	1,8%
Rzepedź nad Osławicą	10,2	0,03%	267	6,3%
Szczawne I	10,9	0,03%	21	0,5%
Szczawne II	2,9	0,01%	142	3,4%
Obszar rewitalizacji	**137,9**	**0,35%**	**1 079**	**25,6%**

Uzasadnienie do wniosku o wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 278) w przypadku, gdy gmina zamierza realizować zadania własne z zakresu o których mowa w art. 3 ust. 1, rada gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Dla obszaru rewitalizacji sporządzany jest ***gminny program rewitalizacji,*** który przyjmowany jest, po przeprowadzeniu określonej procedury, uchwałą rady gminy.

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 731 z późn. zm.), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – (w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw)
- środowiskowych – (w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska)

- przestrzenno-funkcjonalnych – (w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych)

- technicznych – (w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami).

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją wyżej wymienionych negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1151). Do wniosku załącza się ponadto diagnozę, potwierdzającą spełnienie przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przesłanek ich wyznaczenia.

Przed złożeniem wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, Wójt Gminy przeprowadza konsultacje społeczne projektu uchwały o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz wprowadza do niego zmiany wynikające z przeprowadzonych konsultacji – proces konsultacji społecznych został zakończony.

Załącznikiem do ww. uchwały jest mapa w skali co najmniej 1:5000, sporządzona

z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej, w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, na której wyznacza się obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji.

Analizując sytuację społeczno-gospodarczą zarówno gminy, jak i poszczególnych wyodrębnionych podobszarów, warto wskazać na negatywne zjawiska, stanowiące przeszkodę w równomiernym rozwoju gminy. Mowa o negatywnych zjawiskach demograficznych, niską ofertą na rynku pracy, niekorzystną sytuacją w zakresie liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz niewielką aktywnością społeczną w poszczególnych obszarach gminy. Zjawiska te są konsekwencją stanów kryzysowych, zdiagnozowanych w sferach gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. Biorąc pod uwagę wspomniane wyżej oraz opisane szerzej w załączniku nr 1 negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze oraz przestrzenne występujące na terenie Gminy Komańcza, Wójt Gminy Komańcza dostrzega potrzebę określenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Zamierza bowiem wykorzystać narzędzia jakie daje powołana wyżej ustawa dla pobudzenia rozwoju całej gminy, w tym wyodrębnionych podobszarów.

W przekonaniu Wójta Gminy Komańcza kompleksowa realizacja określonych zadań własnych gminy na rzecz lokalnej społeczności, w ramach gminnego programu rewitalizacji, otworzy nowe możliwości dla wielu dotkniętych kryzysem osób i spowoduje zdecydowaną poprawę standardu życia mieszkańców.

Podpisany elektronicznie przez
Roman Mariusz Bzdyk
11.09.2025
11:56:42 +02'00'

Załącznik nr 1 Diagnoza obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego

Załącznik nr 2 Mapa ze wskazaniem granic obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego w skali 1:5000

Załącznik nr 3 Wykaz działek wchodzących w wyznaczony obszar rewitalizacji